

Magyarország csatlakozása az IMF-hez és a Világbankhoz – III. rész ^[1]

„Az 1989. évi hatású költségvetési intézkedések tartalmi meghatározása a szakértői munka keretében megtörtént. A folyó fizetési mérleg 1988. IV. negyedévében a szokásos többlettel szemben 60 millió dollár hiánnyal zárt, a folyó egyenleg az év első hónapjában mintegy 100 millió dollárral elmarad az egy évvel korábbtól, az MNB tartalékai a kritikus szint alá csökkentek. A liberalizált termékkörben dinamikus növekszik a behozatali kötésállomány, illetve folytatólagosan jelentős devizakiadások merülnek fel az Ausztriába irányuló bevásárló turizmus miatt.”

Bevezetés

A népgazdaság egyensúlyi helyzetének 1978-ban bekövetkezett nagyfokú romlását követően az 1979. évtől érvényes gazdaságpolitikai irányvonal elsősorban a külgazdasági egyensúlyi helyzet, ezen belül is a nem rubel elszámolású külkereskedelmi egyenleg egyszerű gyors, majd folyamatos javítását és ezzel a konvertibilis valutákban fennálló adósságállomány növekedésének a megfékezését állította a gazdaságirányítás előterébe. Ennek eszközeként a belföldi felhasználás átmeneti csökkentését, majd tartósan mérsékelte, a nemzet jövedelemnél lassúbb növekedését és ezzel egyidejűleg a termelés hatékonyságának, szerkezetének és exportképességének a korábbinál gyorsabb javítását jelölte meg. A VI. ötéves terv az MSZMP XII. Kongresszusának határozatából kiindulva lényegében az 1979-től követett gazdaságpolitikai irányvonal folytatását irányozta elő.

Az újabb ötéves terv koncepciójának kialakításakor már látható volt, hogy a külgazdasági egyensúly helyreállításának feltételei az 1970-es évek végén és az 1980-as évek elején a korábban számításba vettnél kedvezőlenebbek lesznek. Nem számítottak, mivel nem is számíthattak a második kőolaj árobbanásra és ennek nyomán a tőkés világgazdaság recessziójának folytatódására és elmélyülésére. A világpolitikában kiéleződtek a feszültségek - gondoljunk csak például az orosz csapatok afganisztáni bevonulására -, aminek jelentős volt a nemzetközi gazdasági kapcsolatokra gyakorolt hatása. A szocialista országokban jelentkező problémák zavarták a KGST-n belüli kapcsolatokat is. A rubel elszámolású forgalomban leginkább a nyersanyagok és az energiahordozók behozatala csökkent, miközben a külkereskedelmi cserearányok alig javultak, Erőteljesen szűkült a konvertibilis valutákban történő hitelfelvétel lehetősége is, amely a gazdaságpolitikai célok megvalósítása szempontjából a következő évekre egyre nehezező feltételeket jelentett.

A restriktív intézkedések hatására 1979 és 1981 között a külkereskedelmi mérleg hiánya - elsősorban nem rubel elszámolásokban - számottevően mérséklődött, az adósságállomány növekedése lelassult. (Míg 1978-ban a nettó adósságállomány egy év alatt 2,4 milliárd dollárral, addig 1979 és 1981 között, tehát három év alatt mindössze 1,4 milliárd dollárral emelkedett). A nem rubel elszámolású forgalomban a javulás nagyobb része 1979-ben és 1980 első felében következett be, a pozitív folyamat 1980 második felében már lelassult és 1981-ben gyakorlatilag megállt. Összességében így a konvertibilis valutákban fennálló nettó adósságállomány az 1978. évi 213 milliárd forintból (5,976 milliárd dollárról) 1981 végére 255 milliárd forintra (7,398 milliárd dollárra) nőtt, ez kb. nyolc milliárd forinttal volt kisebb az 1981. évi tervben számítottátnál. A kivétel 1979-ben dinamikus, de 1980-1981-ben már csak mérsékelt nőtt. Az ipari termékek 1981. évi nem rubel elszámolású kivitele alig haladta meg az 1979. évi. A behozatal 1979-1980-ban csökkent, 1981-ben viszont már a kivittelt némileg meghaladó ütemben emelkedett. A helyzetet javította a cserearányok kismértékű javulása, de az 1981-re tervezett külkereskedelmi egyenleget így sem sikerült elérni. Az adósságszolgálat terhei azonban továbbra is jelentősen nőttek: a törlesztési és kamatfizetési kötelezettségeknek az éves exporthoz viszonyított aránya az 1978. évi 33%-ról 1981-ben 46%-ra, az éves nemzeti jövedelemhez viszonyított aránya 7%-ról 12%-ra emelkedett (bár ezt a kedvezőtlen helyzetet az árfolyam nyereség némileg enyhítette).

A nemzetközi hitelválság és a két nagyhatalom szembenállásának átmeneti kiéleződése 1981. áprilisára oda vezetett, hogy a hitelforrások elapadtak, de még ennél is nagyobb problémát okozott az, hogy megindult a külföldi betétek kivonása az MNB-ből. A tartalékok rohamos mértékben csökkentek, folyamatosá váltak az MNB, a Pénzügyminisztérium és a politikai vezetés közötti megbeszélések, egyeztetések, melynek során a csatlakozás lassacskán politikai kérdésből gazdasági kérdéssé minősült át. Kádár János azonban még mindig a javaslat politikai buktatóit tartotta szem előtt, és ezen csak az 1981. júliusi krími útja hozott fordulatot. Itt szembesült ugyanis azzal, hogy a „testvéri ország” az 1979-es segítségnyújtást nem tudja megismételni, Magyarország magára maradt, sőt a szovjet fél az 1981-1985 közötti előzetesen megígért kőolajszállítás mértékét az évenkénti hat és fél millió tonnáról egyoldalúan öt millió tonnára csökkentette. Ez azért érintette különösen érzékenyen Magyarországot, mert a szocialista relációból rubelért vásárolt kőolaj egy részét különböző formákban feldolgozva, dollárért Nyugatra exportálta. Ezzel a csökkentéssel a szovjetek közvetetten hatással voltak nem rubel relációjú forgalmunkra, azaz dollárbevételeinkre is.

Az egyre aggasztóbb makrogazdasági mutatók, valamint a fejlődés belső és külső feltételeinek romlása azonnali megoldást követelő, komoly problémává vált. Mind az ipari, mind a mezőgazdasági termelés elmaradt az előirányzottól, valamint a belföldi felhasználás tervezett csökkenése sem következett be. A rubel elszámolású behozatali csökkenése számos esetben tőkés beszerzést tett szükségessé, ami a tőkés hitelfelvételi lehetőségek romlása és a devizatartalékok folyamatos csökkenése miatt rontotta a népgazdaság egyensúlyi helyzetét. Ebben a helyzetben érthető, hogy 1981 októberében két PB és egy KB ülésen is fontos döntések születtek a csatlakozásról.

A Politikai Bizottság 1981. október 13-ai ülésén született határozat arról, hogy a PB előterjesztése alapján a Központi Bizottság foglaljon állást a csatlakozással kapcsolatos kérdésről. **(Lásd erről a PB vonatkozó határozatát!)**

A sorsdöntő KB-ülést a szokásosnál sokkal alaposabban előkészítették. A KB tagjai a csatlakozásról szóló napirendi pont tárgyalása előtt tájékoztatót kaptak kézhez a Nemzetközi Valutaalappal és a Világbankkal kapcsolatos fontosabb információkról. **(A Tájékoztatót lásd a KB 1981. október 22-ei ülésének anyagai között!)**

A Központi Bizottság 1981. október 22-ei ülésén a „Különfélék” címet viselő 3. napirendi pontot késő este tárgyalták. Ennek egyik alpontja („A VI. ötéves terv pénzügyi egyensúlyával kapcsolatos időszaki kérdések”) keretében terjesztették elő az IMF-be és a Világbankba történő csatlakozásunkra vonatkozó javaslatot. *Havasi Ferenc*, a napirend előadója érzékletesen ismertette az ország gazdasági és pénzügyi helyzetét, és sorolta a belépés mellett szóló érveket. A vita során kérdést tett fel *Komócsin Mihály*, majd hozzászólt *Dabronaki Gyula*, aki azonnal elmondta, hogy politikai szempontból ellenezi a belépést, és így is fog szavazni. Vélhetően ezt a szokatlan kezdett kiigazítandó tizenheten szövegeztek hozzá. Kállai Gyula kivételével mindenki támogatta a belépést, Kállai a döntés elodázását javasolta. A szavazásra viszont az ő véleménye is megváltozott, mivel egy ellenszavazattal (Dabronaki), tartózkodás nélkül a Központi Bizottság elfogadta a belépésre vonatkozó javaslatot.

Az ülésről készült határozat felhatalmazta a Minisztertanácsot, hogy kezdeményezze hazánk felvételét az ikerintézményekbe. Az eddigiekkel ellentétben előzetes konzultáció helyett a határozat úgy szövegezte, hogy a döntésről tájékoztatni kell az illetékes szovjet vezetőket. **(Lásd a vonatkozó forráscsoportot!)**

A KB ülést követő október 27-ei Politikai Bizottsági ülésen intézkedtek a további teendőkről. *Lázár György* kapta feladatul, hogy november első felében levélben tájékoztassa *Tyhonovot*, a Szovjetunió Minisztertanácsának elnökét. **(Lásd a PB vonatkozó határozatát!)**

A Pupa Frigyes külügyminiszter által aláírt csatlakozási kérelmet *Fekete János* a Magyar Nemzeti Bank elnökhelyettese 1981. november 4-én adta át Washingtonban az IMF-nek. Mindenképpen figyelemre méltó, hogy a KB állásfoglalásról hivatalosan csak a csatlakozási kérelem aláírását követően, és mindössze egy nappal a csatlakozási kérelem benyújtását megelőzően, vagyis november 3-án tájékoztatták a szovjet vezetőket. A Lázár által aláírt levelet a moszkvai magyar nagyköveten keresztül a Szovjetunió kormánya első elnökhelyetteséhez, Arhipovhoz juttatták el, mivel Tyhonov akkor szabadságon volt. Arhipov a levelet azzal vette át, hogy továbbítani fogja a miniszterelnöknek.

A felvételi kérelem benyújtását a hazai sajtóban meg sem említették, azonban a Moszkvában november 3-án átadott levelet követő napon a nagykövetség útján a szocialista blokk országainak vezetőit is röviden értesítették a magyar lépésről. Néhány héttel később Kádár János aláírásával, a magyar lépés részletes indokait is felsoroló, azonos szövegezésű levelet kaptak a „baráti országok” fő- és első titkárai. **(Lásd ehhez a Gustav Husaknak szóló levelet!)**

A csatlakozási kérelem benyújtását követően az IMF azonnal megkezdte a felvételi eljárást. A Valutaalap szakértői 1981. november 24. és december 10. között Budapesten folytattak tárgyalásokat a magyar szakértőkkel a népgazdaság helyzetéről, a gazdaságpolitikáról és a gazdaságirányítási rendszerről.

A csatlakozási szándék hírére november második felében a betétek rohamos kivonása lelassult, december hónapban pedig az év végi mérlegjavítási akció keretében sikerült 400 millió dollár rövidlejáratú betétet jutni. Ez a tűzoltó jellegű akció azonban a magyar állam likviditási helyzetét nem javíthatta tartósan, mert ezeket a pénzeket 1982 január-február hónapjaiban vissza kellett fizetni. **(Lásd ehhez MSZMP KB Gazdaságpolitikai Osztályának összefoglalóját!)**

Magyarország érdekeit a felvételi eljárás során *Jacques de Groot*, a belga ügyvezető igazgató képviselte, aki egyben az Ausztria, Belgium, Luxemburg és Törökország összetételű ország-csoportot is vezette. A szakértők javaslatát a Tagfelvételi Bizottság 1982. március 16-án egyhangúlag elfogadta. A két nemzetközi pénzügyi intézmény alapokmányának aláírását megelőzően - a szervezetek általános alkalmazott eljárási gyakorlatának és a magyar alkotmányos rend kötelemeinek megfelelően - több, zömében jogszabály-alkotási teendő adódott.

Ennek keretében született meg a Népköztársaság Elnöki Tanácsának határozata a tagfelvétel elfogadásáról, amit nyilvánosságra kellett hozni. Ebben adták meg a felhatalmazást az alapokmányok aláírására, a tökereszesedések befizetésére, a folyamatosan felmerülő kapcsolattartás intézményi feladatainak ellátására, valamint kinyilvánították, hogy az alapokmányok szövegét törvényerejű rendelettel kihirdetik.

Minisztertanácsi határozatok születtek a tagfelvétellel és a tagsággal járó kötelezettségeknek eleget tevő okmányok jóváhagyásáról, igazságügy-miniszeri nyilatkozat arról, hogy a magyar jogrend biztosítja a vállalt kötelezettségek teljesítését. Döntöttek az alapokmányt aláíró, továbbá a hazánkat képviselő személyek és helyetteseik kinevezéséről; bejelentették a Valutaalapot, hogy átmenetileg fenntartják az akkor érvényes - és az IMF alapszabályával elvileg ellentétes - hazai kötött devizagazdálkodást és kettős árfolyamrendszert. A kormány kötelezettséget vállalt a tagsággal járó és a hitelfelvételhez szükséges - egycsatornás, zárt rendszerű - információk (devizatartalékok, fizetési mérleg, az összes külföldi adósság és követelés, a hazai pénzállomány és a bankok összevont mérlegei, a külföldi hitellel megvalósítható beruházások főbb jellemzői) kiadására.

Az alapokmányok aláírására Fekete János az MNB elnökhelyettese kapott megbízást, akit egyúttal kineveztek az IMF magyarországi kormányzójának, helyettese *Vincze Imre* pénzügyminiszter-helyettes lett. A Világbankba Magyarország Pulai Miklóst, az Országos Terhivatal elnökhelyettesét delegálta kormányzóknak, Melega Tibor külkereskedelmi miniszterhelyettes kormányzó-helyettesnek. A nemzetközi pénzügyi szervezetekkel való kapcsolattartás koordinációjának, valamint az információáramlás kizárólagosságának biztosítása érdekében a Magyar Nemzeti Bankban létrehozták a Nemzetközi Pénzügypolitikai Főosztályt. **(Lásd ehhez a PB március 30-ai ülésének határozatát és a mellékelt tájékoztatót!)**

Miközben gőzerővel folytak a csatlakozással kapcsolatos hivatalos tevékenységek, az ország pénzügyi helyzete több, mint aggasztóvá vált, ezt támasztja alá Fekete János 1982. április 2-ai keltetésű, a Pénzügyminisztériumba küldött levele is, amelyben az ország egyre súlyosbodó pénzügyi helyzetére hívta fel a figyelmet. **(Fekete János levelét lásd a források között!)**

Nem meglepő, ha a Politikai Bizottság 1982. áprilisi 14-ai ülésének első napirendi pontjaként előterjesztett „Jelentés nemzetközi pénzügyi helyzetünk alakulásáról” című előrelátó már valóságos pénzügyi krízishelyzetről beszélt. Eszerint az ország nemzetközi pénzügyi helyzete kritikussá vált, a hitelfelvétel lehetőségei ismét elszűkültek, az arany- és devizatartalékok gyakorlatilag kimerültek. A Magyar Népköztársaság fizetőképességének fenntartása napi feladattá vált. A helyzet komolyságát mindenképp alátámasztja, hogy a napirendi pont vitáján az első titkár a maga egyszerű, de szabatos módján felszólalt, majd zárszót tartott, ahol az ország napi fizetőképességének fenntartásán volt a hangsúly. Elmondta, hogy a továbbiakban mindent meg kell tenni annak érdekében, hogy valahogy kihúzzuk a csatlakozásig. Abban bízott, hogy ha a felvétel megvalósul, akkor - a pénzügyi világ törvényei alapján - maga a pusztán „fölvétel” növelni fogja az ország hitelképességét. Az ülés határozata kiemelte, hogy a Politikai Bizottság egyetért a fizetőképességünk folyamatos fenntartása érdekében kormányzati vonalon és a Magyar Nemzeti Bank révén addig megtett, valamint a tervezett intézkedésekkel. **(Lásd ehhez az 1982. április 14-ai PB ülés forráscsoportját!)**

Visszaemlékezések szerint a magyar bankvezetőknek volt köszönhető, hogy az ország túlélte ezt a fizetési válságot. Naponta vettek föl 20-30 millió tételekben rövid lejáratú, néhány napos vagy hetes hiteleket, és ezekből fizették vissza a lejárt hiteleket és a betéteket. Tímár Mátyas MNB elnök és Fekete János MNB elnökhelyettes Európa-szerte a jegybankelnökök és a nagy kereskedelmi bankok igazgatóinak előszobáiban házalt, hogy legalább egyik napról a másikra biztosíthatassák a túlélést. A hitelválságot 1982 nyarára egy - Fekete János állítása szerint angol, francia, svájci protekció és a küszöbön álló IMF-tagság hírének hatására - a BIS által nagy nehezen kiutalt 600 millió dolláros áthidaló kölcsön oldotta meg.

Az IMF-nél sem ténlenkedtek ez alatt az idő alatt. A szervezet Ügyvezető Igazgatóságának javaslata alapján a Kormányzótanács megszavazta Magyarország tagfelvételét. A 145 tagállam közül 127 ország képviselője szavazott felvételünk mellett, köztük a szocialista és a fejlett tőkés országok mindegyike, s a fejlődő országok zöme. Az összes szavazat 93,3%-át kaptuk meg. 18 ország nem szavazott, így például: Irán, Kenya, Nigéria, Szaudí-Arábia. Tartózkodás, illetve ellenszavazat nem volt.

Ezt követően Fekete János aláírta a csatlakozásról szóló okmányt, és így a Magyar Népköztársaság 1982. május 6-án az IMF 146. tagjává vált. Két hét sem telt el a hivatalos taggá válás után, amikor 1982. május 18-án Budapetre érkezett az első IMF szakértői csoport. A konzultációk egészen június 12-ig tartottak, amelynek a célja az 1982. évi lehetséges hitelfelvétel előkészítése volt. A szakértők gazdaságirányítási rendszerünkkel, annak továbbfejlesztésével, gazdaságpolitikánkkal, gazdasági helyzetünkkel ismerkedtek és főképpen azokat a hazai elgondolásokat, intézkedéseket mérlegelték, amelyekkel megteremthetők az egyensúlyi helyzet javításának feltételei. 1982. június 24-én Magyarország a Világbanknak is tagja lett.

A magyar kvóta összegét az IMF esetében 375 millió SDR-ben, vagyis akkor mintegy 407 millió dollárban állapították meg, aminek 21,7 százalékát (88 millió dollár) konvertibilis devizában, a többi (közel 11 milliárd forintot) hazai valutában kellett befizetni a Magyar Nemzeti Banknál vezetett IMF számlára. A közel 100 millió dollár készpénzben történő befizetése az üres államkassza és az elfogyó aranytartalék, az elapadó szokásos hitelforrás mellett megoldhatatlannak látszó problémát jelentett. Visszaemlékezések szerint Fekete János személyes kapcsolatainak köszönhetően a kínaiak adtak annyi devizahitelt, hogy a kvótánkat 1982 szeptemberében sikerült befizetnünk.

Az IMF szakértői 1982. november 25-én ismét megjelentek Budapesten, hogy a magyar hitelkérelem elbírálásához szükséges háttéranyagot véglegesítsék. A megbeszélések során az MNB külön kérésére szó volt a magyar importkorlátozó intézkedések tervezett módosításáról is, amely tárgykörben a két fél ellentétes nézeteket vallott. Az IMF jogászai arra a megállapításra jutottak, hogy Magyarországon az importengedélyezési rendszer a devizagazdálkodás részesét képezi, így e tárgykörben is kompetens a nemzetközi szervezet véleményét mondani. A magyar fél ez erről folyó vizsgálatokat mindenképpen el akarta kerülni, mert ennek során néhány olyan téma is felszínre kerülhetett volna, (pl.: az egyedi engedélyezési rendszer és az ennek során alkalmazott megkülönböztetések), amit a szocialista vezetést nem kívánt napfényre hozni. Melega Tibor külkereskedelmi miniszterhelyettes a kényes helyzetről azonnal tájékoztatta Veress Péter minisztert és Török István államtitkárt, és azt javasolta, hogy bízzák az MNB-re, hogy erről a kérdéstről kit, mikor és hogyan kíván tájékoztatni, mivel a téma teljes mértékben az MNB illetékességébe tartozik. **(A leveleket lásd a források között!)**

Marjai József miniszterelnök-helyettes *Larosieret*, az IMF vezérigazgatóját még a magyar hitelkérelemről történő december 8-ai szavazás előtt gyorsan tájékoztatta arról, hogy a magyar vezetés továbbra is elkötelezett az 1982. október 13-án kelt Szándéklevélben vállalt kötelezettségek mellett, és mindent megtesz az 1983. évi gazdaságpolitikai program fő célkitűzéseinek megvalósítása érdekében. **(A levelet lásd külön!)** Sajnos arról, hogy a fentieknek mekkora szerepük volt a döntés meghozatalában, jelenleg még nem állnak rendelkezésre hiteles források, azonban tény, hogy az IMF 1982. december 8-án 475 millió SDR értékű készletli hitel folyósítása mellett döntött, ami a legjobbkor érkezett az országba.

A csatlakozást követő időszakról szólva mindenképpen ki kell emelni, hogy a tagság ugyan nem jelentett végleges megoldást az adósságcspadából való kimenekülésre, de akkor mindenképp ez volt az utolsó szalmaszál. Hiába vehettük azonban fel az első hitelt, az még túlzóltásra sem volt elegendő, amit jól bizonyít a csatlakozás után egy évvel készült likviditási jelentés. 1983 nyarára ismét kritikussá vált az ország fizetőképessége. **(Lásd erről Németh Miklós összefoglalóját!)** 1983-ban az IMF szakértők szokásos látogatása során többek között azt vizsgálták, hogy miért tér el lényegesen a statisztikai és a GDP mérlegben közölt külkereskedelmi áruforgalom dinamikája. Az eltérés alapvetően azokból a különleges eljárásokból adódott, amikor a rubelért importált árut konvertibilis valutáért továbbexportáltuk, ami viszont a hivatalos statisztikai forgalomban nem jelent meg. **(A feljegyzést lásd külön!)** Ezeket a kényes kérdéseket nehezen tudta kezelni a szocialista kormány, hiszen olyan megoldásokat kellett keresni, hogy a „kecske is jól lakjon és a káposzta is megmaradjon”. Itt kell megemlíteni az importkorlátozások kérdéskörét is. A készletli hitelkérelmünk benyújtása során többek között olyan kötelezettséget vállaltunk, hogy új importkorlátozásokat nem vezetünk be, azonban 1984. áprilisában már arra kellett megoldást találni, hogy miként adjuk el az IMF felé, hogy korlátozni akarjuk a gépimportot. **(Lásd erről Nyerges János feljegyzését!)**

A csatlakozást követően hazánk többször vette igénybe a Valutaalap és a Világbank forrásait hitel-megállapodások formájában, azonban a rendszeresen nyújtott kölcsönök ellenére a nyolcvanas évek második felében Magyarország külső adósságállománya csaknem megduplázódott. Ez is azt támasztja alá, hogy a súlyos gazdaságpolitikai problémák orvoslására a tagság nem számított csodaszernek, de ennek vizsgálata már egy újabb tanulmányt kívánna. A figyelem felkeltése érdekében azonban egy-két érdekes anyagot erről az időszakról is érdemes megismerni. A rendszer váltás hajnalán szintén szükség volt IMF hitelek felvételére. Erre vonatkozóan kér fontos forrást ebből az időszakból. **(Lásd ehhez a PB 1989. február 7-ei és 23-ai ülésére készült előterjesztéseket!)**

Összefoglalóan elmondható, hogy az IMF csatlakozás rendkívül fontos mérföldkönek számít a magyar gazdaságpolitika alakulásában, azonban hazánk kapcsolata a nemzetközi pénzügyi intézményekkel nem nevezhető sűrűlódás-mentesnek.

Források

Az MSZMP Politikai Bizottságának határozata a Nemzetközi Valuta Alap és a Világbank képviselőivel folytatott tárgyalásokról - 1981. október 13.

10./ Havasi Ferenc elvtárs szóbeli bejelentése alapján

a Politikai Bizottság tudomásul veszi, hogy a Magyar Nemzeti Bank pénzügyi szakértői a kapott felhatalmazásnak megfelelően előzetes tájékoztató jellegű tárgyalásokat folytattak a Nemzetközi Valuta Alap és a Világbank képviselőivel.

Úgy határoz, hogy a Központi Bizottság 1981. október 22-én kezdődő ülésén javasolja: a Központi Bizottság foglaljon állást hazánkknak a Nemzetközi Valuta Alaphoz és a Világbankhoz történő esetleges csatlakozása kérdésében.

Megbízta Havasi Ferenc elvtársat, hogy a Politikai Bizottság javaslatát zárt ülésen, a Különfélék című napirendi pont keretében terjessze a Központi Bizottság elé.

Szükségesnek tartja, hogy a Nemzetközi Valuta Alappal és a Világbankkal kapcsolatos néhány kérdésről /alapításuk évéről, az alapítókrol, a szervezetek jelenlegi helyzetéről, tagjairól stb./ készüljön rövid ismertetés a Központi Bizottság tagjai részére, amelyet a napirendi pont tárgyalása előtt kapjanak kézhez.

Úgy határoz, hogy a Központi Bizottság állásfoglalásáról az ülést követően tájékoztatni kell a szovjet elvtársakat.

Megbízta Gyenes András elvtársat, hogy a Központi Bizottság ülésén elhangzó előadói beszédében a krimi találkozóról szólva tegyen említést Brezsnyev elvtárs augusztus 27-i leveléről.

Helyesli, hogy Havasi Ferenc elvtárs a Központi Bizottság ülésén elhangzó beszédét Lázár György és Németh Károly elvtársakkal konzultálja.

Jelzet: MOL M-KS 288. f. 5. cs. 838. ó. e. Eredeti géppel írt jegyzőkönyv.

Az MSZMP KB 1981. október 22-ei ülésének rövidített vitája, határozata és tájékoztató a Nemzetközi Valuta Alapról és a Világbankról

[popup title="..." format="Default click" activate="click" close text="Az elnök Németh Károlynak a vita levezetésével kapcsolatos szövegeit (megadja a szót, elmondja, hogy ki jelentkezett felszólalásra stb.), nem jelöljük a külön jegyzettel.]

HAVASI FERENC elvtárs:
Tisztelt Központi Bizottság!

A Politikai Bizottság megbízásából javaslatot terjeszttek elő a Nemzetközi Valuta Alaphoz és a Világbankhoz való csatlakozásra. Rövid kis tájékoztatót készítettünk, és osztottunk szét e két nemzetközi pénzügyi intézmény múltjáról, céljáról, fejlődéséről és jelenlegi tevékenységéről.

Hazánk 1955 decembere óta az ENSZ tagja. Tiszteletben tartva az ENSZ alapokmányát, aktív részese a világszervezetnek. Szakosított intézményei túlnyomó többségében - olyanokban, mint az UNESCO, az Atomenergia Ügynökség, az Egészségügyi Világszervezet, a Food and Agriculture Organization of the United Nations - az ENSZ Élelmiszeri és Mezőgazdasági Szervezete és mások - mint tagok tevékenyen részt veszünk. Ugyanakkor az ENSZ pénzügyi intézményei nem vagyunk tagjai.

Nemzetközi pénzügyi kapcsolataink intézményes bővítésének igénye az elmúlt másfél évtizedben több ízben felvetődött. E lépések megtételének gazdasági indokoltsága, előnye, korábban sem volt vitatott. Tekintettel azonban e lépés politikai érzékenysége, a mai napig kerestük, hogyan lehet e szervekhez való csatlakozás nélkül, a hagyományos erőforrások kiaknázásával céljainkhoz közeledni.

Az elvtársak előtt ismert, hogy a tőkés világgazdaságban végbement változások mellett nehezebbé váltak a szocialista országokkal való gazdasági együttműködésünk feltételei is. Ilyen körülmények között az 1973-(ban) és 74-ben bekövetkezett árrobbanás óta a gazdasági-társadalmi fejlődés folyamatossága - jelentős belső erőfeszítések mellett is - csak nagymértékű külföldi hitelfelvétellel volt elérhető.

Hitelek felvételére elsősorban a tőkés országokban volt lehetőségünk, ezért adósságállományunkra a tőkés hányad kényszerű túlsúlya a jellemző. Az ez év végére várható adósságállomány mintegy 270 milliárd forint, egy éves nemzeti jövedelmünk közel 40%-a. Ennek 90%-a, azaz 7,1 milliárd dollár tőkés valutákban áll fenn, és mindössze 10% a rubel elszámolású tartozás, nem egészen egy milliárd rubel.

A tőkés adósságállománnyal összefüggő törlesztési és kamatfizetési kötelezettségek elérik az egy éves tőkés export 34%-át, tetemes összeget, évi mintegy 2 md \$-t, közel 70 md Ft-ot tesznek ki.

A VI. ötéves terv kidolgozásakor olyan feltételezéssel éltünk, hogy a tervezett célok kedvező esetben a nemzetközi pénzügyi finanszírozás eddigi módszereivel is elérhetők, de nem zártuk ki azt a lehetőséget sem, hogy az intézményes pénzügyi kapcsolatainkat is tovább kell majd bővíteni.

A külső feltételeket illetően a jóváhagyott terv abból indult ki, hogy:

- a magyar-szovjet áruforgalomban 1981 és 85-ös évekre kölcsönösen, 1,7 milliárd rubelre, 44 milliárd forintra becsült árveszteség keletkezik, és annak egy részére a Szovjetunió hitelt nyújt;
- a tőkés hiteltörlesztések és kamatkiadások zömére pedig összesen 9-10 milliárd, évente 1,8-2 milliárd dollár hitel felvételére lesz szükségünk.

A VI. ötéves terv indulásakor még 7,5 milliárd dollár tőkés adósságállomány csökkentését két megközelítésben irányoztuk elő. Egyrészt abszolút értelemben úgy, hogy a kiegyensúlyozott, majd növekvő mértékben aktív külkereskedelmi mérleg és egyéb bevételeink miatt meg tudjuk állítani az adósságnövekedést, sőt később csökkentjük azt. (Ez év végén az adósságállományunk egyébként 400 millió dollárral kisebb lesz a tavalyitól.)

Másrészt azt irányoztuk elő, hogy javul a tőkés adósságunknak az exporthoz, a tőkés exporthoz való aránya: az éves tőkés export értéke fokozatosan nő és így eléri, sőt túlhaladja az adósságállomány összegét. Az egy éves export értékének megfelelő adósságállományt pedig normális helyzetnek ítéli meg általában a nyugati pénzügyvilág.

A terv jóváhagyását követően azonban mindkét említett külső feltételt illetően kedvezőtlen, a fejlődést nehezítő változások következtek be. Az újabb ismeretek és számítások szerint a magyar-szovjet áruforgalomban a cserearányok változásából származó veszteség a korábbi 1,7-tel szemben, elérheti a 4 milliárd rubelt. Ennek a kiegyenlítéséhez vagy a tőkés árualapok egy részét kellene a szocialista országokba exportálni - és ez esetben csökkenne a tőkés export, passzívumot idézve elő - vagy olyan nagymértékű tőkés importnövekményből kellene magasabb szocialista exportdinamikát produkálni, amely tőkés importot nem tudnánk exporttal kiegyenlíteni. Mindkét megoldás tehát újabb, a tervezettnél jóval nagyobb tőkés hitelfelvételre kényszerítene bennünket.

A másik megoldás pedig az lehetne, hogy a belföldi felhasználást kellene csökkenteni olyan mértékben, ami a beruházások esetében a jövő megalapozását veszélyeztetné, és a lakossági fogyasztás erőteljes csökkentését vonná maga után.

Nem kisebbek azonban azok a problémák sem, amelyek a tőkés hitelfelvételi lehetőségek tekintetében jelentkeznek. Az elvtársak előtt ismertek azok a súlyos fizetési gondok, amelyekkel egyes szocialista országok az utóbbi időben küzdenek. Ezek a tőkés bankok körében olyan mérvű általános bizalmi válságot idéztek

elő, hogy emiatt a finanszírozási lehetőségek szempontjából számunkra, tehát Magyarország számára is új helyzet állt elő.

Annak ellenére, hogy megítélésünk a hitelpiacon továbbra is kedvező és az egyensúlyi helyzet javításában az elmúlt két évben elért eredményeinket elismerik, az ez évre tervezett 1,9-1,9 milliárd [!] dollár helyett, mindent mérlegelve, csak 1,1-1,2 milliárd dollár új hitelt tudunk, illetve vettünk fel. Hozzá kell tenni, hogy ez a csökkenés, ez nem azért van, mert volt olyan hitelkérelmünk, amire nemleges választ kaptunk, hanem mindent megfontolva, hogy más szocialista országokat elutasítottak, és ebből a csökkentett összegből is egy normális finanszírozást lehetett biztosítani, tulajdonképpen mi nem folyamodtunk további, illetve magasabb összegekért.

Az ilyen körülmények között a szocialista országok hitelfelvételi lehetőségei romlanak, számítanunk kell arra, hogy a VI. ötéves tervben figyelembe vett 9-10 milliárd dolláros tőkés hitelfelvétel tehát a mi számunkra is nehezebben lesz realizálható.

Mindnyájan tudjuk, hogy a gazdasági fejlődés folyamatosságának fenntartásához, az ehhez szükséges import finanszírozásához, az életszínvonal, és az ország jelenleg elismerten jó külföldi fizetőképességének megőrzéséhez alapvető politikai és gazdasági érdekek fűződnek.

A népgazdaság jelenlegi teljesítő képességét, és annak növelési lehetőségét reálisan számítva, valamint az ismertetett külső feltételváltozások kihatásait együttesen mérlegelve megállapítható, hogy további külföldi hitelekre lesz szükségünk.

Szocialista viszonylatból - ismervé és megértve a baráti országok gazdasági gondjait - a korábban számba vett erőforrások bevonásával nem számolhatunk. Továbbá - amint erről Gyenes elvtárs is szót az első napirendnél - kalkulálni kell a lengyelországi és más baráti országok gazdasági helyzetével, és ezeknek a külkereskedelmi forgalmat csökkentő továbbgyűrűző hatásaival.

Ilyen körülmények között a nemzetközi pénzügyi kapcsolatokat illetően három kérdéshez fűződik alapvető érdekünk: az *egyik* a tőkés hitelfelvelelek biztonságosabb megalapozása, *amásik* az eddigi hitelezői kör bővítése, a *harmadik* pedig export lehetőségeink feltételeinek javítása. Ezekhez nyújthat bizonyos lehetőséget a Nemzetközi Valuta Alaphoz és a Világbankhoz való csatlakozásunk.

A csatlakozás gazdaságilag előnyös, mert:

- erősíti pozícióinkat a hagyományos hitelezői körben;
- a Nemzetközi Valuta Alap részéről számíthatnánk az ár- és árfolyamrendszer fejlesztését segítő hitelekre, a Világbank kölcsönök pedig egyes, számunkra fontos beruházások - így például az energetika, az infrastruktúra a környezetvédelem, a mezőgazdaság fejlesztésének - finanszírozására jöhetnek számításba;
- mint ahogy a tájékoztató is tartalmazza, beszállítóként részt vehetnénk más tagországok beruházásaiban, úgy, hogy ilyen esetekben mentesülnénk az egyébként elkerülhetetlen hitelnyújtások terhei alól;
- s végül olyan információkhoz juthatnánk, amelyek külgazdasági tevékenységünk javításához hasznosak lennének.

A Kormány felhatalmazása alapján szakértőink előzetes tájékoztató tárgyalásokat folytattak a két pénzügyi, s a legfontosabb, legbefolyásosabb országok bankjainak vezető tisztviselőivel.

E megbeszélések főbb eredményei a következők voltak:

- sikerült tisztázni, hogy elvi jelentőségű feltételeink tiszteletben tartása mellett mind az IMF, mind a Világbank vezetői támogatnák a magyar kormány csatlakozási kérelmét;
- gazdaságpolitikánkat, gazdaságirányítási rendszerünket és gazdasági céljainkat olyannak tekintik, ami összeegyeztethető e két nemzetközi intézmény céljaival és törekvéseivel. Hangsúlyozták az intézmények nyitott jellegét, s a tagországok politikai-társadalmi berendezkedésének részükről való elismertségét;
- az IMF és a Világbank információs igényei a hivatalosan nyilvánosságra hozott adataink alapján - érdekeik sérelme nélkül - teljesíthetők.

Gazdaságpolitikánk nemzetközi megítélése összességében kedvező. A tervről, a gazdaság tervszerű és arányos fejlődéséről, fejlesztéséről, a központi irányításról, a vállalati önállóságról, az áru- és pénzügyi viszonyok érvényesítéséről vallott meggyőződésünk közismert. Amit mi a gazdaságirányítás fejlesztése érdekében tettünk, azt nem külföldi inspirációkra, hanem jól felfogott hazai és külgazdasági érdekeinkből kiindulva tettük.

Gazdasági fejlődésünk eredményei nagymértékben abból táplálkozhattak és táplálkoznak, hogy az MSZMP a gazdaságpolitika céljainak, eszközeinek kialakításában mindig következetesen számolt a magyar gazdaság sajátosságaival és a nemzetközi munkamegosztásra való ráutaltságból származó követelményekkel. Idejében ismertük fel és valósítottuk meg a gazdaságirányítás reformját, s továbbfejlesztése során tett lépéseinknél is következetesen tartottuk magunkat ezen elvekhez. Ezt szolgálta a GATT-ba való belépés, az önálló külkereskedelmi joggal bíró vállalatok körének fokozatos bővítése, az ár- és árfolyamrendszer továbbfejlesztése, hogy csak néhány fontosat említsék.

Mindezek azt szolgálták, hogy javuljon a gazdaság alkalmazkodó képessége a külső feltételekhez, megőrizzük, javítsuk külső pozícióinkat, s intézményes garanciákkal segítsük a nem szocialista országokkal folytatott kereskedelemben a kölcsönös előnyök és az egyenjogúság elvének gyakorlati érvényre juttatását.

Kedves Elvtársak!

A nemzetközi intézményekhez való csatlakozásunk kérdését természetesen nemcsak az indokoltság, a lehetőségek és a várható előnyök, hanem a kötelezettségek oldaláról is reálisan mérlegelni kell. Kötelezettségeink három területére szeretném felhívni a tisztelt Központi Bizottság figyelmét.

Az *első*: a csatlakozáskor tőke-hozzájárulást kell fizetni a két intézmény működési szabályzatában minden ország számára azonosan rögzített és a tájékoztatóban ismertetett gyakorlat szerint. A Valuta Alap esetében a hozzájárulás befizetésének körülbelül egyötöde dollárban, négyötöde forintban történne.

A Világbank esetében az alapítókéhoz való hozzájárulás a Valuta Alapéhoz igazodik, de a ténylegesen befizetendő hányad csak a tőke-hozzájárulás egytizede lenne. Mindez együttesen, dollárban fizetendő összeget tekintve, előzetes szakértői becslés szerint, kb. 100 millió dollárt tenne ki. A dollárban befizetett hozzájárulás a devizataralékunk része marad és bármikor az igénybe vehető.

A kötelezettségek *második csoportját* a két intézmény információs igényének kielégítése jelenti. Mint, ahogy erről már szó is volt, ezek túlnyomó része a hivatalosan nyilvánosságra hozott adataink révén teljesíthető. Az ezen túlmenő igényeket, miként annak idején a GATT-tal is volt, részleteiben majd a tárgyalások során kell tisztázni. Ahhoz, hogy hitelekhez jussunk, a magyar pénzügyi szervek a tőkés bankoknak eddig is adtak bizonyos információkat a magyar gazdasági és pénzügyi helyzetről. Ebből eddig sem származtak problémák, sőt elősegítették hazánk gazdaságpolitikájának és bankjaink tevékenységének reális megítélését.

Végül a kötelezettségek *harmadik csoportja*: a két intézménnyel való kapcsolattartás és konzultációk kérdése. Mind a Valuta Alap, mind a Világbank a rendszeres adatszolgáltatás és az évenkénti tárgyalások alapján jelentést készítenek a tagországok gazdasági helyzetéről. Ehhez csak a tagországok illetékes kormányzerveitől kapott tájékoztatást használhatják fel.

Kedves Elvtársak!

Az intézményekhez való csatlakozásunk, s az ebből fakadó pénzügyi lehetőségek csak járulékos kiegészítő jellegűek lehetnek gazdasági gondjaink megoldásához. Nem táplálhatunk illúziókat, olyan érzéseket, mintha ezzel a lépéssel egy csapásra mindent megoldhatnánk. A csatlakozás, párosulva a gazdasági követelmények következetes szigorításával idehaza, a gazdaságirányítás további ésszerűsítésével és fejlesztésével, segítheti a gazdasági fejlődés folyamatosságának fenntartását. S ez már önmagában sem egy lebecsülendő eredmény.

Kedves Elvtársak!

Korábban szót arról, hogy a csatlakozás célszerűségének gondolata már több ízben felmerült, és így módunkban volt többször szót váltani erről az illetékes szovjet elvtársakkal, megismerni a szovjet elvtársak álláspontját is.

Őszintén meg kell a tisztelt Központi Bizottság előtt mondani, hogy nézeteink e kérdésben különböznek. A konzultációk során kifejtették, hogy e pénzügyi intézetek a nagytőke, az imperializmus által befolyásolt szervezetek, és ennélfogva a magyarok belépését ők nem helyeslik, a döntés azonban a magyarok dolga.

Számunkra érthetőek a Szovjetuniónak ezen intézményektől való távolmaradásának okai. Ezt politikai és gazdasági megfontolások egyaránt indokolják. Belátható, hogy a Szovjetuniónak számára a gazdasági helyzetébe való szélesebb körű betekintésnek - elsősorban világpolitikai és katonapolitikai szempontokból - stratégiai jelentősége van.

Ugyanakkor, mint hatalmas gazdasági háttérrel, energia- és nyersanyagkincsekkel, továbbá jelentős aranytartalékokkal rendelkező nagyhatalom, működtetni tudja gazdaságát, fejleszteni tudja külkereskedelmét ezen intézmények nélkül is.

Mi eddig nem, vagy csak elvéve tettünk olyan lépést, amelyet a Szovjetunió nem helyeselt. Most sem szánta rá magát könnyen e javaslat előterjesztésére a Politikai Bizottság, s nem vállalhatta a döntéssel járó kizárólagos felelősséget, és ezért is határozott úgy, hogy ebben a Központi Bizottságnak kell állást foglalni. S azt is tudjuk, hogy ideális időpont ilyen lépés megtételére nem volt és valószínű, hogy a közeljövőben sem lesz.

Mégis a javaslat mellett vagyunk, mert tudjuk, hogy politikai tisztességünket e lépés sem árnyékolhatja be. Gazdasági helyzetünk nem könnyű, de nem is annyira rossz, hogy a remélt gazdasági előnyökért elvi engedményt tegyünk. Tudjuk, hogy milyen intézményekhez csatlakozunk, hogy a politikai szoruláshoz kettő kell: aki akar, és aki hagyja magát zsarolni, és azt is tudjuk, hogy az MSZMP-t és annak Központi Bizottságát sohasem lehet elvei feladására bírni.

Tisztelt Központi Bizottság!

Azzal is számolnunk kell, hogy az imperialista fellazító propaganda igyekszik majd kihasználni politikai céljaira ezt a lépésünket. Dicsérni fogják ezen elhatározást, és a magyarok manőverezési készségét, másrészt a magyar gazdaság csődjét fogják hirdetni, mint akik már az utolsó szalmaszál után is kapnak. Számolni kell a hazai széles és szűkebb szakmai közvélemény megalapozottságával is. Lesznek olyanok, akik majd túllihetik e lépés jelentőségét, s olyanok is, akik társadalmunk szocialista vonásait látják elhalványulni e lépés láttán.

Kedves Elvtársak!

Kérem a tisztelt Központi Bizottságot, hogy a Nemzetközi Valuta Alaphoz és a Világbankhoz való csatlakozásra vonatkozó javaslatot vitassa meg, és fogadja el. Bizza meg a Politikai Bizottságot, hogy a Minisztertanácsnak adjon felhatalmazást ahhoz, hogy még ez évben a csatlakozáshoz szükséges állami intézkedéseket megtegye. A javaslat elfogadása esetén a Kormány kapjon arra is felhatalmazást, hogy döntésünkről a Szovjetunió illetékes vezetőit tájékoztassuk.

Kérem végül az elvtársakat, hogy az előadói beszédben elhangzottakat tekintsék úgy, hogy az szigorúan az Önök személyes tájékoztatását szolgálja. Köszönöm szépen.

[...]

KOMÓCSIN MIHÁLY elvtárs:

Jelent-e hátrányt a tervezett lépés szocialista partnereinkkel való kapcsolatunkban? Zavarja-e esetleges belépésünk a szocialista országokkal való kapcsolatunkat?

[...]

HAVASI FERENC elvtárs:

Eltársak, a jelenlegi gyakorlatról tudok csak néhány szót mondani, tekintettel, hogy a szocialista országok egy csoportja részt vesz ezeknek a szervezeteknek a munkájában. A szocialista országok közötti együttműködést ez semmiképpen nem zavarja, tehát ennek erre nincsen hatása, azt pedig reméljük, hogy a szocialista országokban nem indulnak el olyan gondolatok, olyan folyamatok, amelyek emiatt zavarnák az egyébként is eléggé gondokkal terhelt együttműködést. Tehát a mi együttműködésünket, a KGST-ben való részvételünket sem gazdaságilag, sem politikai szempontból semmiképpen nem zavarja.

[popup title="[...]"] format="Default click" activate="click" close text="Dabrónaki Gyula hozzászólását nem közöljük. Felfogását jellemezve csupán egy mondatot idézünk: „Mikor az imperializmus harmadik világháborúba készül – vagy legalább is ilyen zajt csap, inkább a zajon van a hangsúly az én véleményem szerint – akkor nekünk miért kell, miért szabad, beleértve a lengyel eseményeket is, egy ilyen gesztussal – azt hiszem, rossz mondatot mondok – de alájuk dolgozni.”]

NEMES DEZSŐ elvtárs:

Tisztelt Elvtársak! Én a javaslattal egyetértek, szeretném megindokolni, hogy miért. Az, hogy közvetlen pénzügyi érdekeink emellett szólnak, ezt elmondotta Havasi elvtárs. Én úgy vélem, hogy ez a két nemzetközi szervezet, a nemzetközi gazdasági együttműködésért folyó küzdelem fóruma. Szerintem az a helyesebb, ha a szocialista országok ezeken a fórumokon is javítani igyekeznek a pozíciójukat. Az, hogy a Szovjetunió nem tagja, nyilvánvalóan megvan az oka, ennek megítélése a szovjet elvtársakra tartozik. Értem, hogy a Szovjetunió számára elfogadhatatlanok azok az információk igények, amelyeket vele szemben támasztanak. Értem-értem, de megmondom őszintén, teljesen nem vagyok róla meggyőződve, de nem vagyok illetékes, ez a szovjet elvtársak dolga. Azt hiszem, hogy jobb, ha ebben a szervezetben is, a Vietnami Szocialista Köztársaság, Afganisztán, Kambodzsa, Etiópia, a Jemeni Népi Demokratikus Köztársaság mellett azért több szocialista ország is ott lenne. Nem hiszem, hogy az a jó nekünk a nemzetközi küzdelemünk szempontjából, ha mi nem megyünk. Nem hiszem. Ha a belépésről határozunk, nagyon fontosnak tartom és helyeslem, hogy a szovjet elvtársakat az álláspontunkról értesítsük, és tapasztalatainkról később is velük eszmecsere-t folytassunk ezekben a kérdésekben. [...]

[...]

NYERS REZSŐ elvtárs:

Én egyetértek a belépéssel, úgy érzem, hogy ezt a lépést meg kell tennünk és éppen most feltétlenül meg kell tennünk. Havasi elvtárs utalt azokra az újabb gazdasági nehézségekre, amelyek országunkat fenyegetik. Tehát lélegzetvételhez kell jutnunk. Ez nem csak magyar érdek véleményem szerint, a szocialista közösség érdeke is. Nem szabad megengedni, hogy sajátos magyar válság alakuljon ki. Gazdasági válság. Romániában nagyon közel járnak hozzá, nem tudom, nem fog-e bekövetkezni. Továbbá azt hiszem, hogy ez távlati gazdaságpolitikai érdekeinket is szolgálja, amit mi elfogadtunk és vallunk az ötvenes tervekben és a pártkongresszus határozatában, vagyis azt, hogy nekünk a világcseri versenyképességünket javítani kell. Rengeteg hátrányt vagyunk kénytelenek elszenvedni. A Közös Piac nagyon súlyos hátrányt jelent Magyarországnak, meg az EFTA is. Legalább egy hátránytényezőt most kapcsoljunk ki. Nekünk most a fejlődő országok felé kell a versenyképességünket javítani, s már kezdjük is a forgalmunkat áterelni oda, egy aktívum termelőt - nagyon kicsi aktívum termelő tényező - ezt az aktívum-tényezőt kell fejeltájnunk, és csak a belépéssel lehetséges. Nem szabad odaadni a fejlődő kereskedelmet az USA-nak és a fejlett tőkés-országoknak, akik erre képesek. Ennyit az érdekeinkről.

Imperialista klubba lépünk-e be? Nem imperialista klubba, hanem egy ENSZ szervezetbe lépünk be. Valamikor ez az ENSZ szervezet az Amerikai Egyesült Államok által irányított szervezet volt, mert olyan súlya volt az USA-nak. Szerencsére ma nincs ez a súlya, nincs abszolút többsége ebben a szervezetben és most még kevésbé lesz abszolút többsége, bár mi nem sokat számítunk, de már nincs abszolút többsége. És segíthetjük a fejlődő országokat és hangot adhatunk ott szocialista érdekeknek is.

A Szovjetuniónak elsősorban gazdaságilag nem érdeke elvtársak belépni. Én szerintem a szovjet elvtársakkal rendezhető, feltétlenül elvtársiasan rendezhető ez a kérdés. Nem érdekük, a Szovjetunió - utalt rá Havasi elvtárs - arany termelő és arany készlettel rendelkező ország. Ha a Szovjetunió belépne, neki a nagyhatalmi súlyával kellene befizetni, és nem kapna semmit. Hát minek lépjen be a Szovjetunió? Egy más szempontból Nemes elvtársnak igaza van, hosszú távon meg kell gondolni, hogy a világgazdaságot átengedjük-e a fejlett országoknak. A Szovjetunió pillanatnyilag komoly gazdasági nehézségekben van. Én megértem azt, hogy az aranyukat nem az ilyenekbe akarják beadni. De rendezhető, hogy megértsék ők is a mi helyzetünket.

Lengyel összefüggését is látom a dolognak. Sajnos ugye a lengyel válság finanszírozását két oldalról lehetséges megoldani. Az a sajnós ebben, hogy csak ez a két-oldal finanszíroz egyelőre és ők maguk nem sokat csinálnak. Keletről, vagyis tőlünk, meg Nyugatról is. Lehetetlen, hogy csak mi oldjuk meg. Nyugatnak finanszíroznia kell, és Lengyelországnak be kell lépnie az IMF-be, feltétlenül be kell véleményem szerint lépnie. Azért is be kell lépnie, mert egy darabig még nem lesz ott olyan kormány, amelyik olyan gazdasági feltételeket képes állítani maga a munkásosztály felé, a dolgozók felé, hogy termeljenek és ne szedik fel a bért termelés nélkül, hogy ezeknek a túlzott, lehetetlen gazdasági követeléseknek útját állják és egy nemzetközi szervezet tekintélyével valamit hozzá lehet ahhoz segíteni. Úgy látom, hogy Lengyelország be fog lépni, mert be kell lépnie. A szocialista tábor szempontjából rossznak látnám, hogyha Lengyelország a maga csődjével lépne be, mi tisztességgel, becsülettel tudunk belépni. Minket nem kényszerít tulajdonképpen semmi, nem mondhadják azt. Mi belül tudjuk, hogy van nálunk egy kis kényszer, de nemzetközileg ez nem jelentkezik. Úgyhogy egy kicsit elősegítsék a lengyel ügyet is, de nem ezt tartom én a döntőnek, csak ezt is szerettem volna elmondani. Tulajdonképpen amit elmondott Havasi elvtárs, azzal száz százalékgig egyetértek és úgy érzem, nem lenne helyes, nincs igazában szabadságunk, hogy másként döntsünk.

[...]

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Kedves Elvtársak!

Tisztelt Központi Bizottság!

Szót kértem én is, és azért kértem, hogy kapjak most szót, hátha segít a többiek állásfoglalásában is. Nem akarok nagyon hosszan beszélni.

Én a javaslat elfogadása mellett vagyok és szeretném megindokolni, hogy miért. A javaslatról egyébként azt szeretném még mondani, hogy ha a Központi Bizottság úgy dönt, és ilyen lépésre valóban sor kerül részünkről, ezzel mi még nem vagyunk tagok. Az még egy másik folyamat, hogy felvesznek-e minket. És ha felvesznek, hát elvtársak, itt senki előtt nem titok, semmiféle nyugati partner előtt sem titok, mi kezdettől fogva úgy gazdálkodtunk és politizáltunk ezekkel a nyugatiakkal, mi másképp szóba álltunk senkivel, semmiféle kontaktusokért nem futottunk. Az első szavunk mindig az volt, mi a Szovjetunió szövetségesei vagyunk, a Varsói Szerződés tagállamai vagyunk, a KGST tagállama vagyunk, szocialista ország vagyunk és az is maradunk. Ez kezdettől fogva így megy. Most is ezen az úgynevezett puhatolózó tárgyaláson is ezzel kezdtük a köszönést. És ha mi belépünk, mi ott is a Szovjetunió szövetségesei leszünk, a Varsói Szerződés tagállama és a KGST tagállama leszünk és szocialista ország leszünk.

Itt az információban felmerült, hogy már korábban tag volt Lengyelország, Csehszlovákia és bizonyos politikai szituációban ők kiléptek. Hát mit mondjak én még erre a belépésre? Kérjük a felvételünket és fel is vesznek, akkor tagok vagyunk. És ha valami olyasmit tapasztalunk, ami az alapstátuszunkkal nem egyeztethető össze, akkor kilépünk. Hát azért így is kell ezt a dolgot nézni, nem örökre van így eldöntve ez a kérdés.

Hogy az indokról is mondjak valamit. Elvtársak, a javaslatban nem igyekeztünk ferde módon előadni a dolgot, csak nyíltan és becsületesen lehet mondani. Ez a javaslat, ami napirenden van, és ami most állásfoglalást kíván, ez gazdasági szükségszerűség részünkről, bizonyos előnyökkel jár, Havasi elvtárs hozzászólása szerint az alapkérdéseket nem oldja meg, de bizonyos előnyökkel jár, ami segít a megoldásban. És politikai hátrányokkal jár, én így merem mondani most pillanatnyilag. Ezzel így kell szembenézni. Miben van a politikai hátrány szerintem? - majd erre még vissza is térek.

Politikai hátrány a következő: Vegyes fogadatra talál ez a lépés nálunk is. Meg kell értenünk. A mi politikai közvéleményünk se teljesen egysíkú, uniformizált, hát sokféle nézet van, régi harcok emlékeit hordozzuk mindnyájan, és nagyon jól tudják, hogy különböző gazdasági lépéseinknél valójában mintha két nézőponttal találkozánk, mindig és nem tegnap óta, évtizedek óta. Az egyik, kicsit elfeledkezünk a szocializmus alapvető lényegi vonásainak a nagyon gondos megőrzéséről, és a másik, meg aki mindenben a társadalmunk szocialista vonásait félti. Azok sem bűnösek természetesen, és ezek se. Itthon is vegyes közvéleményre számíthatunk. Ennek a tudatában kell állást foglalnunk. És nemzetközileg is vegyes állásfoglalásra számíthatunk. Itt természetesen engem elsősorban a mi legszorosabb szocialista szövetségeseinknek az állásfoglalása érdekel; erről szeretnék szólni. Megmondom elvtársak, ez a Világbank, ennek a kerülgetése nemcsak magyar probléma, ezzel más szocialista ország gazdasági emberei, közgazdászai is foglalkoznak. Merem állítani, hogy a Szovjetunióban is a közgazdászok és bizonyos gazdasági emberek véleménye megoszlik ebben a kérdésben. Ténybelileg közölhetem információként, hogy ezt a kérdést mi már felvetettük korábban is a Szovjetunióban. A szovjet vezetés megbízott három közgazdasági kutató intézetet, hogy véleményezze, mi történne, ha Magyarország belépne a Világbankba. A háromból egyik pozitív véleményt adott, egyik határozottan negatív véleményt adott és a harmadik meg inkább negatív véleményt, ami bizonytalan állásfoglalás. S a hivatalos szovjet vezetés annak az intézetnek a véleményét fogadta el, amelyek a negatív elemeket hangsúlyozta.

Az európai kisebb szocialista országok is - gondoljanak az NDK-ra, a csehszlovákokra, bolgárookra elsősorban, akik hozzánk nagyon közelálló partnerek - már évek óta foglalkoznak ezzel a kérdéssel, problémáznak vele, és megoszlik a vélemény. Ott is negatív véleményre számítok hivatalos emberek részéről, mert a minimum az, hogy „a gazember magyarok nem szóltak nekünk és elibénk vágta.” Mindegyik maga szeretné ezt a lépést megtenni, csak nem jutott elhatározásra mérlegelve a pluszokat és a mínuszokat.

További negatív politikai következményekre feltétlenül számítani kell, hogy az imperialisták megpróbálják ezt politikailag felhasználni a szocialista országok ellen és Magyarország ellen is természetesen, különböző módon, ahogy erre már Havasi elvtárs célzott. A jelenlegi nemzetközi helyzet bizonyos értelemben kedvez is erre, hogy az imperialisták csemegézzenek egy kicsit és foglalkozzanak vele. Nem hiszem, hogy a világ motorjait leállítanák egy álló esztendőre, hogy ezen rágódjanak, hogy Magyarország kérte a Világbankba vagy a Nemzetközi Valutaalapba történő felvételét. Hát foglalkozzanak mint egy aktuális politikai kérdéssel, igyekezzenek maguk részéről propagandisztikusan kiharcolni, mert ha nem ezt csinálnák, akkor nem volnának imperialisták. Ezt meg fogják csinálni, ilyenfajta politikai negatív hatással számolni kell.

Még egy valamit szeretnék aláhúzni a gazdasági szükségszerűségről. Amit úgy kell érteni, hogy nem azért volna célszerű egy ilyen lépést tennünk, mert csőd előtt állunk és akkor nem jutunk csödbe, vagy megment minket ez a Világbank, ilyesmirel itt szó sincsen! Másról van szó, elvtársak. Arról, hogy jelenleg - legalábbis itt a Szovjetuniótól és az európai szocialista országokat megnézve egy pillanatra - nekünk van jóváhagyott és törvényerőre emelt ötéves tervünk. Hirtelenjében nem tudom, még kinek van rajtunk kívül, de úgy tűnik, hogy nincs. A Szovjetunióknak sincsen, és a többieknek sincsen, nincs még jóváhagyott ötéves tervük. És az ötéves terv időszaka megkezdődött. Ez az ötéves terv azért nem is egyszerűen csak egy törvény, amit az ország legfőbb néphatalmi szerve törvényerőre emelt, hanem ez az MSZMP politikája, ez a magyar kormány politikája mindenesetre. Ez az ötéves terv a szocialista építéskor a terve öt évre. Hogy hogy született, és nem, azt a Központi Bizottság tudja. Nem volt olyan könnyű ezt az ötéves tervet létrehozni. Ennek az ötéves tervnek vannak bizonyos minimális célkitűzései, és azon belül is vannak kardinális pontok. Mik ezek? Az első: a nemzeti jövedelemnek egy minimális növelése. A másik: az elért életszínvonal - mi tudjuk - globálisan és általában érteve ennek a megőrzése. A harmadik: a nyugati eladósodás megfékezése. Amínél megjegyzem, hogy azért az a két évi erőfeszítés, ami mondjuk nem nagy eredménnyel járt, mégis hogy az ország nyugati eladósodását ebben a két évben globálisan kevesebb, mint egy milliárd dollár néhány száz millió dollárral [!] csökkenteni tudtuk, hát én nem tudom melyik európai ország tud valami hasonlókat mutatni ez alatt a két esztendő alatt. Erről a három alapvető célkitűzésről van szó.

Elvtársak!

A napirend során hallottak egyéb bejelentéseket is, azokat is érinteni akarom. Mi, akik évek óta rágódunk ezen a dolgon, még a Központi Bizottságot sem háborgattuk, minek zaklassuk fel a kedélyeket, most oda jutottunk, hogy ide kellett hoznunk ezt a kérdést, mert úgy tűnik, hogy gazdaságilag szükségszerű lépésről van szó, ha nem akarunk engedni abból a sarkalatos minimális célból, amit az ötéves tervben kitűztünk magunk és a nép elé: a nemzeti jövedelem minimális növekedését, az életszínvonal megőrzését és a nyugati eladósodás megfékezését. Ha ebből nem akarunk engedni, akkor jobb működési feltételeket kell a nemzetközi pénzügyben biztosítani a magunk számára. Csak egyszerűen erről van szó, a jobb pénzügyi működési feltételekről. Vagy talán még egy valamiről, ami Nyers elvtárs egyik témáját érinti - nem tudom, Havasi elvtárs talán így kifejezetten nem mondta, talán az ismertetésben szerepel - hogy ezeknek az intézményeknek vannak bizonyos fejlesztési döntései. A fejlődő országokban, meg több mint fejlődő országokban bizonyos fejlesztési célokat elősegít a Világbank és a Nemzetközi Valuta Alap, azokhoz pénzeszközöket biztosít, és besegít a szóban forgó fejlesztések megvalósításában is. Ilyesmirel esetleg Magyarország esetében is szó lehet, vízügyi rendszer, energia, meg más területen, de számunkra nagyon fontos kérdés most, amikor a harmadik világba, a fejlődő világba, a gazdaságukba valamiképp be kéne hatolni, különböző meg politikai okok miatt, a Magyar Népköztársaság gazdasági helyzete miatt is érdekünk volna. Ezekből a Világbank által elfogadott fejlesztési tervekben a nem tagállam ki van zárva, tehát nem vehetünk részt a versenytárgyalásokon. Ezt meg akartam még itt említeni. Pusztán ez is bizonyos előnyökkel és működési lehetőségekkel jár.

Miért kell nekünk a nemzetközi pénzügyben bizonyos működési feltételeket biztosítani a továbbiakban is a magunk számára? Azért, mert ilyen az ország adottsága, amilyen. Itt már milliószor szó volt, mindenki betéve tudja, hogy Magyarország adottsága olyan, hogy a nemzeti jövedelem, a nemzeti össztermék megközelítően fele nagyságrendű, importra van szükségünk ahhoz, hogy egyáltalán dolgozhassunk. Ennek megfelelően ettől kicsit nagyobb exportra vagyunk kényesítve, mert különben az importot se tudjuk fedezni, és a fizetési kötelezettségünknek nem tudunk eleget tenni. Ez az adottságunk. Annny év alatt és annyiféle vitában - szovjet elvtársakkal és más elvtársakkal - mert ez a nyugati eladósodás, ilyenről való óvás gyakran felmerült a szovjet elvtársak részéről felénk is, a lengyelek felé és mások felé is; mi mindig azzal válaszoltunk, nem tudunk mással válaszolni, hogy amit meg tudunk kapni a termelési apparátusunk működtetéséhez szükséges dolgokból, és a Szovjetuniótól tudjuk megkapni, mi ott vesszük meg, senki máséhoz nem fordulunk. Amit ott nem tudunk megkapni, azt megvesszük a szocialista országoktól. Amit ott sem tudunk megkapni, azt meg kell vennünk a kapitalista országoktól, mert élnünk és dolgoznunk kell, és működni kell a magyar népgazdaságnak. Ezt akartam a gazdasági szükségszerűségekről mondani.

Most még egy valamit említek meg, ilyen politikai problémát meg a várható hatásról. Komócsin elvtárs kérdéséhez szeretnék kapcsolódni a lehető legnagyobb nyíltsággal. Ennek a lépésnek az ésszerűsége az világos. Sok éve világos, ésszerű lépésnek tűnik. De hát azt hiszem, én már eleget viseltem azt, hogy "szovjet ügynök" vagyok, én mindig gondolok a Szovjetunióra is természetesen mindenféle értelemben. Ma is vallom, a jövőben is, hogy a mi legfőbb gazdasági partnerünk a Szovjetunió. Sok éven át mindig kértem az elvtársakat, hogy vegyék figyelembe és próbáljunk más utat mindig találni becsületből, szövetségi hűségéből, politikailag ne támasszunk nehézséget a szovjet elvtársaknak, általában a szocialista országoknak. És még egy szempontból: nehogy közvetlen hátrányaink származzanak belőle. Mert ha mi belépünk, a szovjet elvtársak azt mondják, ez nem helyes lépés, nem helyeslik. Annak lehet közvetlen hatása, a szovjet emberek is emberek, tervhivatal meg minden, ott is emberek dolgoznak, hogy esetleg kicsit becsavarodnak, és minden kérdésnél nüanszbelileg negatívabban bírálják el a magyar javaslatokat vagy együttműködési feltételeket. Mondom, lehet, hogy belépünk a Világbankba, valami előnyt, működési előnyöket remélünk tőle, aztán az még nincs meg, de a közvetlen negatív hatást esetleg a baráti kapcsolatokban egy hónap múlva már érezhetjük. Ezt azért mondom, Komócsin elvtárs, legyen nyugodt atekintetben, hogy itt semmiféle szabályzati meg ilyesmi tényező zezel a tagsággal nem jár, ami gátolná a mi együttműködésünket a Szovjetunióval és a szocialista országokkal. Természetesen ha ilyen létezne, akkor nekünk eszünkbe se jutna, még idáig se hoztuk volna ezt a kérdést.

A másik: abban is teljesen biztos vagyok, hogy sem a Szovjetunióban, sem Csehszlovákiában, se máshol semmiféle párt vagy állami szerv olyan határozatot nem fog hozni, hogy a magyarok egy lépést megtettek, amivel mi nem értünk egyet, döntésnek meg őket, ilyen se lesz. Ezt csak mondom, hogy milyen messzemenőleg gondolkozik az ember, aggódik és nyugtalanodik ezerféle oldalon, mielőtt egy ilyen kérdésre eljut az ember.

Szeretném befejezni egy dologgal és ezt, ha akarják, fogják fel információként. De ezt tartjuk magunk közt, elvtársak! Mert én már mondtam itt dolgokat, amik innen kiszivárogtak és azért az nem nagyon illendő, politikailag sokszor káros lehet.

Mi sok éve többször felvetettük a szovjet elvtársaknak ezt a problémát. Barátiilag beszélgettünk és nemegyszer hivatalosan az volt a válasz, hogy nem tartják helyesnek. Ezek régebben voltak, nem most az idén vagy tavaly. „De a maguk dolga” - ez volt mindig a hivatalos válasz. Hát mást mit tudnak ők is mondani? Megmondták, hogy nem helyeslik, de hát a mi dolgunk, ők nem dönthetnek a mi ügyeinkben. Hivatalos formában az utóbbi két-három évben azt hiszem nem is vetettük fel. Viszont itt szó esett az első napirendi pontnál a krími tárgyalásainkról, ahol bizonyos komoly dolgok kerülnek szóba a saját ügyeinkből is, mert van, amit úgy hívnak ilyenkor, hogy kölcsönös tájékoztatás; én végighallgattam a Szovjetunió gondjait, jelenleg nem kis gondok, ilyen aktuális és különösen nagy gond a rendkívül rosszult sikerült mezőgazdasági év, amelynek sokféle súlyos következménye van. És én meg előadtam a mi gondjainkat. Beszéltünk az együttműködés kérdéseiről, sok fontos kérdéssről beszélgettünk. Brezsnyev elvtárs ott mondott egy mondatot. Azért szeretek én onnan hazajönni, és nem egy hónap múlva jönni, mert azok mindig fontosak, amiket ott mondanak nekünk. Mondják, hogy sok mindennel foglalkoznak mostanában, az energia-problémával is foglalkoznak, és olyan kérdésekkel találják szembe magukat, hogy úgy néz ki „még a legközvetlenebb barátainknak sem tudjuk biztosítani energiahorodozókban azt, amit már megfigrtünk.

Tehát a tervezetletés során, amiben megállapodtunk." Ezt a mondatot mondta, semmi többet. Ezt megjegyeztem, én nem mondtam a kollégáimnak, hogy készülünk föl valamire. S akkor megjött a hivatalos levél, amit Gyenes elvtárs említett, hogy az energiahordozóknál a tervezetletés során megállapított szovjet szállítások mennyiségéből globálisan kifejezve 10 százalékkal kevesebbet fogunk kapni. Ezt is megtárgyaltuk, mit csináljunk, hisztéria, kapkodás meg csapkodás meg nem tudom én mi nélkül. A nagykövetnek is mindjárt mondtam, hogy ez rossz hír. Az indokokat megértem, és azt is tudom, hogy jókedvében ilyen levelet nem ír az ember. Ezt jelentette haza. Nagyon jó néven vették, hogy nyugodtan fogadtuk, máshol még idegesebb fogadtatás volt. Négy szocialista ország kapott hasonló értelmű értesítést. És erre nekem válaszolnom kellett. És én válaszoltam annak rendje-módja szerint, a levél hozzám volt címezve, én válaszoltam rá. Most adtuk át a választ. Abban elvtársak megmondtam, hogy az ő levelükről eddig a Politikai Bizottságot és az állami gazdasági vezetők szűk körét tájékoztattuk csak az ideig. Ebben a körben tudomásul vettük, indokaikat megértjük. Aztán rákezdtem a saját versünkre. Megmondtam, ott is megismétem, hogy ez rossz hír számunkra, és ez sajnos alapjaiban érinti a mi új ötéves tervünknek nemcsak az energiahordozókra vonatkozó mutatóit, hanem a többi is. Ilyen szempontból új helyzet előtt állunk. Mi egyeztetünk ezt a tervet, parlamentbe vittük, nyilvánosságra hoztuk, ez a párt és a kormány ötéves terve, amit az egész nép ismer. Ebben vannak ezek a minimális célok, amit most szóban is mondtam, ugyanezt ott írásban megismétem, minimális nemzeti jövedelem növelés, az életszínvonal megőrzése, a nyugati adósság, nemzeti fizetési mérlegünk bizonyos karbantartása. Leírtam, hogy ezektől a céloktól mi komoly politikai következmények nélkül nem tághatunk. És ezt is végéig komolyan az elvtársak. Számítsák ki ennek a következményeit, ha mi ezektől el kell, hogy álljunk. Úgyis csak isten nevében tudjuk azt is csak tartani, látják.

A nemzetközi kérdésekről nagy vita nem volt, úgy látszik, minden világos a nemzetközi helyzetben, meg nehéz is itt vitatkozni dolgokról. Megismétem, ami talán Gyenes elvtárs szavaiból is érthető volt, hogy megvan ez a mi lengyel bajunk, úgy kell mondani, hogy bajunk, mert ez mindnyájunk baja. A román bajok se nagyon lelkenedezünk, mert minden valamire való magyarnak, tán még a pártagnak is úgy belül a szíve mélyében van egy kis káröröm, „a nyavalya törje ki őket - engedelmet a kifejezésért, mit okoskodnak itt önállóskodással meg ezzel-azzal." Ne örüljünk neki! Mi a román népnek se kívánunk semmi rosszat. A sorsunk össze van kötve, szeretjük, vagy nem szeretjük az ottani egyik vagy másik vezetőt. Nekünk itt semmi szükség nincs rá, hogy még a lengyel kérdést is futott le vagy valamennyire jutna már, hogy világosabb helyzet lenne, és belépne nekünk egy román meg nem tudom mi.

Aztán a jugoszlávokat nemigen emlegetik. Engem személyileg az ottani helyzet is nyugtalanít, mert megvannak a maguk gazdasági problémái, és már vagy 50 százalékos inflációnál tartanak, és nem tudom, milyen csodálatos alkotmányt csináltak, meg ez az öngazgatás hogyan működik, úgy tűnik, hogy politikailag van, de mintha gazdaságilag nem volna kormánya Jugoszláviának. Úgyhogy sok jót onnan se várhatunk.

Akkor itt van ez a lengyel begyűrűzés, itt van ez a nemzetközi pénzpiac, ahol - hát már itt elárulom ezt a titkot is - hogy a lengyelek totál fizetéseképtelenséget jelentettek be, momentán ebben a helyzetben vannak. A románok egy sor pénzintézetnél, azt hiszem a rövidlejáratú hitelekre nem fizetnek, jugoszlávok dettó. Ilyen viszonyok közt azért van annyi szimatunk, hogy mi nem mentünk ki a pénzpiacra hitel jegyeztetni. Az NDK próbálkozott egy neveltséges összegű kölcsönrel, 200 millió dollárt az NDK, a világ kilencedik ipari nagyhatalma, és nem tudták lejegyzetni. Hát mi most nem is megyünk ki a pénzpiacra.

Hát ez a helyzet elvtársak, ilyen helyzetben kell állást foglaljunk. Én is mondom, hogy jó, nem - és akkor mi lesz az ötéves tervünkkel, mi lesz a politikánkkal, mi lesz a párt tömegtámogatásával, a rendszer támogatásával? Ugye, a második napirendi pont vitájában azt hiszem, Fock elvtárs mondta, és jogosan mondta, hogy el tudjuk mi fogadtatni most a népünkkel ezt a variánst, azt a variánst is. Hát ilyen könnyen azért így egy pillanat alatt az se megy, de igaz. Bizik a nép! Ezt a bizalmat meg kell őrizni. Fogják fel úgy, hogy egy gazdaságilag szükségszerű, momentán politikailag nem kedvező lépésről van szó. Mindent összeadva és a jövőbe is nézve azért ez a nemzetközi helyzet se mehet így a világ végéig, mert ha ez a Reagan-féle program végrehajtható volna, akkor menetelünk a világ vége felé tulajdonképpen, mert akkor abból háború lesz, és itt kis háborút nem lehet ám csinálni - Luxemburgot fogják bombázni, és a többi meg semmi meg viszont. [!] Mi bíznak abban, hogy a világ sorsa nem így fog alakulni! Dolgozunk, harcolunk kell, ez a feszültség is majd megkopik egy kicsit, valahogy a józanok is majd mozogni kezdenek jobbra-balra, a józan erők - még az USA-ban is, és nem is csak az elkeseredett csólakók meg a nyomorult, tönkrement egzisztencia nélküli emberek fognak háborogni, mert hogy a közsegélyezés csökken, meg megszűnik, hanem vannak ott komolyak, akik a békében és a normális emberi életben érdekeltek, nem a háborúban! Hát ilyen viszonyok közt kell most lépni. Én támogatom a javaslatot, és kérem, vitassák meg.

[popup title="[...]"] format="Default click" activate="click" close text="Párdi Imre és Tömpe István hozzászólását nem közöljük."]

VERESS PÉTER elvtárs

Tisztelt Központi Bizottság!

Bár úgy ítélem meg, hogy a csatlakozás gazdasági és politikai érveiről és tartalmáról a javaslat szövege és néhány hozzászólás világosan és meggyőzően beszélt, mégis engedjék meg, hogy az érvanyagot kiegészítsem néhány elemmel.

Először az időpont megválasztásához. Az időpont gazdasági indokai, kritériumai tekintetében a javaslat világosan fogalmazott. Ehhez azt tennem hozzá, éppen azért, mert jelenleg a nemzetközi helyzet és szomszédaink helyzete olyan, amilyen, éppen ebben a helyzetben Magyarország szilárdsága, politikai és gazdasági szilárdsága hangsúlyozottabban fogalmazódik meg nyugati partnereinknél is. Ebben a légkörben, amikor a nyugati partnerekre is nyomás nehezedik elsősorban az Egyesült Államok részéről, meg saját reakciós köreik részéről, hogy lazítsák vagy nehezítsék a gazdasági kapcsolatokat, a nyugati partnerek keresik azokat a politikai, gazdasági, technikai kapaszkodókat, amelyek segítik őket abban, hogy ők is mentsék a kapcsolatot a szocialista országokkal, és főleg mentsék a kapcsolatot olyan szocialista országgal, mint Magyarország, amelyet - hangsúlyozom - szilárd országnak tekintenek.

A sajtóban megjelent a közlemény, hogy Kádár elvtárs fogadta a híres amerikai tv-embert, aki azért kezdte nálam a beszélgetést, mikor nálam járt, hogy mi a titka a magyar gazdasági csodának? A nyugat nagy figyelemmel követi, tőri a fejét, és nem is érti teljesen, hogy Magyarország hogyan tud egymás után egységes árfolyamot, majd - már tudnak róla - részleges konvertibilitást elfogadni, illetve bevezetni? Megítélésem szerint tehát nyugati partnereink és a fejlődő országok érintett, érdekelt része jól fogja fogadni ezt a lépést.

A dolog másik része a mi helyzetünk a kelet-nyugat között, hogy úgy mondjam. A nemzetközi konferenciákon, a nemzetközi kereskedelmi munka minden területén mi a legszorosabban együttműködünk a szövetségeseinkkel, és nincs egyetlen olyan lényeges kérdés, amelyben a velük való konzultáció nélkül léptünk volna és lépünk akár az ENSZ-szervezetekben, a GATT szervezeteiben, a közös piaci tárgyalásokon és máshol. Erdemes emlékezni arra elvtársak, hogy egyes magyar lépések megítélése az idők során változott. Én emlékeztetnék most arra, hogy a GATT-ba való belépésünk felett annak idején vita volt, bizonyos kételyek voltak, később pozitívan értékelték, mert látták szövetségeseink, hogy előnyök is származnak belőle, őket is sok mindentről informálni tudjuk, nekik is sok mindenben tanácsot tudunk adni.

Vagy itt van a mezőgazdasággal kapcsolatban a háztáji megítélése. Lényegesen változott a helyzet ebben a kérdésben.

Egy másik esetet is szeretnék említeni. Közismert, hogy a Közös Piac és a KGST-országok közötti kapcsolatok, konzultációk voltak, szakértői szinten kétszer is találkoztunk, és nagy vitákat folytattunk, nagy csata zajlott le. A Közös Piacallal folytatott szakértő tárgyalások vezetője mindkét alkalommal magyar volt és elsősorban mi koordináltuk azt a nagyon szilárd politikai alapon kialakított álláspontot, amelyet valamennyi szövetségeseink elfogadott, és amelynek alapján nagyon elvi, nagyon politikai alapon tárgyaltunk a Közös Piacal és nem voltunk hajlandók engedményt tenni. Nem egy esetben barátainkat mi tartottuk vissza attól, hogy szükségtelen engedményt tegyünk a Közös Piacnak, esetleges politikai gesztusokkal szemben gazdasági engedményt, vagy fordítva. Szövetségeseink, barátaink tudják ezt, ismerik ezt, értékelték azt, nagyra becsülték ezt a magyar munkát s egyáltalán mindent, amit ebben a kérdésben a múltban és a közelmúltban tettünk. Úgy gondolom tehát, hogy lépéseinknek akkor is lehet értelme, ha első pillanatban nem értik, vagy nem értenek egyet vele, mert tudják, hogy elvi alapon dolgozunk, elvi alapon tárgyalunk.

Eltársak! Meggyőződésem, hogy Magyarország függőségét, vagy függetlenségét a nyugati gazdaságtól egyáltalán nem valamilyen gazdasági szervezethez való tartozás határozta meg a múltban és fogja meghatározni a jövőben, hanem a gazdaság, a belpolitika, a politika szilárdsága általában. Ezt 30 éves nemzetközi tapasztalat alapján merem határozottan állítani.

Valamit a gazdasági részéhez, kiegészítésül az elhangzottakhoz. A szétosztott tájékoztatóban is szerepelt, a beszámolóban is helyet kapott két fontos elem: az egyik, hogy a nemzetközi pénzpiacra a tagországok fizetőképességével szemben - én most a rendezett gazdaságú tagországokról beszéltem természetesen - nagyobb a bizalom, mivel úgy ítélik meg, hogy mögötte van egy bizonyos pénzerő, amelyet a belépéssel járó tagság eredményez. A másik érv, amely elhangzott és ezt nagyon szeretném aláhúzni, mivel nekünk a fejlődő országokba sok száz millió értékben kell értékesítenünk gépet, berendezést, műszert a következő években.

Eltársak! Ötéves tervünk sikere többek között attól függ, hogy gépipari kivitelünket tudjuk-e az előirányzott, nagyon jelentős ütemben fokozni, a dollár, illetve a nem rubel kivitt. És ennek a piaca elsősorban nem Nyugat-Európa sajnos és nem az Egyesült Államok, hanem a fejlődő világ. A fejlődő világban pedig, amint az már elhangzott, nagyon sok országban a Világbank finanszíroz egy sor berendezést, egy sor munkálatot. Éppen Kádár elvtárs mondta el, hogy ha nem vagyunk tagja a Világbanknak, akkor a Világbank által finanszírozott keretekre nem teljesíthetünk szállítást; naponta találkozunk azzal a jelenséggel, hogy ajánlatainkat elutasítják, mert ebből az alából finanszírozzák a beruházást. Hozzáteszem, hogy egyes erős szocialista országok erős konkurensaik a harmadik világban: Romániát említem, Jugoszláviát említem és egy rendezett körülmények között él? Lengyelországot lehet megemlíteni szintén, és ha ő is belép, akkor különösen igaz lesz ez. Tehát velünk szemben előnybe kerülnek ebben a versenyben. Sajnos ez a verseny van, sajnos ezt a versenyt vállalni kell, és az nyer, aki erősebb, vagy ügyesebb.

Elhangzott az is, hogy számos progresszív úton járó fejlődő ország tagja a Világbanknak. Megemlíteném jelenleg Etiópiát, Tanzániát, a Kongói Népköztársaságot, Dél-Jement, Laoszt, Algériát, sőt Vietnámot is.

Eltvársak ! Vietnami kérések vannak a Világbanknál, különböző beruházások finanszírozása iránt. Tehát ezek az országok merik vállalni azt, hogy felvegyenek innen eszközöket és nekünk is jobbakká válnak az esélyeink, hogy ezekbe az országokba szállítsunk, ha nem kell mindent meghitelezni, jelentős könnyebbség gazdaságunknak. Hozzászennem még az elhangzottakhoz - ugyancsak elhangzott már egyébként - jelentős plusz információkhoz juthatunk nemcsak az írott anyagokból, hanem annak árán is, hogy ezeknek a szervezeteknek megvan a maga apparátusa, az apparátusba bevonnak külső szakértőket, ha egy vagy két szakértőt tudunk adni bármelyikhez, az már jelentős előny. Ezek szakértőket küldenek külső országokba, hogy megvizsgálják az ország gazdasági helyzetét, vagy a javasolt beruházások állapotát, kilátásait. Ha szakértőt tudunk delegálni ilyen misszióira, ugyancsak jelentős információ forrásokhoz jutunk és feltehetően ha, elég felkészültek leszünk, nem egy esetben a döntéseket kedvezően tudhatjuk befolyásolni.

Eltvársak ! Ezeket együttvéve úgy gondolom, a helyzet szükségessé is teszi, érett is rá és az előnyei lényegesen nagyobbak, mint a várható hátrányai. Ennek alapján én a javaslatot támogatom és javaslom, hogy a Központi Bizottság fogadja el.

[...]

TIMÁR MÁTYÁS elvtárs:

Tisztelt Központi Bizottság!

Havasi elvtárs referátuma és Kádár elvtárs hozzászólása után elég nehéz új érveket mondani, de engedjék meg azért, hogy egy-két dologgal megpróbáljam alátámasztani ezeket a javaslatokat.

A jövő évben nekünk kb. minimum másfél milliárd dollár hitelt kell felvennünk. A visszafizetési, törlesztési kötelezettségünk, plusz a kamatfizetési kötelezettségünk - ez szerepelt a referátumban is - kb. 2 milliárd dollár. Eddig nagyjából egyensúlyban lévő tőkés külkereskedelmi mérleget terveztünk, sőt valami pluszt is terveztünk és az áruforgalmon kívüli tételeknél is lesz valami plusz, de mindezzel együtt, ha sikerül felvenni másfél milliárd dollár hitelt, akkor is csak úgy tudjuk a törlesztést és a kamatot kifizetni, hogy az amúgy is alacsony szinten levő devizatartalékaink olyan alacsony szintre kerülnek, ami már egy veszélyzónába tartozik.

Ez a helyzet. Hogy néz ki a nemzetközi pénzpiac, fel lehet-e venni ezt a másfél milliárd dollár hitelt? Azt kell mondanom elvtársak, hogy jelenleg a legnagyobb bizonytalanságban vagyunk afelől, hogy ezt fel tudjuk-e venni. Mi évente - az Elvtársak ezt tudják - felvettünk két-három nagy kölcsönt 7-8-9 millió dollár értékben, a többi meg mindenféle egyéb kisebb kölcsönök, kölcsönkonstrukciókban biztosítottuk. És mindent elkövetünk, hogy fel tudjuk venni a szükséges kölcsönöket. Az embereink kint jártak, végigjárták a legfontosabb pénzpiacokat azzal az utasítással, hogy ne kérjenek kölcsönt, mert valamiféle kudarcba nem akarunk belemenni, ahogy ez itt elhangzott, hanem puhatolják ki az ismerőseiknél, hogy egyáltalán felvehető-e a dolog. Ez most történt az elmúlt hetekben.

Mivel jöttek vissza ezek az emberek? Azt mondják a svájci, angol, amerikai nagybankok középszintű és vezető emberei, akik közül sok járt itt Magyarországon, - három-négy ebben az évben - az év elején voltak nálam. Ők azt mondják: „kérem szépen, mi őszinte csodálattal adózunk a magyar gazdaságnak, a magyar politikának, mindannak, ami Magyarországon van. De értsék meg, Lengyelország csődbe van, Románia fizetésképtelen, nem tesz eleget a fizetési kötelezettségeinek, Jugoszlávia enyhébb mértékben ugyancsak nem tett eleget lejárt kötelezettségeinek és nem tudjuk - mondják - mi lesz még holnap. Nekünk - mondják ezek a vezető bankárok - az év végén ki kell állni a közgyűlések és a részvényesek elé, azt kell mondani, hogy kérem szépen veszteségben vagyunk, nem tudunk osztalékot osztani. Minket le fognak váltani - mondják ezek. Hát értsék meg, egy ilyen szituációban bármilyen tisztelettel és csodálattal adózunk az Önök stabilitásának, politikai, gazdasági eredményeinek, nem tudunk hitelt adni. Talán majd a jövő évben, ha változik a politikai helyzet és megnyugszanak ezek a dolgok, akkor lehet szó ilyen kölcsönökről.”

Ezért nem tudjuk az ideai kölcsönfelvételi tervet sem teljesíteni és ezért rendkívül bizonytalan a jövő évi finanszírozási lehetőség ennek a bizonyos másfél milliárd dollár kölcsönnek a felvételére. Arról van szó Elvtársak, hogy mi ezzel a két intézménnyel, az IMF-el és a Világbankkal nem az adósságállományunkat akarjuk növelni, nehogy valaki azt higgye véletlenül. Itt elhangzott, hogy sikerült valamelyest csökkenteni az adósságállományunkat; ez a nettó adósságállomány 7 milliárd dollár körül van, ennél magasabb is volt. Arról van szó, hogy tudjuk-e biztosítani ezt a kölcsönfelvételt és azért kell ezekhez a megbízhatóbb, szolidabb, stabilabb hitelforrásokhoz folyamodnunk, mert különben nem tudjuk finanszírozni a jövőt.

És milyenek a konzekvenciái elvtársak? Tegyük fel, hogy a másfél milliárd dollárnak a felét tudjuk csak felvenni, aminek sajnos van egy bizonyos valószínűsége. Tessék a megmaradó 750 millió dollárt 35-tel beszorozni, akkor kijön, ha jól számolok hirtelenében, egy 20 milliárd forintot felüli összeg, ami hiányzik nekünk a tervünkből; a 600 milliárdos nemzeti jövedelmünk mellett a 3-4%. És akkor mihez lehet nyúlni? A beruházásoknál 16%-os rántánál vagyunk. Magyarországon soha ilyen alacsony nem volt. A költségvetést kell és nyomjuk is lefelé és ehhez mindenkinek a megértése, a segítsége kell. Hát akkor az életszínvonalhoz lehet nyúlni? Az életszínvonalhoz nyúlni nagyon kockázatos dolog elvtársak! Mert hiába próbáljuk mi esetleg csökkenteni 5, vagy nem tudom én mennyi százalékkal a reálbéreket, ott van nekünk a 150 milliárdos takarékbetétállományunk, amelyről nem tudjuk, hogy mikor mozdul meg és mikor vásárol a lakosság érte és akkor hiába csökkentettük a reálbért meg a reáljövedelmet ha megmozdul a takarékbetét és az árut keres magának.

Ezért van szükség sajnos - vagy nem sajnos - erre a lépésre. Úgy néz ki, hogy az egész politikánk, gazdaságpolitikánk, tervünk végrehajtása szempontjából ez a lépés szükséges. Itt elhangzott - Kádár elvtárs mondta -, hogy meghiúsultak az elmúlt hónapokban a hitelfelvételek az NDK részéről, a románok részéről, a csehek részéről és a jugoszlávok részéről.

Volt olyan csendes kérdés itt, hogy a románok, meg a jugoszlávok tagjai a IMF-nek meg a Világbanknak, akkor mégis, miért tartanak ott, ahol tartanak? Ezt a kérdést fel is lehet tenni. Elvtársak! Nem emlékszem a pontos adatokra, lehet, hogy van itt a terebben, aki nálamnál jobban emlékszik. A jugoszlávok, úgy emlékszem, 2-3 milliárd dollár körüli hitelt vettek fel ettől a két intézménytől. A románok 1 milliárdon felüli hitelt vettek fel. Ők ezt a lehetőséget elköltötték. Mi még ezt nem költöttük el, és nekünk ez a biztonságunkhoz hozzátartozik. Még azt is hozzátenném elvtársak, hogy ez a bizonyos diszponibilitásunk, vagy magyarul a devizatartalékaink, amiből teljesítjük a fizetéseket, ez zömmel a tőkés bankok nálunk elhelyezett rövidlejáratú betéteiből áll, és sajnos az elmúlt 9 hónap során számos esetben nem újították meg a szokás szerint ezeket a betéteket. Ezért csökkentek a devizatartalékok. Az IMF-nél, a Világbanknál közép- és hosszulejáratú hiteleket lehet felvenni. Nem rövidlejáratú. Tehát a gazdálkodás biztonságát szolgálják ezek a dolgok.

Még alátámasztandó, amit Havasi elvtárs mondott, azt szeretném mondani, hogy az USA-nak a részaránya 19,6 százalék ennél a két szervezetnél, a fejlődőké 33,6 százalék, a szocialista arány 5,1 százalék. A szabályzat szerint a fejlődőeknek vétójoguk van, tehát ez túl van azon a százalékon, ahol vétójog van.

Egyébként meg kell jegyezni, hogy vétójog alkalmazására eddig sem az Egyesült Államok, sem a nyugat-európai országok, sem a fejlődő országok részéről nem került sor. Mi rendkívül alaposan tanulmányoztuk ezeket a dolgokat, halom papírunk van ezekről, úgy látjuk, hogy általában ez a két szervezet az Egyesült Nemzetek alapelvei szerint működik. Más volt a helyzet az 50-es években és lényegesen megváltozott a helyzet most.

Engedjék meg az Elvtársak, hogy még az alkalmat felhasználjam arra, hogy egy pár szót szóljak nagyon röviden erről a bizonyos konvertibilitásról. A konvertibilitás nem előfeltétele a belépésnek. A kívánt célok között szerepel, de perspektivikus. Nincs kimondva, hogy konvertibilisnek kell lennie az illető ország valutájának. Most az Elvtársak tájékoztatására, mivel ez a levegőben lóg, meg nagyon sok nyilatkozat, meg a cikk, a nyugati lapok rengeteget írnak róla, azt szeretném mondani, hogy a világon 53 ország van, amelyeknek konvertibilis valutája van. A számból is következik, hogy ebben nemcsak a legfejlettebb tőkés országok vannak benne, hanem szép számmal nálunk jóval fejletlenebb országok is. A Politikai Bizottság foglalkozott ezzel a kérdéssel, és a jövő évben ebben az irányban lépni akarunk. Annnyit szeretnék csupán tájékoztatásul mondani, hogy mi nem adjuk fel a tervgazdasági elveinket. Az egész turistaforgalomban, az áruforgalmon kívüli forgalomban az eddigi szabályok maradnak érvényben ugyanúgy, ahogy voltak. A külkereskedelmi áruforgalomban az engedélyezési, export-import engedélyezési rendszer érvényben marad úgy, ahogy eddig volt. Itt arról van szó, ha a külkereskedelem szférájában - és ezért nevezzük korlátozott konvertibilitásnak - a vevő meg az eladó meg tud állapodni, hogy konvertibilis forintban kötik az üzletet, akkor abban fogják kötni. Ennek vannak bizonyos előnyei, amiket most nem szeretnék taglalni. A forint ugyanis - bármilyen furcsán hangozzék is - szilárdabb valuta, mint a nyugati kulcsvaluták. Mert nálunk - ha szabad ezt a kifejezést használni - az infláció mértéke, vagy az árnövekedés évi 5 százaléka körül van. Nyugaton meg 10 vagy azon felüli százalék, tehát viszonylag stabil valuta. Előnyös a partnerek számára egy ilyen - az inflációnak kisebb mértékben kitért - pénzben kötni üzleteket, mint bizonyos nyugati valutákban. Ennek ellenére nem szabad, hogy hosszú fogakat növezzünk, mert nem számítunk többre az első években, hogy az áruforgalmunknak talán 10 vagy 15 százaléka fog ebben bonyolódni. Ennek azonban van egy másik előnye is. A partner bankok - és mi sok száz bankkal állunk kapcsolatban - kell, hogy tartsanak rendelkezésre konvertibilis forint betéteket és ezeket dollárért, svájci frankért, nyugatnémet márkáért kell nekik megvásárolniuk. Tehát úgy jutunk dollárhoz, nyugatnémet márkához, svájci frankhoz, hogy nem kell bizonyos hitelt felvennünk, hanem ideadják konvertibilis forintért. De azt sem szabad túlbecsülni; óva intek tőle mindenkit, mert ez egy évben fog nekünk jelenteni - óvatos becslések szerint - 100 millió vagy 150 millió dollárt, de az is pénz. Annnyival is kevesebb hitelt kell felvennünk.

Vannak ennek más előnyei is. Van egy presztízs oldala is: általában a konvertibilis pénznem szilárdabb, fejlettebb gazdálkodás kritériumának tekintik az egész világon. Mindezt csak az alkalmom során akartam elmondani azért, hogy a Központi Bizottság röviden tájékozódva legyen erről, de természetesen adott időben erről még szó lesz.

Végül azt szeretném mondani befejezésül elvtársak, hogy mindez, tehát az IMF, a Világbankba való belépés, a részleges konvertibilitás bevezetése abszolút nem mentesít bennünket a jobb munka alól. Sajnos, olyan feszült a gazdasági helyzet és az új elem ebben nem az országban van, hanem az új elem a külső elemek, a tőkés világban és a szocialista világban vannak. Ezek annyira feszültté tették a helyzetet, hogy az egyensúly érdekében mindezek mellett arra van szükség, hogy a termelésben, az exportban, az importban, a költségvetési fogyasztásban és minden vonalon a maximális mértékben és nagyon konkrét munkával végezzük el a feladatainkat.

Mindezek következtében én a javaslattal teljesen egyetértek és javaslom a tisztelt Központi Bizottságnak, hogy fogadja el. Köszönöm.

[popup title="[...]" format="Default click" activate="click" close text="Rév Lajos hozzászólását nem közöljük.]

SZABÓ ISTVÁN elvtárs:

Tisztelt Központi Bizottság!

Havasi elvtárs tájékoztatójával, amit a Politikai Bizottság nevében elmondott, teljes mértékben egyetértek. A két pénzügyi intézményhez való csatlakozásunkat nyugodt lelkiismerettel megszavazom.

Nem vagyok járatos a nemzetközi pénzügyi piacon, de itt Kádár elvtárs felszólalása is, Havasi elvtárs tájékoztatója is meggyőzött arról, hogy ők körültekintően jártak el, a Politikai Bizottság nem szakadt ketté ezzel a javaslattal, egyértelműen javasolja a Központi Bizottságnak. Tehát én megszavazom. Nem is ezért kértem szót.

Azért kértem szót, mert meglepett egy dolog. Havasi elvtárs tájékoztatta a Központi Bizottságot, hogy 7,1 milliárd dollár hitelünk van és 1 milliárd rubel hitelünk van, úgy gondolom, hogy nemcsak a Szovjetunió felé, hanem a többi szocialista ország felé is lehet hitelünk és rubelben van kifejezve. A gondom ezzel az, hogy a hitelállomány, a dollár hitelállományt és a rubel hitelállományt is az utóbbi hat-nyolc évben vettük fel. Kevesellem a részarányt, soknak tartom a dollárt és kevésnek tartom a rubelt. (Derűlátás) Havasi elvtárs tájékoztatójában az is benne volt, hogy a VI. ötéves terv végére az árucseré-romlás folytán ez a rubel 3,5 vagy 4 milliárd is lehet. Hát ez már egy más helyzet. Én valóban örülök, figyelembe véve a gazdasági helyzetet, bár nem vagyok gazdaságpolitikus, de mint egy vállalatvezető meg érdekképviselői szernek a vezetője, rá vagyok kényszerítve a gazdaságpolitikával foglalkozni. Nekem az a véleményem, a sok gond mellett is - s mindjárt befejezem a mondanivalómat, hogy ez a magyar gazdaság emellett is, hogy ilyen gondolj vannak, nem egy elveszett gazdaság és bármennyire fájdalmas, mert fájdalmas, és ennek a Parlamentben is hangot adtam, szörítő ez a gazdaságpolitika. Én mégis azt kérném - és nem akarok sziruposodni, távol áll tőlem - a Politikai Bizottságtól, illetve a Kormánytól, hogy ha hozzáfogunk, ha tényleg meg akarunk állni, akkor a jövőt illetően legyünk következetesek. Én ezt a belépést is így fogom fel a következetességben.

Köszönöm szépen a figyelmet.

[...]

KÁLLAI GYULA elvtárs:

Tisztelt Központi Bizottság!

Sajnálom, hogy ez a nagyjelentőségű kérdés ilyen formában került a Központi Bizottság elé, már az „ilyen formában” alatt azt értem, hogy egész napi tanácskozás után, ilyen késő esti órákban, mert attól tartok, hogy egy kicsit rögtönözve, talán nem kellőképpen végiggondolva kell döntenünk a kérdésben.

Itt a vitában főleg gazdasági emberek, olyan elvtársak szóltak fel, akik valószínűleg az előkészítés munkájában is részt vettek. De azt hiszem, a Központi Bizottság tagjainak nagy része most találkozik először ezzel a kérdéssel és komolyan végig gondolni sem tudja az ember, ha bármennyire is bizalommal vagyunk az előterjesztők iránt, a Politikai Bizottság iránt, ez szerintem sokkal nagyobb jelentőségű kérdés annál, semhogy megnyugtató módon így tudna az ember benne állást foglalni.

Engem egy kicsit nyugtalanít az is, hogy a vitában ezt az egész kérdést ilyen szigorúan véve gazdasági és pénzügyi kérdésként kezeljük. Én teljes mértékben elhiszem, amit itt felsoroltak - Havasi elvtárs és Timár elvtárs, Párid elvtárs és így tovább - teljes mértékben elhiszem, hogy azok nagyon fontos és átgondolt információk és tények, amelyeket itt a Központi Bizottsággal közöltek. Ugyanakkor érzésem szerint ez nem egyszerűen pénzügyi tranzakció. Nem az!

Most benne vagyunk egy olyan helyzetben, amikor igen éles harc folyik a tőkésvilág és a szocialista világrendszer között. A múltkoriban már volt szó erről a lengyel helyzet kapcsán, és akkor is mondtuk, hogy persze ez a harc ilyen hullámvölgyek, hullámhegyek formájában folyik a két világrendszer országai között, de most mintha többről is volna szó, mint egyszerűen arról, hogy ennek a fejlődésnek újabb hullámvölgyében vagyunk. Mert itt már olyan dolgok vannak, hogy a két világrendszernek ez a harcra nagyon komolyan sújtja a szocialista világrendszert, a szocialista világrendszer egyes országait, és ebből nagyon-nagyon komoly harc árán lehet csak kilábalni. És ez az ellenünk folyó harc korántsem ért véget, nemcsak azzal, hogy most a Lengyel Egyesült Munkáspárt első titkári funkciójában változás történt, még nem tudjuk, hogy mi lesz, teljesen nyitott a kérdés, hogy mi lesz ezután. Egy dolgot azonban lehet látni, hogy az egész kapitalista világ, az imperializmus arra vesz irányt, hogy hogyan tudná szocialista országoknak minél szélesebb körét fölláztatni, hogyan tudna a maga eszközeivel behatolni és így tovább. Szeretném megjegyezni, én világéletemben és most sem tartok attól, hogy ne menjünk bele a nyílt harcba. Az világos dolog, hogy nekünk ezt vállalni kell, és bele kell menni ebbe a nyílt ütközetbe. De azt is megfontolásra javasolnám, hogy az időpont, a jelenlegi időpont mennyire alkalmas erre! Nekem sokszor úgy tűnik, hallgatva itt a vitát, hogy valóban ez a kérdés nálunk már évekkel ezelőtt is felvetődött, vitattuk is a Politikai Bizottságban és így tovább, a végén levettük a napirendről ezt a kérdést, de hogy akkor talán még megfelelőbb lett volna az egész nemzetközi helyzet is arra, hogy erre határozzuk el magunkat, mint éppen most. Nekem úgy tűnik, mintha a legrosszabb időpontot választanánk nem szándékosan. A helyzet hozta magával, hogy egy ilyen nagyon nehéz helyzetben kell nekünk ezt a kérdést eldöntenünk.

Sok mindent egybevetve, mérlegelve az az álláspont, hogy ezt kellene megint csinálnunk, meggondolnunk; talán vegyük le most ezt a kérdést a napirendről. És bármennyire is - én nem tudom, de Kádár elvtárs is mondja - előfordul, hogy néha kiszívárog valami. De hát uramisten! Ez a kérdés is! Először is, ne szívárogon ki! És azt hiszem, a központi bizottsági tagok iránt lehetünk annyi bizalommal, hogy nyíltan beszélünk a kérdésekről, és nem szívárognak ki kérdések. A másik dolog pedig az, tényleg végig kellene úgy gondolni ezt az egész kérdést, hogy megnyugtató módon tudjanak azok is dönteni, akik nem foglalkoztak hosszú időn keresztül ezzel a kérdéssel.

Megemlíteném azt is, meggyőződésem szerint a jelenlegi helyzetben, és a jelenlegi helyzet alatt és most már egy hosszabb időszakot értek az egész békés egymás mellett élés politikája alapján az imperialista körök határozottan folytatják ellenünk a harcot úgy, hogy a meglévő ellenséges erőket mozgósítják, szembe állítják a fennálló rendszerrel, hogy a befolyásukat megszilárdítsák, hogy ezzel az egész szocialista világrendszert bomlasszák.

Talán annyit a lengyelországi helyzetről, az ne tévesszen meg senkit, hogy most ott az események nem egészen abban a formában folynak, mint ahogy 1956-ban nálunk is történtek. Mert világos dolog, hogy azóta 25 esztendő eltelt, és a nemzetközi imperializmus is megtanulta: más taktikát kell választania és szinte békés eszközökkel, békés úton próbálja a maga befolyását érvényesíteni, ahogy ők mondják, „lopakodó ellenforradalom” formájában. Az is világos, hogy Lengyelországban ők, most vegyük azt az esetet, ha tényleg sikerülne is ott továbbra is előre haladniuk, a régi formájában a kapitalista rendszert restaurálni már nem tudnák. Egyszerűen azért sem tudnák, mert minden társadalmi rendszer osztályokhoz kötődik, és a társadalmi rendszerek osztályok formájában is megjelennek; 35 esztendő alatt Lengyelországban is a tőkésosztály és a földbirtokos osztály - mondhatjuk nyugodtan - teljes vereséget szenvedett. De az ellenforradalom veszélye Lengyelországban változatlanul fennáll. Ez abban jelentkezik, hogy a Lengyel Egyesült Munkáspártot igyekeznek szétzilálni, a Varsói Szerződésből kiszakítani, a kapitalista világgal függő viszonyba hozni. És ez a folyamat a veszély, sajnos én azokkal értek egyet, akik a felszólalásukban azt említették, hogy a szocialista rendszer, a szocialista közösség más országaiban is ez fenyeget bennünket!

Hangzottak el megnyugtató kijelentések is - amiről én is teljes mértékben meg vagyok győződve - kijelentjük, hogy szocialista ország vagyunk, a Szovjetunió barátai vagyunk, és így tovább, nem akarom ismételni. De nézzék elvtársak, a nemzetközi helyzet alakulhat és alakul is úgy, hogy nem ezek döntik el egymagukban, hogy mi is történik nálunk. Meg vagyok róla győződve, hogy amikor Gierak ott járt a Krím felszítgeten - kevéssel a lengyelországi robbanás előtt - ő is igyekezett mindenben Brezsnyev elvtársat megnyugtítani, ugyan kérem, mi urai vagyunk a helyzetnek, nálunk ilyesmi elő nem fordulhat, mi hívei vagyunk a Szovjetunióval való barátságunknak, és így tovább és így tovább. De a fejlődésben eljutottak ahhoz a ponthoz, amikor már nem ők döntötték el... (közbeszólás: nálunk nincs lengyel helyzet!) Nincs lengyel helyzet, de én azt mondom, hogy erre is legyünk mindig tekintettel, hogy másutt mi van! Ezért mondom, hogy a jelenlegi helyzetben tekintettel kell lenni arra!

Nem felejtsem el, mindig is mondtuk, hogy a nemzeti érdek, meg a nemzetköziség kérdése, bizonyos helyzetekben a nemzeti érdekeket - elfogadva most ezeket az indoklásokat, amelyeket a javaslat mellett felhoztak - alá kell rendelni a nemzetközi érdekeknek. Világos dolog, hogy még a Lengyelország ellen indított támadás is elsősorban a Szovjetunió ellen irányul. Nem véletlen az, hogy a lengyel válság óta megsokszorozódtak a Szovjetunió elleni támadások. Világos dolog, hogy az ő szemükben a fő ellenség a Szovjetunió, és őt akarják támadni, még ezeken az országokon keresztül is a Szovjetunió ellen dolgoznak. Azért mondom, hogy egy olyan helyzetben vagyunk, amikor tényleg a nemzetközi viszonyokra, az egész szocialista világrendszer helyzetére, arra, amit Nyers elvtárs, Te magad is itt mondtad az előbb, hogy valószínű a szomszédunkban is fenyegethet ilyen veszély. Ebben a helyzetben tényleg mérlegelni kellene ezt az oldalát is, tehát a politikai oldalát is ennek a kérdésnek.

Azt szeretném csak felvetni, nem lehetne-e tényleg megcsinálnunk azt, hogy - máskor már csináltunk ilyet - bizonyos kérdést vita után is levettünk a napirendről, és későbbi időpontban hoztuk meg a határozatunkat, hogy legyen egy kis idő arra, hogy végig gondolhassuk alaposan. Én megmondom, tartok tőle nagyon, hogy ebben a helyzetben nagyon nehéz lesz. Talán a szomszédainknak, barátainknak is nagyon sokat ártunk vele.

[...]

GRÓSZ KÁROLY elvtárs:

Tisztelt Központi Bizottság!

Engem Havasi elvtárs előadói beszéde meggyőzött. A javaslattal egyetértek, a javaslatot támogatom. Mégis két megjegyzést szeretnék tenni.

Az egyik: szeretném elmondani, hogy nem vagyok közigazgató, nem vagyok pénzügyi szakember, nekem ez a 2 milliárd dollár, ami hiányzik, valami akkora nagy, hogy el sem tudom képzelni, hogy mennyi. De napi gondjaink győznek meg arról, hogy meg kell tenni ezt a lépést. Kint voltam Ózdon annál a hengerész-csoportnál, ahol leállítottuk a munkát. Azt kérdezték tőlem: mondja meg titkár elvtárs, megtettek maguk mindent azért, hogy nekünk legyen munkánk? Nem kívánom magunknak, de el tudom képzelni, hogy ezt a kérdést esetleg többen fogják nekünk feltenni. És akkor majd válaszolnunk kell, ha hagyományainkhoz hívek akarunk

lenni, hogy megtettük-e vagy sem. És attól tartok, hogy akkor nem mondhatjuk azt válaszképpen, hogy azért nem tettük meg, mert esetleg barátaink ezt politikailag félreértik, vagy félreértének. Ez a válasz a mi közvéleményünket nem elégítené ki. Úgy gondolom tehát, hogy ha ez nem is oldja meg a gondokat - és ez a reális tájékoztató megmutatta, hogy csak lehetőségeket csillant fel számunkra - ezt akkor is kötelességünk vállalni. Kállai elvtárs felvetette az időpótló dolgot. Nem tudom, hogy jó gondolom-e? De ha ma úgy döntünk, hogy lekerül napirendről, ez én szerintem erre az évtizedre kerül le napirendről. Én a holnapot, a 83-at, 85-öt vagy az évtized második felét semmivel sem látom kedvezőbbnek, mint a mai pillanatot. Ez a világ, úgy tűnik nekem, két-három éve éppen a konfliktusos irányába éleződik, és nem hiszem, hogy ezt elő lehet venni a közeljövőben. Márpedig tartok tőle, nem nagyon van időnk, és nem lesz időnk évtizedekig várni arra, hogy minden eszközt és lehetőséget, ami korrekt, tisztességes, és elveinkkel nem ellentétes, felhasználjunk arra, hogy túljussunk a gondokon.

A másik megjegyzés: nem tudom, hogy mindenki élményanyaga alátámasztja-e vagy sem. De én azt tapasztalom, hogy barátaink részéről - függetlenül attól, hogy tagja vagyunk-e a Világbanknak vagy sem - most is vannak fenntartások és kritikai megjegyzések. Két friss élményem van. Átmentem a kassai kollégámhoz, aki mikor a kell? mennyiségű vodkát megitta, kifejtette, hogy revizionisták vagyunk. Múlt héten jöttem haza a Szovjetunióból, a testvéremegyéből. Megkérdezték, hogy hogy is van ez a háztáji nálunk. Elmondtam, és a megyei első titkár kollégám közölte velem, hogy ez nagyon szép dolog, ő is látta nálunk, de náluk a szovjet emberek ezt nem igénylik. És így tovább, és így tovább. Tehát vannak fenntartások. Biztosan úgy igaz - egy percig sem vonom kétségbe, amit Kádár elvtárs mondott - hogy ezek nem a politika rangján megfogalmazott fenntartások. De az emberekben vannak, legalábbis a középfunckionáriusokban vannak ilyen előítéletek, ezzel ma is meg kell küzdeni. Nem hiszem, hogy minőségileg sokkal több lesz ez után a lépés után.

Itt szeretném azt is megjegyezni, hogy - ma a vitában nagy figyelmet kapott - mit szólnak a barátaink? Engem legalább ennyire foglalkoztat, hogy mit szól a mi értelmiségünk? Havasi elvtárs úgy fogalmazott, hogy a tágabb közvélemény. Én nem tartok attól, hogy a tágabb közvéleményt, a munkást, a parasztot ez nagyon fogja foglalkoztatni. Az értelmiség egy részét máris foglalkoztatja. Kérem elvtársak, én májusban a miskolci Műszaki Egyetemen tartottam a hallgatónak egy konzultációt, s a kérdések között leírták, majd fel is álltak, megkérdezték, miért nem lépünk be a Világbankba, stb, stb.

Ez benne van a mi értelmiségi közvéleményünkben. Ezt meg kell majd válaszolni. Havasi elvtárs azt kérte tőlünk, hogy maradjon köztünk, ami itt elhangzott. Az az érzésem, hogy ezt pontosítani kellene; ez egészen addig maradjon köztünk, amíg döntés nem lesz, s aztán érvekre van szükség ahhoz - és jó érvekre, okos érvekre - hogy el tudjuk fogadtatni az álláspontunkat. Köszönöm szépen.

[...]

LÁZÁR GYÖRGY elvtárs:

Tisztelt Központi Bizottság!

Nagyon rövid lehetek, mert a beterjesztett javaslattal maradéktalanul és teljes mértékben egyetértek.

Valójában azokhoz az érvekhez, amelyek az előterjesztésben, a javaslat mellett szóló elvtársak érvei között szerepeltek, sokat hozzátenni nem tudok, az időt feleslegesen húzni nem szeretném.

Úgy érzékelttem az eddigi felszólalásokból, maradéktalanul világos a Központi Bizottság eddig felszólaló tagjai előtt, hogy egy gazdasági szükségszerűségből kiinduló politikai döntést kell hoznunk. A szükségszerűség gazdasági, a döntés természete politikai. Efelől nem marad semmi kétség.

A másik, amiről röviden szólni szeretnék, az az, hogy rögtönzés-e? Valójában Kállai elvtárs kérdése készített arra, hogy felszólaljak. Igen, hogy rögtönzés-e? Azt hiszem, hogy az elmondottakból, Havasi elvtárs tájékoztatójából, Kádár elvtárs felszólalásából és más hozzászólásokból világosan kitént, szó sincs arról, hogy a Központi Bizottságnak rögtönzött döntést kellene hoznia. A kérdés - amint ezt már elmondták előttem - hosszú idő óta napirenden van, több ízben került sor hivatalosabb, kevésebb hivatalos formában arra, hogy erről a szovjet barátainkkal konzultáljunk. Ismert a tisztelt Központi Bizottság előtt, hogy milyen nemzetközi helyzetben terjesztettük elő ezt a javaslatot, és ismert az a gazdasági helyzet is, amely miatt időszerűnek tartjuk ennek a javaslatnak az előterjesztését és kiviseletét. Ha a legkisebb remény lenne arra, hogy a közeljövőben valami olyan fordulat várható a nemzetközi gazdasági életben, a nemzetközi pénzügyi világban, amely fölöslegessé teszi, fölöslegessé tenné ezt a lépést, akkor természetesen azt is javasolni lehetne, hogy gondolkojunk tovább. Minthogy azonban erre semmi kilátás nincs, minthogy a saját gazdasági helyzetünket pontosan ismerjük, a várakozással olyan új információhoz, amely más belátásra bírna bennünket, mint amilyen belátásra ma juthatunk, nem fogunk szert tenni. Ezért én azt javasolom magam is, hogy azoknak az ismereteknek, érveknek, indokoknak az alapján, amelyek elhangzottak, a tisztelt Központi Bizottság tegye magáévá a javaslatot.

Ami az időpótló iránti, erről is többen szóltak. Én is úgy ítélem meg, hogy az ilyen lépésnek az elhatározásához valójában nem lehet ideális időpontot találni. Úgy látom - ahogyan több felszólaló - hogy az időpont megválasztása most számunkra a sürgetőbb, és ez az az időpont, amikor megvan a lehetőség arra, hogy az így megnyíló forrásokat oly módon használjuk fel, hogy azzal két problémánkon segítsünk. Abban a megfogalmazásban, ahogy erről Havasi elvtárs szól. Az egyik az, hogy megnyújthatunk magunk számára azt az időt, ami ahhoz szükséges, hogy a megváltozott körülményekhez és a ma is gyorsan és súlyos következményekkel járó változásokhoz való alkalmazkodásunkhoz szükséges; másrészt, hogy szélesebbre nyissunk annak a lehetőségét, hogy deviza-forrásokat biztosítsunk a saját gazdaságunk potenciáljának a fejlesztéséhez, és ezzel exportképességének, devizaszerző képességének a növeléséhez is. Vagyis - Timár elvtárs szavaival élve - mi nem használtuk el azt a lehetőséget, ami ennek a lépésnek a következtében rendelkezésünkre állhat.

Sérti-e a barátaink érdekeit? Erről ugyancsak szóltak az elvtársak. Azoknak a véleményével értek egyet, akik nem hagytak kétséget afelől - és meggyőződésem, hogy ez a teljes igazság - hogy ez semmilyen tekintetben nem sérti a barátaink érdekeit. A kérdés inkább úgy tehető fel, hogy jelent-e valami előnyt a barátaink számára? Én úgy fogalmazok, hogy közvetlenül talán nem, sőt valószínűleg közvetlenül nem. Meggyőződésem szerint azonban közvetve igen. Közvetve előnyt jelent. Előnyt jelent, mert már elhangzott, a jelenlétünkkel nő a befolyásunk. A világgazdaságban egyébként nemcsak tekintélyel, hanem nagy gazdasági befolyással és nagy gazdasági potenciállal rendelkező szervezetekben s bizonyos értelemben - és ez sem mellékes - saját gondjaink megoldásával közvetve és közvetlenül is bizonyos mértékig tehermentesítjük a barátainkat is.

Ezek azok a megfontolások, amelyek úgy gondolom, hogy a döntés meghozatala mellett szólnak. Természetesen nem arról van szó, hogy a holnap reggeli napot úgy kezdjük, hogy az adott helyen bejelentjük a csatlakozási szándékunkat. Azoknak a lépéseknek az előkészítésére - amelyek részben barátaink, részben a saját politikai közvéleményünk és szélesebb értelemben vett közvéleményünk felkészítését illeti - is marad időnk. Itt sem szorulunk és kényszerülünk rögtönzésre. Köszönöm szépen.

[popup title="[...]" format="Default click" activate="click" close text="Óvári Miklós hozzászólását nem közöljük.]

ACZÉL GYÖRGY elvtárs:

Tisztelt Központi Bizottság!

Én is azért kérem szót, mert Kállai elvtárs kifogásolta, hogy közzéadják az elsősorban hozzá.

Először azzal kezdem, hogy teljesen egyetértek a beterjesztett javaslattal, és szeretnék kicsit vitatkozni, azt hiszem, hogy teljesen rosszul van föltéve a kérdés Kállai elvtárs részéről, amikor az ellenfelet, az ellenséget összekeveri itt a Világbankba való belépés kérdésében. Mik azok a fő dolgok, amikért minden rendű és rangú ellenfelünk drukkol ma? Kádár elvtárs felsorolta, de ebből kettő van, ami égető: elsősorban az életszínvonal-csökkenés; tömegével olvassuk az irományokat arról, hogy Magyarországon nincs objektív lehetősége semmiféle ellenséges mozgalom kibontakoztatásának; panaszkodnak arról, hogy sem az értelmiség, sem a munkásság, sem a parasztság között semmiféle ellenzéki vagy ellenséges tömegmozgalomnak nincs lehetősége. Azt hiszem, úgy kellene talán föltenni a kérdést, hogy megőrizzük-e ezt az életszínvonalat vagy nem, engedjük-e egy jelentős életszínvonal-csökkenést vagy nem. De én visszább mennék, azt is szóvá tenném: itt már sokszor volt vita bizonyos lépéseknél, ha nem is ilyen élesen néha, mint ahogy itt exponálták, de hát az egész árendszertől és sok egyébnél. És mindig kiderült, hogy mindaz, amit tettünk, nemcsak magyar érdek volt, hanem nemzetközi érdek volt. És gazdagította a szocialista tábor, erősítette a Szovjetuniót. Én ebből a szempontból is azt hiszem, hogy nekünk, tehát a belpolitikánk szempontjából is fontos kérdés és jó, hogy ez a vita kibontakozt.

A másik kérdés, amit Óvári elvtárs csak megpendített, s amiről néhány mondatot szeretnék szólni. Nem ilyen egyszerű, azt hiszem, hogy túl le van egyszerűsítve a kérdés. Meggyőződésem, hogy ma Nyugat-Európában óriási félelem és pánik uralkodik az amerikai agresszív politikával szemben. És a kérdés, hogy ezzel a lépéssel az enyhülést erősítjük-e vagy nem? Véleményem szerint az enyhülési politikát erősíti ez, és ezért is azt hiszem, hogy ilyen időben is meg kell tenni ezt a lépést, és semmi értelmét nem látnám halogatni.

Végül a harmadik kérdés. Azt hiszem, hogy Havasi elvtárs egy kicsit dramatizált. Itt egyszerűen arról van szó - én ezt komolyan veszem - a szovjet elvtársak teljes felelősséggel azt mondják, hogy ez a magyarok dolga. Én hozzátennék még valamit: ha igazán ártani akarnánk ma a Szovjetunióknak, a szocialista tábornak, akkor jelentős életszínvonal-csökkenést kellene elérni, el kellene érni, hogy fizetésképtelenség vagy akár fizetési nehézség legyen. Én azt hiszem, hogy jó lelkiismerettel lehet bármilyen szempontból a politika primátussága és a szocialista politika szempontjából ajánlani, hogy a Központi Bizottság fogadja el a beterjesztett határozati javaslatot.

[...]

BÉREZ JÁNOS elvtárs:

Tisztelt Központi Bizottság!

Kedves Elvtársak!

Amikor meghallgattam Havasi elvtárs igen korrekt és meggyőző előadói beszédét, arra gondoltam, hogy elég könnyen tudunk dönteni és aztán mindinkább emelkedett a lelkiismereti hozzácsatlakozása az embernek a vita kapcsán, amiért én két dolgot szeretnék még hozzá tenni.

Az egyik: 1977-ben, amikor szóba került a koronázási ékszerek hazahozatala és a legnagyobb kedvezmény elvének elfogadása, akkor föltették a kérdést, hogy most, amikor bomlanak a szovjet-amerikai kapcsolatok? Akkor azt a kérdést tettük fel, hogy mit akarunk? Ha enyhülést akarunk, akkor mindenkinek, ha a nagynak nem sikerül, a kisebbeknek minden féket be kell rakni ahhoz, hogy a hidegháborús szelek ne fújjanak, hogy az enyhülés javuljon. Minden féket. Én nem azt mondom, hogy nagyon nagy dolgot tettünk akkor, de feltétlenül érezhető volt a nemzetközi viszonylatokban. Most úgy látom, hogy az enyhülés védelme érdekében nekünk nem a kapcsolatok szűkítését, hanem a kapcsolatok bővítését kell szorgalmazni minden téren, ahol tudjuk, ha bízunk egymásban és bízunk magunkban.

A második: valójában úgy hangzott el a két intézmény interpretációja, mintha a pokolba készülünk, mintha az ellenforradalom szervező központjába. Én láttam destabilizált állapotot úgy is, hogy nem volt az az ország tagja a Világbanknak, vagy a Nemzetközi Valuta Alapnak, és láttam stabilizációs folyamatot, amikor tagja volt X vagy Y ország. Tehát tudnunk kell pontosan, hogy mire készülünk. Azért fogadtam én el a közgazdasági érveket elsősorban, mert olyan nemzetközi politikához kapcsolódó, de elsősorban gazdasági intézménybe készülünk, amit arra akarunk felhasználni, hogy tovább erősítsük vagy stabilizáljuk a mi belső helyzetünket. Márpedig most a nemzetközi viszonyok jelenlegi állapotában legnagyobb hozzájárulás - még a szomszédok gyengébb, vagy rosszabbodó, vagy félgyenye állapotát is figyelembe véve - az, ha mi megőrizzük stabilitásunkat és tudjuk, hogy mit vállalunk. A tárgyalást nekünk kell lefolytatnunk és ha olyan feltételeket szabnak, amely elvi politikáinkkal ellentétes, meggyőződésem, hogy a tárgyalással megbízott elvtársak jelentenek a Politikai Bizottságnak, és a Politikai Bizottság nem fogja kikerülni a Központi Bizottságot, minthogy most sem kerülte ki. Én nemcsak közgazdasági szempontból, hanem politikai oldalról is nyugodt lelkiismerettel szavazok az előterjesztésre.

NÉMETH KÁROLY elvtárs:

Kedves Elvtársak!

Több felszólaló nem jelentkezett, de megkérdezem, hogy van-e még esetleg? Amennyiben nincs, akkor javaslom, zárjuk le a vitát. Havasi elvtársat illeti a szó.

HAVASI FERENC elvtárs:

Tisztelt Központi Bizottság!

Én mindenekelőtt nagyon örülök annak, hogy a mi előterjesztésünket, amely egy kicsit szűk közgazdasági megközelítés? volt, ez a vita, a 18 felszólalás nagyon szépen kikerekítette, politikai elemzéssel, politikai indokolással tulajdonképpen javaslatát egészítette ezt ki.

Aczél elvtárs azt mondta, hogy én dramatizálom a helyzetet; én azt mondom, hogy ilyenkor jobb dramatizálni, mint bagatellizálni. Szerintem a Központi Bizottság nagyon nagy felelősséggel vitatta meg ezt a javaslatot, úgy vitatta meg, ahogy kell. Természetesnek tartom, hogy egy ilyen javaslat fölött, amikor 18 ember vitatkozik, van kettő, aki őszintén és becsülettel az aggályait kifejti, politikai okok miatt - ahogy azt Dabronaki elvtárs mondta - meggondolandónak tartja, illetve pontosabban ellenzi ezt a lépést, Kállai elvtárs azt mondja, meg kellene gondolni, hogy nem kellene-e a napirendről most levenni, tekintettel a nemzetközi viszonyokra.

Azt hiszem, hogy ezeket az aggályokat természetesnek kell venni, amikor egy ilyen testület vitatkozik, és én is azok közé tartozok, akik az ilyen ellenvéleményeket tisztelem azért, mert ilyen és ehhez hasonló meggondolásokkal egészen biztos, hogy találkozni fogunk, ha ez a kérdés majd később kikerül és ténylegesen beszélgetni kell róla azokkal, akikkel beszélgetni kell; ott is fel fognak ilyen vagy ehhez hasonló vélemények vetődni, el fognak hangzani ilyen vélemények.

Sokoldalúan lett kiegészítve és gazdagítva az érvelési rendszer, én ezekhez tulajdonképpen hozzáfűzni nem tudok semmit. Nagyon kérném azt, hogy az eredeti határozati javaslatunkat - ami úgy szól, hogy még ebben az évben a kormány megtehesse a szükséges állami intézkedéseket, s kapjon felhatalmazást a kormány a szovjet vezető elvtársak tájékoztatására - a tisztelt Központi Bizottság fogadja el és amikor a Politikai Bizottság a konkrét időzítést jónak tartja, időszerűnek tartja, akkor megfelelőképpen el tudja indítani.

Köszönöm szépen.

NÉMETH KÁROLY elvtárs:

Kedves Elvtársak!

Határozathozatal következik.

Egy mondatos rövid határozati javaslatot terjeszték be. Aki egyetért azzal, hogy a kormány kezdeményezze a Nemzetközi Valuta Alapba és a Világbankba való felvételünk kezdeményezését, az legyen szíves kézfelemeléssel szavazni.

Köszönöm. Ki van ellene? Egy ellene. Tartózkodott valaki? Nem tartózkodott senki.

Ezt a napirendi pontot ezzel befejeztük.

* * *

3.) Különfélék

„A Központi Bizottság egy ellenszavazattal hozzájárul, hogy a Minisztertanács kezdeményezze hazánk felvételét a Nemzetközi Valuta Alapba és a Világbankba.
Úgy határoz, hogy a döntésről tájékoztatni kell az illetékes szovjet vezetőket.”

* * *

SZIGORÚAN BIZALMAS
Készült: 2 példányban

TÁJÉKOZATÓ a Nemzetközi Valuta Alapról és a Világbankról

A Nemzetközi Valuta Alap és a Nemzetközi Újjáépítési és Fejlesztési Bank (Világbank) létrehozását a második világháború idején az ENSZ keretei között határozták el a fasiszta Németország ellen harcoló szövetséges országok - köztük a Szovjetunió - képviselői. A két intézményt 1944-ben létrehozó egyezmény abból indult ki, hogy azokhoz különböző társadalmi rendszerű országok fognak csatlakozni.

Az intézmények tevékenységének kezdettől fogva kinyilvánított közös célja az, hogy elősegítsék a nemzetközi kereskedelem, munkamegosztás bővülését, hozzájáruljanak a tagországok gazdaságának fejlesztéséhez, előmozdítva ezzel a termelékenység, az életszínvonal növelését, a teljes foglalkoztatottság megvalósítását.

A két nemzetközi intézmény között munkamegosztás van. A célok elérését

- a Valuta Alap a tagországok közötti pénzügyi együttműködés és kapcsolatbővülés, a pénzügyi politikák támogatása és az átmeneti fizetési hiányokra történő hitelnyújtás révén igyekszik előmozdítani;
- a Világbank tevékenységének középpontjában - a beruházások megvalósításához szakmai segítségnyújtás, hosszú lejáratú (12-25 éves) kölcsönök folyósítása és a tagországok hitelképességének fenntartása révén - a gazdaságfejlesztés áll. (A Világbank tagja csak olyan ország lehet, amelyik előzőleg csatlakozott a Valuta Alaphoz.)

Az intézményeknek létrejöttükkor 44 ország volt tagja, mintegy egynegyedük a jelenleg is fejlett tőkés országok közül került ki. Az intézmények tevékenységében ezen országok súlya, szerepe volt a meghatározó.

A Szovjetunió ugyan részt vett az egyezmények kidolgozásában - és gazdasági súlyát tekintve a harmadik legnagyobb tagország lett volna -, azokat végül is nem írta alá. Kezdetül fogva részt vett e szervezetekben Csehszlovákia, Lengyelország és Jugoszlávia. Lengyelország 1950-ben, Csehszlovákia 1955-ben kilépett mindkét szervezetből.

A két nemzetközi pénzügyi intézmény haladó és előretekintő céljainak kidolgozásában nagy szerepet játszott a Szovjetunió részvétele. Az intézmények céljainak gyakorlati megvalósításában azonban az Egyesült Államok - kihasználva, hogy a világháború utáni helyzetben egyoldalú gazdasági előnyökkel rendelkezett - döntő befolyásra tett szert. Ez a hidegháborús években szinte korlátlanul érvényesült és így a két intézmény az amerikai gazdasági és politikai érdekek, törekvések eszközévé vált.

A hidegháborús korszakot követően az Egyesült Államok befolyása fokozatosan csökkent. Ebben szerepet játszott a Közös Piac létrejötte, de legfőképpen a gyarmati rendszer felbomlása és a függetlenné vált országok csatlakozása, együttes politikai súlyuk növekedése mindkét intézményben. Ezzel összefüggésben megszűnt az USA korábbi hegemoniája és a gyakorlati tevékenységben, a döntésekben a fejlődő ország-csoport és a többi tőkés ország érdekei is érvényesülnek. Mindkét intézmény fokozta hitelnyújtásait a tagjaik között lévő fejlődő és szocialista országoknak, anélkül, hogy ehhez politikai, az egyes országok társadalmi berendezkedését, céljait sértő feltételeket szabott volna.

Jelenleg az ENSZ 156 tagországa közül 143 ország tagja az intézményeknek. A szocialista országok közül Jugoszlávia, Románia, a Vietnami Szocialista Köztársaság, a Kínai Népköztársaság, Laosz, Afganisztán, Kambodzsa, továbbá olyan szocialista orientációjú országok, mint Etiópia és a Jemeni Népi Demokratikus Köztársaság tagjai e szervezeteknek.

Magyarország, mint Németország háborús szövetségese, az egyezmények kidolgozásakor nem vehetett részt a tárgyalásokon.

A Nemzetközi Valuta Alap

Legfőbb irányító szerve a Kormányzótanács, amelybe minden tagország egy kormányzót (általában pénzügyminiszterét vagy központi bankjának elnökét) és egy kormányzó-helyetteset delegál. Az operatív ügyeket a vezérigazgató és az Ügyvezetőség irányítja.

Minden tagország számára a belépéskor tőke hozzájárulást állapítanak meg. Ennek nagyságát az illető ország nemzeti jövedelme, kivitele és bevétele, arany- és devizatartaléka, valamint összes külföldi pénzbevétele és -kiadása alapján állapítják meg.

A Valuta Alap által nyújtott hiteleknek különböző formái és feltételei vannak. Adott tagország az Alaptól tőke hozzájárulásának többszörösét veheti fel hitelként. A Valuta Alap hitelnyújtásai leggyakrabban átmeneti fizetési mérleghiány enyhítésére irányulnak, oly módon, hogy olyan gazdaságpolitikai lépések megtételét (például: az ár- és árfolyamrendszer továbbfejlesztése) támogatja, amelyek segítik a kiegyensúlyozott gazdasági fejlődést, a nemzetközi munkamegosztásba való bekapcsolódást és a külpiaci feltételekhez való alkalmazkodást. Ezen kívül árvesztések, exportbevétel kiesések (pl. rossz mezőgazdasági termés esetén) átmeneti mérséklésére is hitelek vehetők igénybe. A Valuta Alap által nyújtott hitelek általában 3-10 éves lejáratúak, kamatuk kedvezőbb a pénzügyi feltételeknél. A tapasztalatok azt igazolják, hogy a Valuta Alap tagjainak általános pénzügyi megítélése is kedvezőbb, a belépéssel jelentősen javul a kívül álló országokéhoz képest.

A Világbank

A Világbank szervezeti és döntéshozatali rendszere lényegében megegyezik a Valuta Alapéval. A tagországoknak tökerészesedést kell jegyeznie. Ezen intézmény esetében a tőke-hozzájárulás nagysága nem korlátozza az igénybe vehető kölcsönök összegét. A kölcsön-igénybevétel feltétele az egy főre jutó nemzeti jövedelem szintje. Hazánk ebből a szempontból a hitelt felvenni képes országok körébe tartozna.

A Világbank tevékenységére az a jellemző, hogy kölcsöneinek többsége a gazdasági szerkezet átalakítását célzó, hosszabb idő alatt megtérülő beruházások importhányadának finanszírozását szolgálja. Előnyben részesítik a mezőgazdaság, az energetika, a szállítás és egyes iparágak, köztük a bányászat fejlesztését. Az intézmény által nyújtott kölcsönök lejáratá általában 15 év, de a 25 évet is elérheti. Kamatfeltételei kedvezőbbek a pénzügyi piacon elérhető hitelek kamatainál.

A tagsággal együtt járó előny, hogy a tagországok szállítóként részt vehetnek más tagországokban a Világbank kölcsöneiből finanszírozott beruházásokban. Ezekben az esetekben a szállítások ellenértékét a Világbank által nyújtott kölcsönökből készpénzben egyenlíthik ki. Ez azt jelenti, hogy a tagország mentesül jelentős értékű beruházási javak exportja esetén is az egyébként elkerülhetetlen hitelnyújtás alól. Azok az országok, amelyek nem tagjai a Világbanknak, ilyen lehetőséggel nem rendelkeznek.

Budapest, 1981. október 19.

Jelzet: MOL M-KS 288. f. 4. cs. 181-182. ő. e. - Eredeti, géppel írt tájékoztató. A Tájékoztató címe mellett jobb sarokban kézírással: L. Kádár . X. 20.

A PB határozata a magyar felvételtől a Nemzetközi Valuta Alapba és a Világbankba 1981. október 27.

15.)Kádár János elvtárs szóbeli bejelentése alapján

[...]

A Politikai Bizottság tudomásul veszi a Központi Bizottság október 22-i határozatainak végrehajtásával kapcsolatos tennivalókról adott szóbeli tájékoztatót.

Egyetért azzal, hogy a Központi Bizottságnak a Nemzetközi Valuta Alapba és a Világbankba történő felvételünk kezdeményezésével összefüggő állásfoglalásáról Lázár György elvtárs levélben tájékoztassa Tyihonov elvtársat, a Szovjetunió Minisztertanácsának elnökét. Ajánlja, hogy a levél elküldésére november első felében kerüljön sor.

A levél-tervezet elkészítéséért Lázár György és Havasi Ferenc elvtársak a felelősek; a szöveget Kádár János elvtárs hagyja jóvá.

[...]

Jelzet: MOL M-KS 288. f. 5. cs. 839. ő. e. Eredeti géppel írt jegyzőkönyv.

Kádár János levele Gustav Husaknak 1981. november 24.

Gustav Husak elvtársnak

Csehszlovákia Kommunista Pártja főtítkáranak
PRÁGA

Tisztelt Husak elvtárs!

November 4-én ügyvivőjük útján - sürgős továbbítást kérve - tájékoztattuk Önöket azokról a megfontolásokról, amelyekből kiindulva kértük Magyarország felvételét az ENSZ szakosított pénzügyi intézményeibe. Ezen túl indíthatva érzem magam, hogy személyesen, levélben is tájékoztassam Önt e lépésünk okairól.

Mint Ön előtt is ismeretes, a Magyar Népköztársaság, természeti és gazdasági adottságai miatt, nagyarányú külkereskedelmi forgalomra utalt ország. Nemzeti jövedelmünk 50 százalékát a külkereskedelmi forgalomban realizáljuk úgy, hogy forgalmunk mintegy 50 százalékát a nem szocialista országokkal bonyolítjuk. Népgazdaságunk működéséhez ennek megfelelő arányban kell a nem szocialista országokkal az importot, az exportot és természetesen a pénzügyi tranzakciókat is lebonyolítani.

Ebből kiindulva, legfelső vezető szerveink mintegy 8-10 éve foglalkoznak már azzal a gondolattal, hogy be kell kapcsolódnunk az ENSZ szakosított pénzügyi szerveinek munkájába. Ez alatt az idő alatt ismételt konzultáltunk e kérdésben a szovjet elvtársakkal, akik véleményüket kifejtve, minden esetben hangsúlyozták, hogy a döntés a mi dolgunk.

Az ismert világgazdasági fejlemények (az energiahordozók és nyersanyagárak robbanásszerű emelkedése) mintegy nyolc éve hallatlan terhet jelentenek népgazdaságunkra. (Ma ugyanezért az importért 20 százalékkal többet kell exportálnunk, mint nyolc évvel ezelőtt.) Az utóbbi időben a korábbiakhoz járultak az értékesítési nehézségek, a hitelfeltételek nagyarányú romlása a nyugati piacon és a többi hasonló. Mindezekhez tartozik a KGST-országok közötti gazdasági együttműködés feltételeinek - Önök előtt ismert - változása.

A múlt év decemberében országgyűlésünk elfogadta és nyilvánosan is meghirdettük jelenlegi VI. ötéves tervünket, amely a nemzeti jövedelem csekély növelését, az ország pénzügyi egyensúlyi helyzetének javítását, az eddig elért életszínvonalunk megőrzését tűzte ki célul. Ez rendkívül szerény, s egyben szigorú program, amit feltétlenül teljesítenünk kell. E célból mozgósítunk minden belső erőforrást, s változatlan törekvésünk, hogy felhasználjuk a KGST országok együttműködése bővítésének minden lehetőségét. A probléma minden oldalát mérlegelve, mégis úgy kellett döntenünk, hogy kérjük felvételünket az ENSZ két pénzügyi szervezetébe, hogy a nem szocialista világgal fennálló, és jelenleg nélkülözhetetlen, gazdasági és pénzügyi tevékenységhez jobb munkafeltételeket biztosítsunk magunk számára.

Erről van szó és nem másról. Nincsenek illúzióink, nem akarjuk nyugati adósságainkat növelni, nem változott semmiféle tekintetben sem politikánk, sem gazdaságpolitikánk. Mi a szóban forgó nemzetközi pénzügyi szervek vezetőivel is közöltük - Önök előtt talán felesleges hangsúlyozni - hogy a Világbank és a Nemzetközi Valuta Alap tagállamként is, ha felvesznek bennünket, szocialista országként, a Varsói Szerződés és a KGST tagállamként fogunk eljárni. Befejezem. Megragadva az alkalmat, minden jót, sikereket kívánok önnek, csehszlovák barátainknak. Kérjük, értsenek meg bennünket. Biztosíthatom Önöket, hogy

mi a Csehszlovák Szocialista Köztársasággal ezután is minden területen, a gazdasági együttműködés területén is, kapcsolataink, együttműködésünk bővítésére és elmélyítésére törekszünk.

Budapest, 1981. november 23.

Eltvársi üdvözléssel:

(Kádár János)
első titkár

Jelzet: MOL M-KS 288. f. 5. cs. 841. ő. e. Géppel írt levélmásolat Kádár János szignójával.

Feljegyzés és összefoglaló az ország gazdasági helyzetéről 1982. január 26.

Szigorúan bizalmas!

FELJEGYZÉS

Tárgy: 1982. évi devizahelyzet és a VI. ötéves terv finanszírozási problémái.

Devizahelyzetünket kétféle megközelítésben szeretném megvilágítani:

I. Rövidtávra, az 1982. évre vonatkozóan

II. A VI. ötéves terv szempontjából.

I.

1979-80. éveket javuló külgazdasági egyensúly és ennek nyomán hazánkkal szemben nyugodt pénzügyi helyzet jellemezte. Ezt a számunkra kedvező helyzetet azonban sorozatos külső, a nemzetközi hitelpiacot kedvezőtlenül befolyásoló események fokozatosan lerontották.

Az afganisztáni ügy még döntően politikai kérdésként vetődött fel, bár egyes nyugati kormányok már ezt is a kelet-nyugati kapcsolatok általános visszafejlesztésére kívánták felhasználni. Az afgán kérdés azonban nem okozott pénzügyi válságot, és átmenetileg ugyan nehezítette hitelfelveleinket, hatása döntően csak 1981. I. negyedévében mutatkozott. 1981. II. negyedévében helyzetünk csaknem normalizálódott: 1981. I. negyedévében kb. 65 M \$ középlejratú hitelt tudtunk csak felvenni, de a II. negyedévében már kb. 700 M \$-t.

A lengyel válság ezzel szemben már nemcsak politikai kérdésként vetődött fel, hanem megkérdőjelezte a KGST-országok hitelképességét és ezzel eddig példátlan bizalmi válságot indított el.

A hitellező bankok bizalmatlansága valóságos pánikká fajult, amikor a román bankok fizetési késedelembe estek, partnereiknek nem is válaszoltak. Vietnámról is elterjedt, hogy haladékokat kért adósságai fizetésére, Jugoszláviával kapcsolatban is merültek fel kételyek, ennek következtében déli szomszédainknál sem sikerült a tervezett és meghirdetett új hitelek felvétele.

Nyugati sajtóhírek szerint a Szovjetunió nyugati bankoknál tartott devizatartalékai, jelentős aranyeladások ellenére az 1981. év eleji 8,6 Md \$-ról az év közepére 3,6 Md-ra esett vissza.

Ebben a megváltozott, szinte „hidegháborús” politikai és gazdasági környezetben 1981. III. és IV. negyedében már nem tudtuk a kitűzött hitelfelvételi célokat teljesíteni. A III. negyedében 140 M \$-t, a IV. negyedében 70 M \$ középlejratú hitelt tudtunk felvenni, azaz az 1981. évi új fináncs hitel-felvétel cca. 1.000 M \$-t tett ki (amiből 550 M \$ volt publikus, 450 kétoldalú, nem publikus hitelfelvétel), míg a közép- és hosszulejratú finanszírozási hitelfelvétel kb. 200 millió \$ volt, ez együttesen 1200 M \$-t tett ki a tervezett 1,8-1,9 Md-dal szemben. Az, hogy az évet mégis nagyobb zökkenők nélkül finanszírozni tudtuk, abban az árfolyamnyereség (kb. 350 M \$) játszott fontos szerepet. Tartalékaink így is hónapról-hónapra csökkentek. Az összes arany- és devizatartalék az 1981. I. 1-i 2219 M \$-ról 1981. XI. 1-re 1000 M \$ alá csökkent, aminek számszerű okai a következők voltak:

A devizahelyzet romlásának finanszírozására kellett	380 M \$
Arab középlejratú betétek (Libia 150, Irak 350), visszavonása, amelyet nem tudtunk pótolni	500 M \$
II. félévben középlejratú hitelek kiesése	-1200 M \$

A betétek rohamos visszaszívása november második felében lelassult, december hónapban pedig sikerült az év végi mérlegjavítási akció keretében 400 M \$ rövidlejratú (1 héttől 2 hónapig terjedő időtartamú) betétet szereznünk. Ezeket a pénzeket január-február hónapban vissza kell fizetnünk, s így a likviditás az itthon tárolt és a külföldön el nem zálogosított aranytartalékkal együtt január végére ismét 1 Md \$ alá fog esni.

Miután átlagban havonta 900 M \$ a rövidlejratú és 100 M \$ a hosszulejratú hitel esedékesség, tartalékaink egyensúlyban levő áruforgalom mellett maximum 20-30 napra elegendőek. Ez, normális piaci viszonyok mellett, átmenetileg még elviselhető, a jelenlegi rendkívül bizonytalan helyzetben azonban kritikussá válhat.

1981. november 4-én nyújtottuk be csatlakozási kérelmünket az IMF-Világbankhoz. Ennek pozitív hatása abban jelentkezett, hogy november óta sikerült alacsony szinten bár, de stabilizálni helyzetünket és január hónapban egyre több nyugat-európai és japán bank prolongálta a lejáró-, sőt adott új rövidlejratú betéteket. Sikerült továbbá egy, igaz, hogy csak két éves, de mégis jelentős összegű, 75 M \$ (140 M \$) új, konzorcialis hitelhez hasonló hitelt szereznünk döntően angol és japán vezetés mellett, német, kanadai bankok részvételével.

A nemzetközi sajtóban egyre több pozitív hír jelenik meg hazánk gazdasági helyzetéről, ezek már nagyrészt az IMF-nek és a BIS-nek nyújtott információk eredményei. E hírek bizonyos mértékben enyhítik a ránk nehezítő nyomást.

A szocialista országok helyzetét a piacon az 1979-80-81-es nyilvános középlejratú hitelfelveleitek jól jellemzik:

	Ebből Magyarország
1979-ben a szocialista országok által felvett publikus hitelek összege	7,4 Md \$ volt 300 M \$
1980-ban a szocialista országok által felvett publikus hitelek összege	2,9 Md \$ volt 550 M \$
1981-ben a szocialista országok által felvett publikus hitelek összege	1,5 Md \$ volt 550 M \$

Ezek a számok mutatják azt a tendenciát, amely minket és nyilván 1-2 más szocialista országot még nem számít bele a csódtömegbe, amelyet egyelőre Lengyelország és Románia képvisel. Itt tartunk most!

Az 1982. évi tőkés hitelpiaci helyzetet sajnos számunkra is az fogja meghatározni, hogy sikerül-e a Lengyelországgal szemben fennálló és 1981-ben lejárt kereskedelmi banki hitelek és kamatok rendezése és az adósságállomány átütemezése (Rescheduling). Ha ugyanis nem következik be és a nyugati bankok együttesen, de akár csak néhányan is bírói útra terelik követeléseik behajtását, azaz kéri a csődeljárás megindítását, akkor minden nyugati banknak, amelynek követelése van Lengyelország ellen, a követelést veszteségként le kell írnia, ami súlyos érvágást jelent a nyereségben és így a fizetendő osztalékban is. Ez talán még nem vezetne sorozatos bank-csődökhöz, bár ezt a veszélyt pl. egy-két nagyobb német és osztrák banknál nem lehet kizárni.

Ilyen helyzetben azonban valószínű, hogy a szocialista országok csak nehezen és szelektíven juthatnak új hitelekhez, ami további fizetésképtelenségeket okozhat. Ha a lengyel pénzügyminiszter szerint összesen 23,2 Md \$ nyugati adóssághoz csak Románia 13 Md \$-os adóssága csatlakozna, és más országok is - a többi kisebb KGST országok és Jugoszlávia - nehézségekbe kerülnének, ez már olyan volument tenne ki, amely elindítója lehet egy világméretű hitelválságnak, amely aztán magával ránthatna súlyosan eladósodott fejlett tőkés országokat (Dánia, Belgium, Svédország, Ausztria), de különösen a Harmadik Világ országait is. Az OECD legutóbbi hivatalos adatai szerint a Harmadik Világ adósságai 1978 óta 56%-kal emelkedtek, és 1981 végére elérték az 524 Md \$-t, amelynek 1981. évi kamatterhe 46,5 Md \$ volt. Ha a jelenlegi általános gazdasági pangás mellett, amelyet nulla növekedés, rendkívül magas munkanélküliség és kétszámjegyű infláció jellemez, még egy hitelbizalmi válság is kitör, akkor olyan gazdasági válságba kerülhet a világ, amelyhez képest 1929-33 a volumeneket tekintve jelentéktelen volt.

Ez nem érdeke sem a Nyugatnak, sem nekünk. Ezért keresnek a nyugat-európai kormányok szokatlan türelemmel lassan másfél éve a lengyel adósságrendezésre valamilyen, a saját jogi előírásoknak is megfelelő megoldást. Miután a legtöbb hitelező ország jogrendje az átütemezés előfeltételének az esedékes kamatok megfizetését tekint, a nyugati hitelezők ragaszkodnak 1981-ben lejárt kamatok megfizetéséhez.

Az az összeg tehát, amellyel a lengyel pénzügyi válság legalább 1 évre megoldható lenne, néhány 100 millió dollár (kb. 300 M \$). Ezt még akkor is össze kellene szedni, ha a lengyeleknek ehhez a KGST segítségével kell.

A nyugati világ a lengyel kérdésben nem egységes. Az USA agresszív körei (legutóbb [Henry] Kissinger) kemény kéz politikát követelnek a szocialista országok ellen, jól tudja, hogy egy általános hitelembargónak mik lennének a következményei elsősorban a kisebb szocialista országokra és közvetve a Szovjetunióra. Egyes európai államférfiak (Helmuth Schmidt, Bruno Kreisky), látják a veszélyt és próbálják feltartóztatni az USA szélsőségeit, de kérdés, hogy ez a külső USA nyomás és saját „héjaikkal” szemben meddig sikerül. A lengyel ügyben a KGST-nek gyorsan cselekednie kell.

Összefoglaló

Azt hiszem, ezek után világos, hogy csak arra az esetre tudok 1982-es variánst kidolgozni, ha a lengyel adósságrendezés átütemezés (Rescheduling) és nem csőd (default) formájában rendeződik. Ebben a variánsban gondolkozva a mi 1982-es problémáink súlyosak, de nem megoldhatatlanok.

Ahhoz, hogy 1982-ben is eleget tudjunk tenni fizetési kötelezettségeinknek és biztosítani tudjuk a termeléshez szükséges importot, valamint a lakossági fogyasztást az ígért módon változatlan szinten tudjuk tartani, a következő feladatokat kell megoldani:

1. Az [popup title="MNB, KKB, HIB, CW, CIB és a külföldi bankképviselők" format="Default click" activate="click" close text="Magyar Nemzeti Bank, Külkereskedelmi Bank, Hitelintézetek Akvizíciós, Central Wechsel- und Kredit Bank – a Magyar Nemzeti Bank bécsi leányintézménye, Közép-európai Nemzetközi Bank"] folytassanak fokozott betét akvizíciós tevékenységet személyes kapcsolataik igénybevételével is. A megszerzett betéteket az 1982. I. félévében az MNB likviditásának növelésére kell fordítani.
Helyzetünket nem javítaná, sőt inkább rontaná minden olyan változás, ami hitelfelvételi gyakorlatunkban az elmúlt évtizedekben sikerrel kivédett „újításokat” vezetne be (pl. importvásárlásoknak vállalati hitelekben történő engedélyezése). Ez ugyanis megzavarná a piacot, a hitelező bankok körében magyar fizetési gondok látszatát keltené: Ezzel szemben a KKM-PM-KKB és a külkereskedelmi vállalatok bevonásával fokozott erőfeszítéseket teszünk olyan elsősorban magyar exporttal vagy reexport üzlettel kapcsolatos hitelfelvételre, ahol az itthoni készletek, exportszerződések megelőlegezésével javíthatjuk likviditásunkat (iráni olaj, húsexport, egyéb magyar exportkötések).
2. Felül kell azonban vizsgálni a készleteket (vállalati, ATI [Állami Termékgazdálkodási Igazgatóság]) és a tőkés devizáért értékesíthető nyersanyagokat, félgyártmányokat, élelmiszereket még az I. negyedév folyamán értékesíteni kell, még akkor is, ha a nyomott árak miatt ez támogatást tenne szükségessé. A mai világgazdasági helyzetben nem célszerű arra spekulálni, hogy az árak ez év folyamán növekedni fognak, a készleteket viszont terhelik a magas, 14-15%-os - kamatok.
3. Folytatni kell az eddigi ütemben az IMF és Világbankhoz történő csatlakozási tárgyalásokat oly módon, hogy legkésőbb április hónapban tagjai legyünk a két szervezetnek. Ez jogot ad nekünk arra, hogy az 1982. év végén tárgyalásokat kezdjünk és 1983 elején be is fejezzük a készletli hitelfelvételre vonatkozó megállapodást. Ennek összege 3 évre évenként kb. 4-500 M \$ lehet.
4. A Világbankhoz még február hóban el kell juttatni néhány nagyobb projektumra és néhány ún. program finanszírozásra vonatkozó elképzeléseket (programok: energiaracionalizálás, infrastrukturális beruházások, mezőgazdaság- és élelmiszertechnológiai elgondolások, a konvertibilis hitelek részbeni refinanszírozása stb.). Így elképzelhető, hogy már 1983 első felében és utána folyamatosan hozzájuthatunk hosszúlejáratú Világbank hitelekhez.
5. A nemzetközi pénzügyi szervekkel való kapcsolatok fejlesztése érdekében a kölcsönösség alapján kell fejlesztenünk az információáramlást. Részünkről központi csatornán keresztül - zárt rendben - az erre kapott felhatalmazások keretében kell ellátnunk őket folyamatosan információkkal, amelyek aztán a két szerv által igazoltan jutnak tovább a nemzetközi hírközlő csatornába, ezzel erősítve adataink megbízhatóságát, gazdasági helyzetünknek az adatokkal való összhangját és így javítva hitelképességünket.
6. Felsőszintű intervenciót javasolok Líbia esetében, mely országtól ígértünk van arra, hogy betéteket fog hozzánk átcsoportosítani, miközben az idevonatkozó jegyzőkönyv aláírása óta, minden nálunk elhelyezett betétjét (150 M \$) visszavonta. Ugyancsak indokolt lenne olyan olajországokhoz fordulni felsőszinten, amelyekkel szoros speciális [hadiipari] üzleti vagy hitelkapcsolatokat tartunk fenn (Irak, Algéria)
7. Fokozott diplomáciai erőfeszítéseket javasolok Szaúd-Arábia irányában a kapcsolatok normalizálására, esetleg hosszúlejáratú élelmiszerezéssel szerződés felajánlása útján is.
8. A fejlődő országokkal folytatott nemzetközi tárgyalásokon a magyar delegációk a részünkről nyújtott hitelek vagy speciális kívánások teljesítését kössék olyan feltételekhez, hogy a partnerország devizatartalékai egy részét nálunk tartsa. Erre különösen jó alkalom lesz, miután IMF tagok leszünk, mert több országban ez az előfeltétele a betételhelyezésnek.
9. Folytatni kell az előkészületeket és propagálni kell, hogy el vagyunk szánva a forint külső konvertibilitása bevezetésére.
10. Az 1982. év nem alkalmas arra, hogy csendben, szolidan dolgozzunk és várjuk, hogy ez hosszabb látra megteszi a hatását, úgy, mint ahogy ez eddig történt. Most arról van szó, hogy ellenségeink megpróbálnak minket egy kalapba tenni más olyan - esetleg szocialista - országokkal is, amelyek súlyos politikai és gazdasági hibák következtében csődbe jutottak vagy juthatnak. Nekünk most hangsúlyozni kell saját eredményeinket, mert különben az ellenünk agitálók fogják uralni a nemzetközi sajtót, és mai helyzetünkben ezt nem engedhetjük meg.

II.

A VI. ötéves terv összeállításakor abból indultunk ki, hogy a terv akkor válik finanszírozhatóvá, ha a szocialista viszonylatban jelentkező - akkor még a jelenleginél lényegesen alacsonyabbra tervezett - árveszteség nagy részét a Szovjetunió hosszúlejáratú hitelből finanszírozni fogja, és ha a tőkés piacról a reálisnak tartott 7-8 Md \$-ral szemben 9, sőt 10 Md \$ új középlejératú hitel felvételét tudjuk biztosítani. Azóta világossá vált, hogy az árveszteség szocialista viszonylatban lényegesen több mint a tervezett és hitelből annak csak szerény részét rövidebb lejáratra és magasabb kamattal kapjuk meg, ugyanakkor a lengyel események a tőkés hitelfelvétel tervezett mértékét illuzórikussá tették. Mégis, ha az 1982. évi feladatokat az I. pontban vázolt módon teljesíteni tudjuk, ez tovább fogja növelni hazánk nemzetközi tekintélyét, javítani hitelképességét. Az IMF és Világbank tagságra és az 1982. évi eredményekre támaszkodva az 1983-85 éves tervcélkitűzéseknek, ha nem is megvalósítását, de olyan mérvű megközelítését lehetségesnek tartom, hogy a jóváhagyott VI. ötéves tervet érdemben módosítani ne kelljen. Ennek előfeltételeit a teljesség igénye nélkül az alábbiakban látom:

- a. folytatjuk a tőkés exportbővítő beruházási programunkat oly módon, hogy a tervben előirányzott 65 Md Ft beruházás döntően exportfejlesztési célokra még akkor is megvalósuljon, ha emiatt más fontos célokat hátrább kell sorolnunk vagy az előirányzott hitel-kereteket engedélyezzük túllépni.
- b. Drákói intézkedéseket kell hoznunk a költségvetési hiánynak a kiadások csökkentése révén történő mérséklésére, még akkor is, ha a kiadások csökkentése bel- és külpolitikailag érzékeny területeket is érint.
- c. Felhasználjuk a Világbank hiteleket a tervben egyébként is szereplő néhány program és beruházás részbeni finanszírozására.
- d. A Világbank nyújtotta új lehetőségek révén (információk, Világbank tendereken való részvétel) növeljük kp. eladásainkat a fejlődő országok felé gépben, nagyberuházásokban, kulcsra kész üzemek szállításában.
- e. További lépéseket teszünk láthatatlan bevételeink (turizmus, tranzitfuvar stb.) növelésére. Ennek érdekében megfelelő politikai döntések elől sem zárkózunk el (vízumkényszer eltörlése a legnagyobb partnerek felé) tranzit fuvardíjaink érdekeink eddigi módon történő szilárd védelme, számunkra előnytelen nem kereskedelmi árfolyamrendszer felmondása stb.
- f. A forint korlátozott külső konvertibilitásának bevezetése után a velünk baráti kapcsolatokat fenntartó fejlődő országok bekapcsolása a konvertibilis forint-rendszerbe.

Ilyen körülmények között a VI. ötéves terv tőkés devizában történő finanszírozása a következőképpen alakulhatna:

1981-ben felvett középlejératú hitelek + árfolyamnyereség	1400 millió \$
1982-re tervezett középlejératú hitelfelvét	1400 millió \$
1983-85-ben további hitelfelvét (évenként 1.400 millió \$)	4200 millió \$
Összesen:	7000 millió \$
Új lehetőségek: IMF hitel 3 évre SDR juttatás és árveszteséget kompenzáló hitelek nélkül	1200 millió \$
Világbank hitelek évi 200 M \$	600 millió \$
Ft külső konvertibilitása, mint új külső forrás 3 évre, (á 50 M \$)	150 millió \$
idegenforgalmi könnyítések + tranzit stb. 3 évre	150 millió \$
Mindösszesen:	9100 millió \$

Ilyen szintű tőkés deviza forrásbevonás már megközelíti a VI. ötéves tervben előirányzott mértéket, és így a VI. ötéves terv érdemi változtatás nélkül - persze általában az eredeti szerény célkitűzésekhez viszonyítva is lefelé módosítva - tartható lenne. Amennyiben sikerülne a belső erőfeszítéseket (termelékenység növelése, költségvetési kiadások csökkentése stb.) a tervezett szint fölé emelni, akkor a tervhez képest a lemaradások tovább lennének csökkenthetők. Végül reálisan számíthatnánk arra is, hogy amennyiben a mindenképpen kritikusnak tűnő 1982. éven fizetőképességünk megtartása mellett túljutunk, - ez a két nemzetközi pénzügyi intézményben való aktív tevékenységünkkel párosulva - hitelképességünk erősödését, és a hagyományos hitelfelvelelek bővítését eredményezheti.

Budapest, 1982. január 26.

Jelzet: MOL M-KS 288. f. 24. cs. 16-1982. ó. e. Eredeti, de aláírás nélküli géppel írt feljegyzés (MSZMP KB Gazdaságpolitikai Osztály 430/2).

A Politikai Bizottság határozata a nemzetközi pénzügyi intézményekhez való csatlakozással összefüggő feladatokról - 1982. március 30.

8. Tájékoztató a nemzetközi pénzügyi intézményekhez való csatlakozással összefüggő feladatokról; javaslat a magyar tisztségviselők személyére. A KB Gazdaságpolitikai Osztályának tájékoztatója

A Politikai Bizottság tudomásul veszi a nemzetközi pénzügyi intézményekhez történő csatlakozással összefüggő feladatokról adott tájékoztatást.

Egyetért azzal, hogy a Minisztertanács tegye meg a csatlakozással összefüggő intézkedéseket.

Hozzájárul, hogy

- az alapokmányok aláírásával Fekete János elvtársat, a Magyar Nemzeti Bank elnökének első helyettesét bízzák meg;
- a Nemzetközi Valuta Alap magyar kormányzójává Fekete János elvtársat,

helyettesévé Vincze Imre pénzügyminiszter-helyettes elvtársat; a Világbank kormányzójává Pulai Miklós elvtársat, az Országos Tervhivatal elnökhelyettesét, helyettesévé Melega Tibor külkereskedelmi miniszterhelyettes elvtársat neveznék ki.

GAZDASÁGPOLITIKAI OSZTÁLY
Készült 1 példányban

SZIGORÚAN BIZALMAS!

TÁJÉKOZTATÓ
a Politikai Bizottságnak

a nemzetközi pénzügyi intézményekhez való csatlakozással összefüggő feladatokról, javaslat a magyar tisztségviselők személyére

1. A tagfelvételi kérelem 1981. november 4-i átadását követően november 24. és december 10. között a Valuta Alap szakértői küldöttsége kijelölt magyar szakértőkkel Budapesten tárgyalásokat folytatott a népgazdaság helyzetéről, a gazdaságpolitikáról és a gazdaságirányítási rendszerről. Ennek alapján a Valuta Alap képviselői objektív jelentést készítettek, amelyben összegezték tapasztalataikat és javaslatot tettek a magyar tökerészesedésre. A tökerészesedés 420 millió dollár értékű, amely valamelyest meghaladja a magyar gazdaság méreteinek megfelelő összeget, ugyanakkor a későbbi hitelfelvétel a részesedés nagyságától függ. (A hitelek összege - néhány év alatt - a kvóta többszörösét érheti el.)

A Tagfelvételi Bizottság ez év március 16-án a jelentést és a tökerészesedést egyhangúlag elfogadta. A Valuta Alap ügyvezetősége a tagfelvételi javaslatot előreláthatólag április 2-án tárgyalja, és az ezt követő egy hónapon belül kerül sor a tagországok szavazására, ami várhatóan május elején zárul. (A tökerészesedést hat hónapon belül kell befizetni, 21,7%-át - mintegy 90 millió dollárt - konvertibilis valutában, 78,3%-át pedig, mai árfolyamon 11,2 milliárd forintot, az MNB-nél vezetett forint számlára.) A felvételi eljárás során hazánk érdekeit J. de Groot belga ügyvezető igazgató képviseli. Az általa vezetett országcsoportba Ausztria, Belgium, Luxemburg és Törökország tartozik, amelyhez - érdekeinkkel összhangban - Magyarország is csatlakozik.

A Világbank képviselőivel 1982 januárjában kijelölt magyar szakértők tárgyalásokat folytattak a népgazdaság fejlesztésének főbb irányairól, a későbbi hitelfelvétel szempontjából számba jöhető területekről. Ezek alapján szakértői tájékoztató anyagok készültek a Világbank részére. A Világbankban tökerészesedésünk előreláthatóan mintegy 250 millió dollár lesz. Ennek egytizedét kell befizetni: 2,5 millió dollárt konvertibilis valutában, 22 millió dollárnak megfelelő összeget pedig forintban.

A Valuta Alap és a Világbank alapokmányának aláírására várhatóan május elején egyidejűleg kerülhet sor.

A két nemzetközi pénzügyi intézmény alapokmányának aláírását megelőzően - e szervezetek általánosan alkalmazott eljárási gyakorlatának és hazai alkotmányos rendünk kötelemeinek megfelelően - több, zömében jogszabály-alkotási teendő adódik. A tagfelvétel előkészítése során arra törekszünk, hogy a hazai jogszabály-alkotás az alkotmányjogilag lehetséges olyan legalacsonyabb szinten és nyilvánossággal történjen, amit a nemzetközi intézmények még elfogadnak. Ennek megfelelően csatlakozásunkról a tagországok által megszavazott tagfelvételi javaslat ismeretében:

- o a Minisztertanácsnak több - részben nyilvános, részben belső - döntést kell hoznia. Ezek közül a legfontosabbak:
 - a tagfelvétellel és a tagsággal járó kötelezettségeknek eleget tevő okmányok jóváhagyása (így az igazságügy miniszter nyilatkozata arról, hogy a magyar jogrend biztosítja a vállalt kötelezettségek teljesítését); az alapokmányt aláíró, továbbá a hazánkat képviselő személyek és helyetteseik kinevezése; bejelentés a Valuta Alaphoz a jelenleg érvényes hazai devizakorlátozások és árfolyamrendszer fenntartásáról;
 - felhatalmazás a tagsággal járó kötelezettségek teljesítéséhez és a hitelfelvételi célok eléréséhez szükséges - egycsatornás, zárt rendszerű - információk kiadására. (A politikai, biztonsági és gazdasági érdekeinket nem veszélyeztető szükséges legfontosabb adatok: a devizatartalékok bontása, a fizetési mérleg, az összes külföldi adósság és követelés, a hazai pénzállomány és a bankok összevont mérlegei, a külföldi hitellel megvalósítható beruházások főbb jellemzői.) A belépési eljárás során már ebben a felfogásban történt az adatok szolgáltatása. A nemzetközi pénzügyi szervezetekkel való kapcsolattartás koordinációjának, valamint az információáramlás kizárólagosságának biztosítása érdekében a Magyar Nemzeti Bankban Nemzetközi Pénzügyo-litikai Főosztályt hoztak létre.

2. A két nemzetközi pénzügyi intézmény alapszabályának megfelelően szükséges, hogy a Minisztertanács megbízást adjon az alapokmányok aláírójának, illetve az ország hivatalos képviselőjének (kormányzójának) és helyettesét kinevezze.

Javasoljuk, hogy az alapokmányok aláírásával Fekete János elvtársat bízzák meg.

Javasoljuk továbbá, hogy:

- o a Valuta Alap kormányzójává Fekete János elvtársat, helyettesévé Vincze Imre elvtársat,
- o a Világbank kormányzójává Pulai Miklós elvtársat, helyettesévé Melega Tibor elvtársat neveznék ki.

A javaslatokkal Marjai József elvtárs egyetért.

HATÁROZATI JAVASLAT

A Politikai Bizottság

- tudomásul veszi a tájékoztatást a nemzetközi pénzügyi intézményekhez való csatlakozással összefüggő feladatokról;
- felkéri a Minisztertanácsot, hogy a csatlakozással összefüggő intézkedéseket tegye meg;
- egyetért azzal, hogy az alapokmányok aláírásával Fekete János elvtársat bízzák meg;

- egyetért azzal, hogy a Nemzetközi Valuta Alap magyar kormányzójává Fekete János elvtársat, helyettesévé Vincze Imre elvtársat, a Világbank kormányzójává Pulai Miklós elvtársat, helyettesévé Melega Tibor elvtársat nevezzék ki.

Budapest, 1982. március 25.

(Ballai László)

Jelzet: MOL M-KS 288. f. 5. cs. 850. ó. e. Eredeti, géppel írt tájékoztató.

Fekete János levele a Pénzügyminisztériumnak Magyarország pénzügyi helyzetéről - 1982. április 2.

[.]

1. Magyarország konvertibilis fizetési mérlegének, adósság- és tartalékpozícióinak alakulását 1981-ben az alábbi fejlemények jellemezték:
 - A konvertibilis valutákban lebonyolított áruforgalom - a fizetési mérlegben nyilvántartott tényleges bevételi és kiadási adatok alapján - az elmúlt 10 évben elért legnagyobb összegű, 433 millió dollárt kitevő aktívummal zárult; ugyancsak rekord-összegű aktívumot, 133 millió dollárt eredményeztek az idegenforgalmi fizetések is;
 - Ezzel együtt azonban - döntően „a tőkebefektetések jövedelmei tételnek” az irreálisan magas nemzetközi kamatszint miatt kialakult 837 millió dolláros passzívuma következtében - a folyó fizetési mérleg 433 millió dollár passzívummal zárult, s ezzel meghaladta az őszi hónapokban feltételezettet;
 - A folyó fizetési mérleg passzívumának nagyobb részét - 308 millió dollár összegben - tartalékainkból kellett finanszírozni.
 - Az ismert nemzetközi fejlemények (az afganisztáni események, a lengyel és a román fizetésképtelenség, a lengyelországi rendkívüli állapot) következtében a magyar bankok 1981 második félévében már gyakorlatilag nem jutottak közép- és hosszúlejáratú hitelekhez, s megindult a rövidlejáratú betétek visszavonása.
 - Így konvertibilis és aranytartalékaink 1981. december 31-re 1863 millió dollárra csökkentek. A csökkenés azonban év közben ennél jóval jelentősebb volt. Az 1863 millió dollár ugyanis tartalmaz egy 400 millió dollár körüli 1981. novemberében-december elején realizált rövidlejáratú betétfelvételt is, amelyet - a túl nagy tartalékcsökkenés kimutatásának elkerülése érdekében - a hozzánk közel álló bankoktól window dressingként¹ eszközöltünk.
 - Az 1981. évi konvertibilis fizetési mérlegünket, az 1981. december 31-i állapot szerinti adósság- és tartalék helyzetünket az 1. sz. melléklet¹ mutatja be.
2. 1982. első negyedében az 1981. évi tendenciák felerősödtek.
 - Az előzetes adatok szerint 1982 első negyedében a konvertibilis devizákban lebonyolódott kereskedelmi mérleg változatlanul aktívummal zárult ugyan, de - a magas kamatszint következtében - a folyó fizetési mérleg egyenlege mintegy 200 millió dollárral passzív maradt.
 - Ezzel együtt finanszírozási problémáink rendkívül kiéleződtek, és likviditási nehézségekkel fenyegetnek, mert
 - a. a közép- és hosszúlejáratú hitelpiac egyelőre változatlanul hozzáférhetetlen a magyar bankok számára is (1982 januárjában a Chemolimpex nevű külkereskedelmi vállalat tudott kötni egy még 1981. novemberében előkészített 75 millió font összegű, két éves futamidejű „bankers acceptance facility”-t¹ a Magyar Nemzeti Bank garanciája mellett);
 - b. több ország számos bankja folytatta rövidlejáratú betéteinek visszahívását.
 Ezek közül a jelentősebb visszavonások az alábbi országokból történtek:

A felvett rövidlejáratú betétek állományának változása 1982. I. negyedében
/millió \$/

Arab bankok	500
Szocialista országok bankjai	220
Franciaország	110
Anglia	100
NSZK	100
Olaszország	30
Ausztria	30

A 2.sz. mellékletben - szigorúan bizalmas alapon - felsoroljuk azokat a bankokat, amelyeknek a nálunk elhelyezett rövidlejáratú betétei a legnagyobb arányú csökkenést mutatták.

Az elmondottak következtében 1982 első negyedében tartalékaink terhére kellett megoldanunk

- a. a folyó fizetési mérleg passzívumának fedezését 200 millió dollár összegben;
- b. az esedékes közép- és hosszúlejáratú hiteltörlesztéseink fedezését nettó 100 millió dollár összegben;
- c. a lejárt, illetve visszavont rövidlejáratú betéteink fedezését nettó mintegy 1200 millió dollár összegben /ezen belül a „window dressing” keretében felvett és az első negyedében lejárt mintegy 400 millió dollár összegű rövidlejáratú betét-visszafizetést/.

Ugyanakkor sikerült néhány nagyobb bankösszekötötésünkkel „gentlemen's agreement”¹

alapon megállapodni a még fennálló formailag rövidlejáratú - importfinanszírozási - betétek jelentős részének hosszabb lejáratra történő prolongálásában.

Tartalékaink - beleértve a swapként² lekötött arany mennyiséget is - így 1982. március 31-ére mintegy 500-550 millió dollárra csökkentek.

Az 1982 első negyedévi előzetes fizetési mérlegünket a 3. sz. melléklet tartalmazza.

II.

Az 1982-re múlt év végén körvonalazott és elfogadott gazdaságpolitika már számolt azokkal a követelményekkel, amelyek a nemzetközi pénzügyi kapcsolatok alakulásának kedvezőtlen jelei miatt 1981 második felére kialakultak. A Kormány 1981 decemberében olyan intézkedéseket hozott, amelyek eredményeként

- a gazdasági növekedés üteme, a gazdaságtalan termelés visszafogása miatt, 1981-hez viszonyítva csak 1-1,5% lehet;
- a nemzeti jövedelem belföldi felhasználása 1-2%-kal csökken a nem exportorientált beruházások további korlátozása és a lakossági reáljövedelem stagnálása miatt;
- a konvertibilis valutákban elszámolt folyó fizetési mérleg kb. 450 millió dollár deficittel zárul, mert a külkereskedelmi mérleg aktívuma ugyan 400 millió dollárt ért el, de ez várhatóan 850 millió dolláros láthatatlan deficitnek csak kb. felét fedezi.

A fizetési helyzet 1982. I. negyedében bekövetkezett kiéleződése miatt azonban a kormány olyan további intézkedéseket határozott el (illetve foganatosít a közeljövőben), amelyek a konvertibilis elszámolású külkereskedelmi mérleg eredetileg elképzelt aktívumát további 4-600 millió dollárral javíthatják, s ezzel 1982-re - a nemzetközi kamatok jelenlegi irreális szintjének a fennmaradása esetére is - biztosítják a folyó fizetési mérleg egyensúlyát. Ezek az intézkedések a következők:

A/ A globális népgazdasági folyamatok egyensúlyorientált befolyásolása érdekében

1. Monetáris és fiskális eszközök erőteljesebb alkalmazása révén az anyagigényes és gazdaságtalan termelést csökkentik. (Az ipari termelés már az év első két hónapjában is stagnált, ezen belül pl. a kohászaté februárra már 5%-kal a tavalyi szint alatt volt.) A Magyar Nemzeti Bank megszigorította a forgóeszköz finanszírozást, 2%-kal emelte hitelkamatait. A költségvetési kiadások (támogatások) felülvizsgálata folyamatban van. Egyes üzemek teljes leállítása és a munkaerő átcsoportosítása van tervbe véve.
2. A nem-konvertibilis exportorientált beruházási kereslet korlátozása érdekében a Bank a tavalyihoz képest csökkenti az új hitelek nyújtását és a vállalati nyereség korlátozása érdekében a cégek egy részénél, ahol erre a hitel-megállapodások lehetőségét adnak a korábbi hitelek gyorsított törlesztését írja elő. A költségvetés által finanszírozott infrastrukturális beruházásokat tovább csökkentik.
3. Olyan fogyasztói érintkezések (történtek, illetve folyamatosan történni fognak), amelyek a lakossági vásárlóerőt elsősorban a konvertibilis elszámolású külkereskedelmet érintően korlátozzák (pl. energiahordozók), és az életszínvonalat változatlan szinten tartják.
4. A Kormány további takarékosági intézkedések kidolgozását rendelte el.

B/ A konvertibilis külkereskedelmi mérleg közvetlenebb befolyásolása érdekében:

1. A Bank hitelezési eszközökkel a vállalatokat a készletek leépítésére és részben exportjára ösztönzi. (A népgazdaság egyes területein 1981 végére a vártnál nagyobb volumenben halmoztak fel - részben exportképes - készleteket. Ezek egy részének értékesítése - pl. gabona, cukor, hús, alumínium, egyes vegyipari termékek, műtrágyák - konvertibilis devizafizetés ellenében folyamatban van.) A gazdaságos konvertibilis exportjukat dinamikusan növelő vállalatok - a külföldön elért áráikkal összefüggésben - belföldi áraikat is növelhetik. A vezetőket a konvertibilis exportteljesítmény függvényében külön prémiumot kaphatnak.
2. A Magyar Nemzeti Bank április 1-től külföld felé csak úgy vállal konvertibilis devizafizetési kötelezettséget, ha az importőr a deviza forint ellenértékét egyidejűleg befizeti.
A vállalatok a továbbiakig ez alól mentesítést nem kaphatnak.
3. 1)A forint - egyébként a belföldi és külföldi áralakulás alapján indokolt - felértékelésére a Magyar Nemzeti Bank egyelőre nem tesz javaslatot.
4. 1)A költségvetés helyzetét részben a költségvetési támogatások részben az állami, döntően infrastrukturális beruházások csökkentésével javítani kell.
5. 1)A nem konvertibilis viszonylatokban a Kormány kiegyensúlyozott árforgalomra törekvő kereskedelempolitika erőteljesebb alkalmazását rendelte el.

Budapest, 1982. április 2.

Fekete

Jelzet: MOL XIX-G-3-aj 11. doboz. Eredeti, géppel írt, címzés nélküli, több helyen kézzel javított, és kézírással aláírt levél.

A Politikai Bizottság határozata nemzetközi pénzügyi helyzetünkről - 1982. április 14.

1. Jelentés nemzetközi pénzügyi helyzetünk alakulásáról
Előadó: Ballai László elvtárs
Hozzászólók: Losonczy Pál, Sarlós István, Németh Károly, Havasi Ferenc, Marjai József, Lázár György, Méhes Lajos, Maróthy László, Aczél György, Faluvégi Lajos és Kádár János elvtársak

A Politikai Bizottság tudomásul veszi a nemzetközi pénzügyi helyzetünkről készült jelentést.

A fizetőképességünk folyamatos fenntartása érdekében kormányzati vonalon és a Magyar Nemzeti Bank útján eddig megtett, valamint a tervezett intézkedésekkel egyetért.

Szükségesnek tartja, hogy az 1982. évi népgazdasági terv irányvonalának megvalósítása, az 1983. évi terv előkészítése és az 1983-85. közötti időszakra történő felkészülés érdekében a kormányzati szervek dolgozzák ki az előterjesztésben javasolt intézkedéseket, s ha a helyzet megkívánja, vezessék be azokat.

A politikai mérlegelést és állásfoglalást igénylő kérdéseket megfelelő időben terjesszék a Politikai Bizottság elé.

Tudomásul veszi, hogy az eddig megtett intézkedések eredményéről május végén, az 1982. évi népgazdasági terv teljesítésének év eleji tapasztalatairól készülő jelentésben tájékoztatják a Politikai Bizottságot.

Helyesli, hogy a nemzetközi pénzügyi helyzetünkről, a megtett és tervezett intézkedésekről készült jelentés, valamint a vitában elhangzott észrevételek figyelembe vételével összeállított anyag alapján megfelelő szóbeli tájékoztatást és eligazítást kapjanak:

- a Központi Bizottság osztályvezetői,
- a Budapesti Pártbizottság, a megyei és a megyei jogú pártbizottságok első titkárai,
- a társadalmi és tömegszervezetek országos vezetői,
- a Minisztertanács tagjai,
- a megyei tanácsok elnökei, valamint
- a központi sajtó vezetői.

A tájékoztatásért pártvonalon Havasi Ferenc és Németh Károly elvtársak, állami vonalon Lázár György elvtárs a felelős.

SZIGORÚAN BIZALMAS! Készült: 2 pld-ban.

Kádár elvtárs felszólalása és zárszava a „Jelentés nemzetközi pénzügyi helyzetünk alakulásáról” című napirendi pont vitájához.
(Politikai Bizottság ülése, 1982. ápr. 14.)

Hát én is szeretnék egy pár szót szólani, ha megengedik, és aztán folytassuk csak nyugodtan a vitát. Tájékoztató elvtársak, ez szükséges. Ez a kérdés, amit most tárgyalunk, ez a millió gondunk közül az első számú probléma jelenleg itt a vezetés számára, amiről itt szó van, mert ez a gazdasági életünk alapjait érinti és ugyanakkor már politikai kérdés is, és nemzetközi politikai kérdés. Itt a Politikai Bizottságnak a helyzetet ismernie kell. Szerintem ez a tájékoztatás pontos és korrekt, és a kiegészítéssel együtt azt hiszem világos. Fölmerültek a kérdések során a jövő problémái is, amire szintén kötelesek vagyunk gondolni, hogy a továbbiakban mi lesz. Mégis, ha megengedik, bizonyos mértékig bele kellett, hogy kapcsolódjak ezekbe a dolgokba az utóbbi hónapokban.

Én magam úgy fogtam föl ezt a nemzetközi fizetési helyzetet, hát főleg persze nyugati relációról van szó, ami most abban az értelemben is előbbre való más dolgoknál, még a perspektivikus dolgoknál is, amit nagyon nehéz kiszámítani egyébként. Ez összefügg egyéb dolgokkal is, ezekkel a nemzetközi fizetési banktagsággal, meg a Nemzetközi Valutaalap tagsággal is. Amikor a mi Központi Bizottságunk vállalta ezt a döntést, hogy elhatározta, hogy oda belép, hát ezért az jelentős politikai lépés is volt, ami a Szovjetunió, meg a többi szocialista országnál a mi részünkről egy komoly problémát vetett fel. Hát azt én már nem tudom megmondani, hogy utolsó pillanatban történt, vagy nem utolsó pillanatban történt, de tudom, hogy évek óta rágódunk rajta, mégis tavaly ősszel állt elő olyan helyzet, amikor egyrészt mást már nem is tudunk csinálni, másrészt meg politikailag is megérett rá a helyzet, hogy ezt a lépést megtegyük. Ezt egyébként lemérheti mindenki a partnereink reagálásából. Akkor tudomásul vették ezt a döntést, és nem éreztetik semmiféle szempontból. A politikai döntés ide is kihat.

Ugye itt már idősebb fiúk vannak, ha az új gazdálkodást nem is értjük még olyan nagyon, de a régre talán emlékszünk a kapitalista rendszerben. A szándéknyilvánítás, hogy be akarunk lépni, ez bizonyos megítélést már jelent, egy pozitívabb megítélést abban a bankvilágban, ami el most foglalkozunk. Ez maga egy picit segített. Na most elemi érveink fűződnek ahhoz, hogy ezt a bizonyos napi fizetőképességünket megőrizzük, addig, amíg ez a folyamat még egy lépéssel előbbre jut, mert az bizonyos szempontból megint új helyzetet teremt. Az elvtársak ismerik, hogy még nagyon korai stádiumban vannak azok a spekulációk, hogy mit is akarunk akkor, ha felvesznek bennünket ebbe a két nemzetközi pénzügyi dologba, intézménybe, amit hát nagyon felelősen és nagyon komolyan át kell gondolni majd. Én úgy gondolom, hogy azokat a lehetőségeket, amelyek megnyílnak a tagsággal, amennyire tőlünk ez a helyzetünkből következően lehetséges, minimális mértékben kell kihasználnunk. Nem futhatunk el a szélső határig sokféle okból.

Többek közt nem növelhetjük, nem tudom én meddig az ország adósságállományát nyugat felé, és bizonyos értelemben függését is. Egyrészt emiatt, ugye hát itt látjuk, a ma reggeli anyagok közt láttam ezt a román döntést, hát mi ettől rugalmasabbak lehetünk persze, és kényszerítve is vagyunk, és azért Románia összgazdasági adottsága más, mint Magyarorszáé. Hát aztán, hogy ők azt úgy csinálják-e, ahogy mondják, abba én erősen kétkedem, de nekünk így nem kell most számolni. Hát elvtársak, most azon kell dolgozni, hogy ezt a napi fizetőképességet még egy szakaszon át; hát most már ennek is van terminusa, ez egy furcsa dolog, de ez ilyen, hát az a tagság május 3-i határidőig el kell, hogy dőljön, és ha eddig ezzel rendesen el tudunk menni, utána egy kicsit könnyebb helyzetben leszünk. És most ide koncentráltunk mindent, erre a kérdésre, vagyis hogy az ország napi fizetőképességét megőrizzük, mert ennek beláthatatlan következményei lettek volna ránk nézve is és más szocialista országokra is.

Én említettem, már legalábbis itt a PB ülésen, hogy amikor ezt a lépést megtettük, na hát kérjük a felvételünket ezekbe a nemzetközi pénzügyi intézetekbe, ebbe nemcsak tisztán gazdasági megfontolás volt, legalábbis ami engem illet. Én mindig arra gondoltam, hogy most nemzetközi mértékben folyik egy óriási harc a normál kontaktusok fenntartása, a különböző társadalmi rendszerű országok békés egymás mellett élésének a megőrzéséért. Nemcsak képzeldünk, hanem tudjuk is, hogy a nyugati világban is vannak háborúra és nem a fegyverkezésre orientálódnak, vagy legalábbis nem azt kívánják. Ilyenek vannak mindenütt, még az Egyesült Államokban is, vannak tényezők üzleti körökben is, és még politikai körökben is. És ez a mi belépési szándékunk bizonyos értelemben ezeknek is adu, hogy valami partnerek mutatkoznak itt Keleten is, hogy akiknek ilyen szándékaik vannak, hogy ezeket megtartsák, megtartsák ezeket a kontaktusokat, ennyiben ez politika volt részünkről. Azt hiszem, akiket mi itt emlegettünk, a Schmidt, meg Kreisky, meg mit tudom, én meg hasonló körök, talán még a franciák is bizonyos értelemben, ugye még az elnök is, és azt még nem is mondtam, hogy a [Margaret] Thatcher asszony is mondta, hogy támogassák azt a dolgot ott a fizetési banknál, mert úgy látszik még nekik is valamiféle megfontolásuk van, hogy nem lehet a Kelet-Nyugat között egy óriási ollóval mindent elvágni. És ilyen szempontból, politikai szempontból még nekik is szükségük van valami ilyesfajta Magyarországra, ami most itt létezik és ezt a politikát képviseli, amit

képvisel. Legalábbis a föllépéseiken, mert azért ezek nem idealisták egyik sem, még a Schmidt kancellár sem, meg a Kreisky sem, a [Francois] Mitterand sem, meg a Thatcher asszony sem, ezek nem idealisták és nem szimpatizánsok. Hanem valahogy az ő létükhöz is szükség van erre. És ezért kellett ezt csinálni, hogy még kicsit a politikát is belenyomtuk ebbe a dologba a személyes üzenetek formájában. Ez szükségszerű volt Schmidtnél is, Kreiskynél is, az isten tudja kinél.

Ide tartozik, és itt talán meg lehet mondani, hogy ennek van egy kísérő története ennek az egésznek. Ugye annak idején, amikor beállt egy kritikus helyzet, úgy számunkra világosan mondjuk '74-ben, és elkezdtünk '74 szeptemberén a szovjet elvtársakkal azt a tárgyalást Moszkvában a hivatalos párt- és kormányküldöttséggel, hát mi akkor már felléptünk egy olyasfajta igénnyel, hogy legyenek szívesek adjanak nekünk egy milliárd rubelnyi financiai hitelt, amivel kicsit manőverezni és dolgozni tudunk, és ezek a tárgyalások azóta folytak, és nem tudták adni nekünk, most ezt így mondom, hogy nem tudták adni, hogy miért, hogy mint, ezt én nem tudom. Pl. a legutolsó kis akciónk a szovjet viszonylatban az volt, hogy a már leszállított árunál ugye ne tartsák be azt a szokásos fizetési határidőt, hanem ha az áru beérkezett, átvették, fizessenek érte. Még ez sem sikerült, nem tudták megcsinálni. Hát akkor most előáll egy ilyen helyzet, most mi az ördögöt csináljunk, hát azt mondom, hogy menjünk, és ezeket a nyugati mezőket tapossuk meg, hát már hova az ördögbe tudunk menni.

És ezt is csináltuk. És jó, hogy idáig ki tudtuk húzni. Hát azért mégis a Magyar Népköztársaság akár hol, akár kikkel tárgyal, és fogunk tárgyalni. Most itt van a heti program, az isten tudja ezek a harmincak, vagy mi az atyaisten, vagy bölcsek tanácsa, vagy mi a rosseb, hát az egész kapitalista gazdasági világnak, hát akár hol azt tudjuk mondani, hogy kérem ezideig minden határidős adósságát Magyarország kifizette, hát ezt a hülye is megérti közöttük, hogy ez egy teljesítmény, és ez egy érv, és ezért minden követ meg kellett mozgatnunk, hogy kihúzzuk mostanáig. És a továbbiakban is meg kell tenni mindent annak érdekében, hogy kihúzzuk most egyelőre úgymond május 3-ig, ez a felvétel talán menni fog, és hát aki ismeri a pénzügyi világ törvényeit már a kapitalistát valamennyire, hát az nagyon jól tudja, hogy a pusztá felvétel maga az ország hitelképességét növeli. Úgy hogy erre szükség volt, és jó hogy ezideig elvergődtünk, így ahogy elvergődtünk, és ezt folytatnunk kell az erőfeszítéseinket a továbbiakban is. Hát aztán, hogy ezután mi lesz, meg hogy lesz, meg őt, meg tíz év múlva hogy lesz, hát ez olyan ugye, hogy felmerült a KB ülésen is, ugye a Szabó [István] elvtárs felvetette a nagy kérdést, hogy mi lesz, ha úgy lesz? Hát akkor majd úgy lesz, a népnek élni kell akkor is, nem? A Magyar Népköztársaságnak akkor is élni kell más viszonyok között, és más szigorúbb rendben talán, de élni mindenképpen élnie és működnie kell. De mi arra nem orientálódhatunk.

Hát arra mondtam én azt a pár szót a KB ülésen is, igen is nekünk most minden erőfeszítést meg kell tenni azért, hogy az eddigi politikát tudjuk folytatni, és ennek a külpolitikai vetületében a Kelet-Nyugat viszonylatában Európában is az eddigi politikánkat kell folytatni, ezzel függ össze ez a bonni látogatás is bizonyos értelemben, ennek a jelzése meg az NSZK belső problémáitól függetlenül, nem? Hát azt akarja ez mondani, vagy mutatni, aki ezzel foglalkozik. Úgy hogy én magam tudomásul veszem a jelentést, és kérem, hogy az elvtársak is vegyék tudomásul, a jelentést és a helyzetet is. Na most itt felmerült további emberek tájékoztatása. Hát én mindig előbb megvakarom a felemlőt a további tájékoztatásnál, mert nem egyszerű kérdésről van szó. Hát mondjuk furcsa dolog, akár hogy mondják valakik, hogy Magyarországnak ez a helyzetét tulajdonképpen a nyugati pénzügyvilág ismeri. Meg kell mondani úgy, ahogy van, mert ezeknek is megvannak a maguk számítógépeik, ezek nagyon pontosan tudják, hogy mi hogy állunk. Na most a mi sajtóink, hogy milyen körig menjünk el.

Hát itt engem sokféle megfontolás mindig visszatart egy bizonyos mértékig. Egyrészt egy dolog, amit ők ott számon tartanak, a másik, ha mi kimondjuk, az már mást jelent. Az egy bizonyos fajta alátámasztása, vagy hitelesítése a nyugati propaganda szólamoknak, amelyek itt-ott azért vannak, de meg kell mondani elvtársak, ha végig követték a nyugati propagandáját ennek a történetnek, hogy mi be szándékozunk lépni ezekbe a nemzetközi pénzügyi intézetekbe, látják, hogy ott rendet tartanak azért, mert ottan nincs semmi, még a Szabad Európa sem okoskodott ebben, mert ott is vannak erők, amelyek azt mondják, hogy csak ezt hagyják békében ezt a kérdést, és ott valahogy irányítani tudják a sajtót is, még a televíziót is.

Na most tovább. A további információ számunkra azt jelenti, hogy mi ugye nem tudom, hogy hányan foglalkozunk ezzel a nyomorult kérdéssel, 30-an, ötvenen, akik kb. tudják, hogy miről van szó. Hát mi vagy kopaszodunk, vagy öszülünk, ki-ki hajlama szerint, vagy mind a kettőt csinálja, hát ezt még kiadhatjuk másoknak is, többek közt olyanoknak, akik így konkrétan ebbe beledolgozni, belesegíteni nem tudnak, csak elkeseredni tudnak. Ezt mindig figyelembe kell venni. Mégis egyfajta tájékoztatás mellett volnék azért, mert ez is szükség szerű. Az első tájékoztatást itt kezdjük meg a PB-tagoknál, vagyis elvtársaim az összes terveknel és elgondolásoknál ebből a helyzetből kell mindenkinek kiindulni. Egy pillanatra erre is gondolni kell, bármiről a világon legyen szó. Erre magyarázza, hogy miért fékezünk egy kicsit azzal a hülye ellenzékkel, nem tudom én mit csináljunk, engem ilyesmi is vezetnek. Hogy csak egy pillanatra lassan a testtel, a nyavalya ott törje ki őket, vannak azok nekünk, még ilyen reklám nekünk pillanatnyilag nem köll. De az igényekre is vonatkozik, meg a nyilvános vitáinkra is vonatkozik, bármiről van szó, egészségügyről, lakásról, kultúráról, beruházásról, stb. Hát ezt itt kezdjük, a helyzet komolyan vételét, s e célból van értelme beszélni másoknak is. Csak én azt mondanám elvtársak, én nem tudom, hogy ezzel az anyaggal mit csináljunk, hát hamis képet ne adjunk (közbeszólás: itt marad).

Tudom, de azt mondjuk, hogy erről akarjuk informálni, most mondták az osztályvezetőket, megyei első titkárokat, és a főszerkesztőket, így mondta a Ballai elvtárs. Erről a helyzetről valami értelmes kis információt kell a valóságnak megfelelően erről vékonyabban, itt az információknak a kiegészítő része volna nagyon fontos, az egyéb, amiben ők tudnak tenni valamit. Úgy hogy én ezt el tudnám képzelni - nem tudom, hogy a formára gondolnak e, vagy papírra, vagy mire - én azt mondom volna értelme a középfokú szervek első titkárait összehívni, az osztályvezetőket legyenek jelen és esetleg a főszerkesztők is, és ott először beszéljünk velük. De úgy, hogy erről valami keveset, nem sokat, valamit, de az igazságnak megfelelően, és aztán a termelési oldalát és az export oldalát, amiben ők tudnak tenni, és minden más oldalát, amiben tudnak valamit tenni. A legáltalánosabb dolognak szerényebb igényeket, ez volna az első szavam hozzájuk. Ezt értsék meg, és ezt végigvívve egész odáig, hogy a budapesti pártbizottság, a megyei pártbizottság, a KB osztályai a maga ügyeivel foglalkozva erről meg ne feledkezzen, erről a helyzetről, az ezzel kapcsolatos gondokról és megoldásra váró kérdésekről.

A második amit tenni kell a termelési vonalán, az exportképesség növelése vonalán, a beruházások vonalán, akkor még oda is, amit itt felszólal érintettünk, hogy még ha adja isten, vagy ne adja isten a termelést valahol le kell fogynunk, és le kell állítanunk, hogy azt is értsék meg, hogy ez szükség szerű. Na most a sajtó igen tisztelt képviselőit azért látnám ebben szívesen, ha ezt propaganda módon tudnák segíteni egy kicsit, de nem úgy ordítanak, hogy fizetési gondjaink vannak, meg mit tudom én micsoda, a szellemes interjú kedvéért, hanem ebből kiindulva a megfelelő módon lépnek föl, megint csak úgy, hogy az igényekkel, a felelősséggel, a feladatokkal való foglalkozással és nem pesszimista alaphanggal, vagy hangvillával indítani. Az ember végig olvassa, az isten áldja meg, most nem akarok itt semmit külön bíráltni, de ugye vannak ezek a mi szokásos sablonos tájékoztatásaink ugye az országos tervről, Budapest tervéről, megyei tervéről, ez végig ment a sajtóban, rádióban, mindenütt. Mindegyik a következő szavakkal kezdődik, na a lözung az mindenütt azonos. Az első kérdés a lakáskérdés, stb. a megyei tervéről, meg a budapesti tervéről. Mindegyik azzal kezdődik, hogy persze most kevesebb jut, meg nem tudom én micsoda, de az a kevesebb az nem kevés, hát azért azt is oda kéne valahogy tenni, ha már ragaszkodunk hozzá, hogy odairjuk, hogy kevesebb, hát én nem tudom mit jelent az, ha azt mondják, hogy ennyi áll rendelkezésre. Miért kell okvetlenül oda írni minden alkalommal, hogy kevesebb, meg kevesebb. Inkább azt húznám alá, hogy nem kevés anyagi eszközök vannak az emberek kezében, és avval meg kellene tanulni egy kicsit jobban élni és dolgozni.

Amit itt a Ballai elvtárs pedzegetett, hogy az egyéb mindenféleképpen, amit még esetleg kell majd csinálni, azt már tudom én mit jelent, ezek csupa negatívumok, és a politikát terhelő dolgok lesznek majd, amit ők itt jósolnak, ezt is valóságnak megfelelően kell nézni. Ezekkel a tervekkel mindig találkozunk, tervezni ezeket a viszonyokat figyelembe véve kell és hát legalább a terveket ne azazt kezdjük, hogy szemben a múlt öt évvel, meg a tavalyival, meg az isten tudja mivel, ez a terv, meg kell mondani mi a terv, mert ez a helyzet és ez a szükségszerű terv, és ezt és ezt kell csinálni. A múltkor véletlenül összehoztam a Timárral, az rögtön megragadta az alkalmat egy kis beszélgetésre, és mondta, hogy milyen fogyasztási cikk importot kell csökkenteni, vagy haladéktalanul megszüntetni. Hát én nem vonom kétségbe, hogy ilyesmi lépésre is szükség lehet, mert azért nem jelentéktelen a mi nyugati importunk kavéból, meg az isten tudja miből, ami 100 millió dollárba kerül, s elfordulhat, hogy azt is valamivel redukálni kell, óriási reklám meg mit tudom én mi nélkül, és ésszel azért, mert a jelenlegi közhangulatban, és hogy elfogadják és támogatják a mi terveinket, meg gazdaságpolitikánkat, meg életszínvonal politikánkat, azért benne van az a bizonyos ellátási színvonal is mindig. Hát azt lehet, ha kell csökkenteni, de ilyen drasztikus brutális lépésektől azért óvakodjunk, mert annak esetleg több lesz a kára, mint a haszna. Úgy, hogy szívesebben és erőteljesebben kéne támogatnunk azt a vonalat, hogy legyen már végre a mi gazdaságunk életrelvő, eleven, próbáljunk export-tevékenységet javítani és folytatni, és nem az import-redukcióval fogunk mi boldogulni végső fokon az ország jelenlegi adottságait és nexusait figyelembe véve. Így és ilyen értelemben még a további tájékoztatással is egyetértenék, de én egy mondjuk egy egyszerű szóbeli eligazításra és hasonlóra gondolok, egyébként valahol itt érdemes megemlíteni, már megkezdődtek a beszélgetések, összehívták az összes termelő minisztérium felelő vezetőit, hogy milyen feladatok várnak rájuk és ennek a Budapestre, megyére való vetítését is érdemes megemlíteni, hogy ha ott már valami körvonalak mutatkoznak, hogy mit kell most tenni a gazdasági tárcák vonalán.

Ezt szerettem volna elmondani. Lázár elvtárs kér szót, tessék.

...ja aztán még egy szót, ez már teljesen más és nem is propaganda. Hát megmondom elvtársak, hogy azért a külkerünk is javított a munkáján az utóbbi években, javította a munkáját, és amit ezek a pénzügyi emberek csináltak, az nem mindennapos.

Úgy ha itt a nagyon szűk szoroson túljutunk, én el is határozta, elmegyek, találkozom velük és megköszönöm az erőfeszítéseiket. Mert itt azt hiszem valamelyik zöld lap leírta, hogy Angliában milyen műhely van a deviza szerzésre, hát nálunk nem rosszabbul dolgozó ugyanolyan műhely van, csak mi nem írjuk azt meg. Ezt még itt megemlíteném, komoly erőfeszítéseket tettek az emberek, ezek a pénzügyiek. Tessék Lázár elvtárs.

[Kézírás:] Zárszó!

Eltársak! Akkor úgy látszik, a tárgyalást befejeztük, Én javasolnám akkor, hogy a Politikai Bizottság a jelentést vegye tudomásul és arra a teendőkre vonatkozó javaslatokat is erősítse meg.

A nem rubel elszámolású külkereskedelmi áruforgalmi egyenleg javításának irányába hatnak az 1982. évi terv jóváhagyásakor hozott döntések és a Gazdasági Bizottság megtett intézkedései. Az intézkedések a nem rubel elszámolású export növelésére, az import csökkentésére, halasztására, a belkereskedelmi árualap és a lakossági vásárlóerő egyensúlyi követelményekkel való jobb összhangjának elérésére, a közösségi fogyasztás növekedésének visszafogására, az anyag- és energiafelhasználásban a takarékosság fokozott érvényesítésére, a készletgazdálkodás javítására irányulnak.

Az eddig hozott döntések fegyvermezzett végrehajtásán túlmenően az 1982. évi népgazdasági terv irányvonalának megvalósítása, az 1983. évi terv előkészítése, az 1983-85 közötti időszakra való felkészülés érdekében további intézkedések kidolgozására és bevezetésére van szükség. Ennek során abból kell kiindulni, hogy az alapvető népgazdasági folyamatokat az egyensúlyi követelményeknek kell alárendelni; a lakosság életszínvonalát, az áruellátást alapjában fenn kell tartani; a honvédelmi érdekek nem sérthetők; a gazdasági folyamatok irányításának fő módszere változatlanul a közvetett és normatív irányítás legyen; a rubel elszámolású áruforgalomban az exportot az importlehetőségekkel összhangban teljesíteni kell.

Alapvető érdek fűződik ahhoz, hogy az azonnali és folyamatosan konkrét eredményt biztosító importtakarékosságon túlmenően a nem rubel elszámolású külkereskedelmi egyenleg javulása döntően az export növeléséből származzék. Ezért a további munkáknak elsősorban az exportnövelés és devizaszerzés lehetőségeinek feltárására és kiaknázására kell irányulnia.

Emellett

- tovább kell mérsékelni a belföldi felhasználást, elsősorban a beruházásokat; csökkenteni a központi és vállalati készleteket, a költségvetési kiadásokat (az intézmények ráfordításai, a támogatások, tanácsi fejlesztések ésszerűsítésével, átcsoportosításával, esetleges zárolásával); ésszerűsíteni a védelmi ráfordításokat;
- alapos felkészüléssel meg kell kezdeni az egyensúlyi követelményeknek meg nem felelő, a hazai ellátásban nélkülözhető, gazdaságtalan termelés, illetve üzemek egy részének leállítását, a munkaerő átcsoportosítását.

A szükségesnek tartott intézkedések kidolgozása és eredményes végrehajtása a központi gazdaságrányító szervek és a vállalatok között az eddiginél rugalmasabb operatív együttműködést, valamint a végrehajtás rendszeres ellenőrzését, a felelősség maradéktalan érvényesítését, s indokolt esetben - a helyzettől függően - a feladatok célszerű kiegészítését és módosítását feltételezi és igényli.

A Titkárság április 5-i határozata alapján Havasi Ferenc elvtárs a Minisztertanácsnak a külgazdasági egyensúly javításában fontos szerepet betöltő tagjai és a szövetkezetek országos vezetői részvételével megbeszélést tartott a kialakult helyzetről és az abból adódó feladatokról. A megbeszélés résztvevői a külkereskedelmi egyenleg mintegy 500 millió dolláros javításának szükségességét megértették, s megkezdték az ezzel kapcsolatos munkákat.

HATÁROZATI JAVASLAT

A Politikai Bizottság tudomásul veszi a nemzetközi pénzügyi helyzetükről adott jelentést. Egyetért a megtett intézkedésekkel, szükségesnek tartja, hogy a fizetőképesség folyamatos fenntartása, az 1982. évi terv megvalósítása és a jövő évre való felkészülés érdekében a kormányzati szervek a jelentésben javasolt intézkedéseket kidolgozzák, és szükség szerint bevezessék.

Szükségesnek tartja, hogy a Minisztertanács tagjai és a budapesti, megyei pártbizottságok első titkárai megfelelő tájékoztatást kapjanak.

Budapest, 1982. április 13.

(Ballai László)

Jelzet: MOL M-KS 288. f. 5. cs. 851. ó. e. Eredeti, géppel írt jegyzőkönyv, ill. jelentés.

A Külkereskedelmi Minisztérium feljegyzése az IMF küldöttséggel folytatott budapesti tárgyalásokról - 1982. november 25.

Vámpolitika és Nemzetközi Szervezetek Főosztálya Szolgálati használatra!
Feljegyzés
Melega elvtársnak

Tárgy: Megbeszélés az IMF delegációval a magyar importkorlátozó intézkedések módosulásáról

Tárgybani megbeszélésre 1982. november 25-én az MNB-ben került sor. Az IMF Executive Board-ja [Ügyvezető igazgatóság] ez év december 8-án tárgyalja a magyar készletbeli hitelkérelmet. Az IMF delegáció az ehhez szükséges háttéranyag véglegesítésére jött Budapestre. Az MNB kérése az volt, hogy a delegációt tájékoztassuk az importkorlátozó intézkedéseinkben tervezett módosításokról, hogy az IMF többek között ezek előzetes ismeretében dönthessen hitelkérelmünkről, és a későbbiekben nyilvánosságra hozandó módosítások ne támasszanak problémát a hitel folyósításában.

Az IMF delegációját tájékoztattuk arról, hogy 1983. január 1-től a jelenleg élő importkontingenseink részben megváltoznak. A kontingensek száma csökken, az az árukör, amelyre a kontingensek vonatkoznak némileg módosul, egyúttal a kontingensek által szabályozott forgalom kereskedelmi vonzata is csökken. Kérdésükre elmondtuk, hogy a kvóták módosítását a működtetésük közben szerzett tapasztalatok tették szükségessé, részben pedig igyekeztünk figyelembe venni az IMF megjegyzéseit, nevezetesen azt a kifogásukat, hogy nem látják közgazdasági értelmét nyers- és alapanyagok kontingentálásának. Jelenleg kvótagezdaalkodás alá vont termékek köre több félkész- és készterméket is tartalmaz.

Előzetesen tájékoztattuk őket arról is, hogy importkorlátozó intézkedéseink (kvóta + illeték) alkalmazási köre is módosulni fog; az eddigi nem-rubel elszámolású forgalom helyett a jövőben a konvertibilis forgalmat fogjuk az intézkedések alkalmazásánál alapul venni. A módosítást technikai okokkal indokoltuk. (PI. kínai klíring svájci frank minősítésének problémái az előző rendszerben.)

Közöltük azt is, hogy a jövőben a legkevésbé fejlett fejlődő országokat mentesíteni kívánjuk a két korlátozó intézkedés hatálya alól. Hangsúlyoztuk, hogy az alkalmazási kör módosulása tekintetében tájékoztatásunk előzetes és feltételes, mivel a KKM és az MNB fenti értelmű javaslatot tette a PM-nek, melynek előzetes reakciója pozitív volt.

Az IMF fenti közléseket tudomásul vette, azokhoz érdemi kommentárt nem fűzött.

A megbeszélés során az IMF delegáció kereskedelmi szakértője bejelentette, hogy jogi főosztályuk behatóan megvizsgálta a magyar importengedélyezési rendszert. Ennek során jogászaik arra a megállapításra jutottak, hogy Magyarországon az importengedélyezési rendszer a devizagazdálkodási rendszer részét képezi. (The licensing system is a part of the exchange system.) Ezt az állásfoglalásukat a következőkkel indokolták:

- a. Az importengedély specifikálja az importügylet devizanemét, fizetési módozatát és az ügylet összegét. Az engedélyezett összegtől való jelentősebb (5%-nál nagyobb) eltérés esetén engedélymódosítást kell kérni.
- b. Magyarországon az importengedély egyúttal devizaengedély is. Míg minden más tevékenységhez külön devizahatósági engedély birtokában lehet csak devizához jutni, addig az importengedély kereskedelmi ügyletek esetében de facto devizaengedély is.

Jogi főosztályuk állásfoglalását kifogásoltuk, arra való hivatkozással, hogy mind a csatlakozás, mind a IV. cikk szerinti konzultációk során, delegációjuk azt az álláspontot foglalta el, hogy az importengedélyezési rendszerre az IMF jogköre nem terjed ki közvetlenül, azt a GATT kompetenciájának tekintik. Kifogásunkra azt válaszolták, hogy 1982. szeptember 1-től notifikációnkénti devizadisponibilitási szempontok érvényesülnek az importengedélyek kiadásánál, és erre alapozva az IMF kompetenciája tagadhatatlan az engedélyezésben.

Arra a kérdésünkre, hogy döntésük után engedélyezési rendszerünk tekintetében kompetenciájukat hogyan értelmezik, - azaz az engedélyezési rendszer az IMF IV. cikke (surveillance-árfolyamfelügyelet) szerint éves konzultáció tárgya lehet, vagy pedig úgy tekintik-e, hogy engedélyezési rendszerünk működtetésére az összes devizagazdálkodásra vonatkozó és az engedélyezésre alkalmazható szabályokat kívánják-e alkalmazni - kitérő választ adtak.

Magyar részről kértük, hogy jogi főosztályuk döntését, a döntés indoklását, és a döntés során figyelembe vett összes gazdasági és jogi vonatkozást írásban közöljék velünk. Jeleztük, hogy a döntést valószínűleg kifogásolni fogjuk.

A megbeszélésen az IMF részéről de Fontenay delegációvezető, valamint Belanger és Somogyi delegációs tagok vettek részt. Magyar részről, az MNB képviselőin kívül részt vett Balogh László et. (KKM Vámpolitikai O.) is.

Mellékelem az új kvótákról átadott anyagunkat, valamint az IMF háttérjelentésének korlátozó intézkedéseinkre vonatkozó értékelését.

Budapest, 1982. november 29.

Mellékletek

(Major István)

Jelzet: MOL XIX-G-3-aj 11. doboz. Eredeti, géppel írt feljegyzés.

* * *

2820/Me.

Veress Elvtárs!
Török Elvtárs!

Mellékeltlen megküldöm az IMF delegációval folytatott megbeszélésről készült emlékeztetőt.

Az IMF új felvetése, miszerint az import engedélyezési rendszerünk deviza gazdálkodásunk rendszerét képezi, igen nagy horderejű lehet. E gondolat elfogadtatása esetén ugyanis az IMF hivatalból vizsgálhatja és minősítheti engedélyezési rendszerünk legkisebb részletét és annak működését is. Ennek során néhány olyan téma kerülhet előtérbe (az operatív bizottságok működése, az egyedi engedélyezés rendszere és ennek során alkalmazott prioritások, a referencia mennyiségek kialakítása és kezelése stb.), ahol helyzetünk nem teljesen egyértelmű.

Fentiek alapján az általunk követhető legcélszerűbb taktika - ismereteim szerint az MNB ezt az utat kívánja járni - az IMF felfogásának vitatása és annak a felfogásnak a határozott képviselése, hogy a devizagazdálkodási rendszer és az engedélyezési rendszer két különböző dolog.

Fentieket Veress et. és Török et. személyes tájékoztatására közlöm. Határozottan azt javaslom, hogy bízzuk az MNB-re, hogy erről a kérdésről *kit, mikor és hogyan kíván tájékoztatni*, annál is inkább, mert a téma teljes mértékben az MNB illetékességébe tartozó kérdés.

Budapest, 1982. december 2.

(Melega Tibor)

Jelzet: MOL XIX-G-3-aj 11. doboz. Eredeti, géppel írt levéltervezet.

Marjai József miniszterelnök-helyettes levele Jacques de Larosiere IMF vezérigazgatónak - 1982 november

J. de Larosiere úrnak, vezérigazgató
Nemzetközi Valuta Alap
Washington D. C.

Kedves de Larosiere Úr!

A Magyar Népköztársaság kormánya az 1982. október 13-án kelt Szándéklevélben összegezte 1983. évi gazdaságpolitikai programjának fő célkitűzéseit és azok megvalósításának - gazdaságirányítási rendszerünkkel összhangban álló - eszközeit. Ehhez kértük az Alap támogatását. Ezúton fejezem ki azon reményemet, hogy miként eddig, ezúttal is, számíthatunk az Ön személyes támogatására is.

Az Alap küldöttségével szeptemberben folytatott konstruktív tárgyalások óta intenzíven dolgoztunk azon, hogy gazdaságpolitikánk 1983. évi programját hatékony eszközökkel megalapozzuk. Öszintén szólva, több tekintetben előbbre tartunk annál, mint amit egy-két hónappal ezelőtt - ez év november végére - elérhetőnek véltünk. Ezt annak ellenére kell megjegyeznem, hogy a kormányban kezdettől fogva meg volt a politikai akarat a külgazdasági helyzet követelményeivel reálisan összhangban álló gazdaságpolitika folytatására. Úgy tűnik, hogy az 1982. tavasza óta folyamatosan meghozott korrekciós intézkedéseink pozitív hatása is a vártnál erőteljesebbnek bizonyult, s ezzel a jövő évi program már csak emiatt is megalapozottabbá vált.

Az 1982. évi gazdasági fejlődés fő sajátosságaként arról szeretném Önt tájékoztatni, hogy a nemzeti jövedelem belföldi felhasználása az eredetileg tervezettnél nagyobb mértékben, 3-3,5 százalékkal csökken, tükrözve ilyen irányú intézkedéseinket. Ez, a korábban lehetségesnek tartottnál lassúbb növekedés ellenére is biztosítja, hogy a folyó fizetési mérlegben, konvertibilis valutákban, ebben az évben mintegy 600 millió dolláros javulás következék be 1981-hez viszonyítva. Ma már úgy látjuk, hogy az ez évi deficit nem, vagy alig haladja meg a 100 millió dollárt. Ennek hatása - ha nem is kielégítő mértékben - tükröződik a likviditási helyzet és a költségvetés alakulásában is. Ön előtt ismert, hogy fájdalmas intézkedéseket is kellett hoznunk. A fogyasztói árak ez év októberében sajnos már kb. 9 százalékkal voltak magasabbak, mint egy évvel korábban.

Az utóbbi néhány hét folyamán több, az 1983. évi gazdaságpolitika vonalát erősítő intézkedéseket határoztunk el. Közülük egyesek megtételét előbbre hoztuk:

- November 30-án sor került a forint 3 százalékos leértékelésére. Decemberben még további 1 százalékos leértékelést tervezünk, a különböző termelői forgalmiadó-visszatérítés változatlan mértéke mellett.
- December 6-tól átlagosan 20 százalékkal felemeljük a motorbenzin fogyasztói árát, a már eddig elhatározott fogyasztói árintézkedéseken túlmenően. A külkereskedelmi beszerzési árak függvényében a jövő év januárjában emelkednek a személygépkocsi árak is.
- A vállalati fejlesztési alapok általában 7%-át elvonjuk és zárjuk. Felhasználásukról - exportnövelő vagy energia-megtakarító beruházások céljára - később fogunk dönteni. A vállalatok kötelező tartalékképzésének mértéke - a korábban elgondolt 5 százalékpontonnyi mérséklés helyett - változatlanul 20 százalék marad.

Úgy ítéljük meg, hogy ezek az intézkedések is hozzájárulnak majd az 1983-ra kidolgozott program erősítéséhez, sikeres végrehajtásához, a 600 millió dolláros folyó fizetési mérleg aktívum konvertibilis valutákban való eléréséhez. 1983-ra, mint ismeretes, a belföldi felhasználás további 3-4 százalékos csökkentését tervezzük. Ezen belül a szocialista szektor beruházásai állótkében további 10 százalékkal csökkennek változatlan áron. A reálbér, számításaink szerint, 4-4,5 százalékkal tovább csökken.

Budapesten járt munkatársainak több ízben kifejtettem, hogy tervezési gyakorlatunknak megfelelően, tervgondolásainkat nem tekintjük merevnek, a decemberben megjelenő előirányzatokat megmásíthatatlan dogmának. Ha a gazdasági helyzet tényleges alakulása az elkövetkező hónapokban veszélyeztetni látszanék jövő évi célkitűzéseink maradéktalan valóra váltását, további intézkedéseket léptetünk életbe, akár tervezzük azokat jelenleg, akár nem.

Fontosnak tartom, hogy az Alap tagországainak kormányai a realitásokkal számoló gazdaságpolitikát folytassanak, s ezzel könnyítsék egymás helyzetét. Ehhez azonban szükség van a kereskedelmi bankok megfelelő hozzáállására is. Pozitív fejlemény, hogy az Alap és a jegybankok vezetői az utóbbi időben a kereskedelmi bankokat is reális döntések meghozatalára ösztönzik. Ön, vezérigazgató úr, különösen sokat tehet annak érdekében, hogy a nemzetközi pénzügyi kapcsolatokban ne következék be tartós törés, illetve a helyzet normalizálódjék. Mi, országunk méreteinek megfelelően, hozzájárulásunkat egy szigorú, de reális gazdasági program kidolgozásával kívántuk megalapozni, amihez számíthatunk a kereskedelmi bankok támogatására is.

Végül, ezúttal kérem, tolmácsolja munkatársainak is köszönetemet munkájukért, az itteni megbeszéléseken megnyilvánuló kooperatív szellemért.

Kérem, fogadja nagyrabecsülésem kifejezését és személyes üdvözetemet.

Tisztelettel:

(Marjai József)
[miniszterelnökhelyettes]

Jelzet: MOL XIX-G-3-aj 11. doboz. Eredeti, géppel írt levéltervezet, kézzel javítva.

Az MSZMP KB Gazdaságpolitikai Osztályának jelentése az ország fizetőképességéről - 1983. május 5.

Likviditási helyzetünk alakulása 1983. első négy hónapjában

1983. negyedik hónapjának végén likviditási helyzetünk lényegében az 1982. év végi kritikus szinten van: az „azonnal bedobható” konvertibilis tartalékok összege a múlt év végén kb. 400 millió dollárt képviselt, jelenleg kb. 500 milliót, de a kifizetetlen MNB import állományt is figyelembe véve kb. 430 millió dollár.

A likvid deviza és arany tartalékunk jelenleg egy héten belül esedékes pénzügyi kötelezettségeinket fedezi, ami, a tartalékok technikai minimum szintjének tekinthető. Vagyis tartalék helyzetünkben, a tavalyinál kedvezőbb külkereskedelmi egyenleg és az alacsonyabb kamatkidadások ellenére is, eddig nem tudtunk fordulatot elérni, és erre az elkövetkező hónapokban sem számíthatunk. Ennek alapvető oka az volt, hogy a folyó év első négy hónapját terhelte a múlt évi problémák részben áthidalását célzó BIS hitelekkel 400 millió dollár, valamint a 100 millió dolláros kínai hitel törlesztése. (A BIS-től 100 millió dollárt, kéthónapos lejáratú visszakaptunk.) A kereskedelmi banki szférában a rövidlejáratú betétállományt stabilizálni tudtuk (részben amiatt, hogy a speciális olajüzletek miatt nálunk tartott betétállomány is nőtt).

Ezt a nettó 400 millió dolláros rövidlejáratú terhet, valamint a középlejáratú törlesztési kötelezettségek kb 350 millió dolláros összegét, továbbá a 300 millió dollárra becsülhető első négyhavi nettó kamatterhet kellett fedezni:

- az áruforgalommal kapcsolatos nettó folyó bevételekből (kb. 270 millió dollár);
- a középlejáratú finanszírozások 370 millió dolláros felvételéből (ebből 200 millió Deutsche Bank, 90 millió dollár IMF);
- mintegy 90 millióra becsülhető középlejáratú finanszírozási hitelfelvételből;
- kb. 200 millió dollárnyi rövidlejáratú finanszírozási (áru) hitelből.

Nemzetközi fizetőképességünk fenntartása érdekében kereskedelmi fizetési kötelezettségeinket mindenkor csak a likviditási helyzetünknek megfelelően tudtuk teljesíteni, azaz az importot - időről-időre - lassítva, szelektíven fizettük. Ez jelentős fizetetlen állományt eredményezett, amelynek teljes összege nagyjából a múlt év végével azonosan 250-300 millió dollár között van. (Ebből a kritikus hányadot az MNB-nél visszatartott állomány jelenti, amelynek összege jelenleg kb. 70 millió dollár).

A helyzetkép megítéléséhez hozzátartozik, hogy tartalékainknak jelzett - kritikusan alacsony - szintjének fenntartása nagy mennyiségű rövid futamidejű pénzügyi műveleteket tett szükségessé. A rövidlejáratú pénzügyi forgalom elérte az 5,5 milliárd dollárt. A jelenlegi 2,1 milliárd dolláros rövid- lejáratú betétállományunk csaknem 50%-a 1 hónapon belüli lejáratú.

A tavalyi év második felében kialakult helyzethez képest a jelenlegi, hasonlóan minősülő állapot kizárólag azért nem vezetett eddig nagyobb feszültségekhez, mert sikerült a folyamatokat rendezetebben vezérelni. (Meg kell jegyeznünk, hogy az IMF-el folytatott konzultációk során ez alkalommal nem vetették fel a fizetetlen állomány kérdését.) A jövőben azonban nemzetközi kereskedelmi és bankkapcsolatainkban, valamint a nemzetközi pénzügyi intézményekkel folytatott tárgyalásainknál már ez a szint is kritikus helyzeteket eredményezhet.

Alapvető fontosságú tehát tartalék helyzetünk javítása és ezzel egyidejűleg a fizetetlen import állomány csökkentése, a belső gazdasági folyamatokat érintő korrekciós intézkedések mielőbbi megtétele és a hitelfelvételi lehetőségek folyamatos bővítése.

Budapest, 1983. május 5.

(Németh Miklós)

Jelzet: MOL M-KS 288. f. 4./8-1983 ó. e. Eredeti, géppel írt tájékoztató.

A Külkereskedelmi Minisztérium feljegyzése az MNB részére a re-export kérdéséről - 1983. május 3.

TERVGAZDASÁGI FŐOSZTÁLY

Előadó: dr. Horváth Imre

Feljegyzés

Tárgy: Információk az IMF részére

Az IMF szakértői a Magyar Nemzeti Banknak a következő kérdést tették fel:

A statisztikai és a GDP mérlegben közölt külkereskedelmi áruforgalom dinamikája lényegesen eltér egymástól; mi ennek az oka?

Az MNB a véleményünket kérte, hogy a fenti kérdésre mit válaszoljon.

Miután az eltérés oka a re-forgalom, ezért nem lenne célszerű sem annak volumenéről, sem egyenlegéről tájékoztatást adni az IMF részére. Ezért azt javasoltuk - előzetesen a KSH-val megbeszélve - hogy a magyarázatot a fizetési mérleg készítőitől kérjük. Az IMF szakértői holnap elutaznak Budapestről, így remélhető, hogy a kérdés tisztázására későbbi időpontban kerül sor.

A KSH nyilvános külkereskedelmi évkönyve a közvetlen plusz re-áruforgalmat összevontan tartalmazza. Ebből a kiadványból nem állapíthatók meg re-export ügyleteink. A GDP mérlegben közölt áruforgalom abban tér el a statisztikaitól, hogy a közvetlen forgalmat csupán a re-forgalom egyenlegével korrigálja.

1981-ben az IMF szakértőivel való beszélgetéskor a KSH-val közösen azt válaszoltuk, hogy a külkereskedelmi áruforgalom számbavételek nem különböztetjük meg a re-forgalmat, így azt külön cikkenként sem tudjuk kimutatni. A statisztikában azt követjük, hogy milyen származású árut importálunk, ill. milyen rendeltetési országba exportálunk.

Logikus viszont, hogy a KSH csak akkor tudja a közvetlen forgalmat korrigálni a re-forgalom egyenlegével, ha azt is valahol (KSH, Bank, vagy KKM) elkülönítve nyilvántartják.

Az IMF szintén bankon keresztül másik problémát okozó kérdése az volt, hogy mondjuk meg, mennyi az 1982. évi kőolaj és kőolajtermék export-importunk. Ezt az adatot, amely a SITC 33. árucsoportjának felel meg, a KSH nyilvános évkönyve rendszeresen tartalmazza rubel, nem rubel, sőt országonkénti és ország csoportonkénti bontásban.

1981-ig ez különösebb problémát nem okozott, mert nem volt ilyen nagy volumenű a re-olajforgalom. Az 1982-es évkönyv még nem jelent meg, így lehetőségünk van arra, hogy a KSH-t felszólítsuk arra, hogy a re-export adatokat ne publikálja. Problémát okoz viszont, hogy az eltüntetendő re-export több mint 15 Md Ft volt 1982-ben és ez már túl nagy összeg ahhoz, hogy az egyéb meg nem határozott árucsoportban lehessen szerepeltetni.

Kérem fentiekben szíves állásfoglalását.

Budapest, 1983. május 3.

(Németh Gyuláné)

Jelzete: MOL XIX-G-3-aj 11. doboz. Eredeti, géppel írt feljegyzés.

Feljegyzés a kormány gazdasági vezetői részére az importkorlátozásokról - 1984. április 2.

KÜLKERESKEDELMI MINISZTERIUM SZOLGÁLATI HASZNÁLATRA!

Vámpolitika és Nemzetközi Szervezetek Főosztálya
Szám: 0266/6/84

Készült: 1 pld.+14 fotó
2. sz. pld. 3 lap

Tárgy: Importkorlátozások bejelentése az IMF-nek

Az IMF-fel áprilisban kezdődő tárgyalások során abból indulok ki, hogy amint azt a gazdaságirányítási rendszer továbbfejlesztéséről szóló központi dokumentum is kimondja, három területen továbbra is fennmaradnak importkorlátozások, mégpedig a gépek, a fogyasztási cikkek és a közületi beruházások területén. Világos, hogy ilyen importkorlátozásokat nem lehet titokban tartott „egyéb intézkedésekkel” végrehajtani, ezért ezek felszámolására nem szabad semmiféle ígéretet tenni.

Az a körülmény, hogy importkorlátozásainkat 1982-ben, likviditási nehézségeinkre hivatkozással a GATT-ban bejelentettük, és hogy ezt követően a GATT Fizetési Mérleg Bizottságában annak rendje és módja szerint megtárgyaltuk, nemzetközi tekintélyünket, szavahihetőségünket, hitelünket rendkívül megerősítette. Ezt semmiféle álcázott intézkedéssel kockáztatni nem szabad.

Az IMF-fel és csak az IMF-fel szemben a készenléti hitel keretében vállaltunk olyan kötelezettséget, hogy új korlátozásokat nem vezetünk be.

Az ún. „fogyasztási cikkek”-re vonatkozó importkorlátozásokat csatlakozási tárgyalásunk alkalmából bejelentettük a GATT-nak, fokozatos felszámolásukra csupán a Tokyo forduló végén tettünk ígéretet az USA-nak, ami természetesen a legnagyobb kedvezményes kikötés alapján minden viszonylatban érvényes lett volna. Az 1982-ben fizetési mérleg okokból bevezetett korlátozások között ezt is fenntartottuk, és továbbra nyilvánosan alkalmaztuk. A közületi beruházások tekintetében a GATT bizonyos szabadságot enged abban, hogy ott nem vagyunk kötelesek ezekre, az ún. „nemzeti elbánást” alkalmazni, azaz az importból származó beszerzések korlátozása viszonylag könnyebben képviselhető.

Ezen kívül ezeket az IMF-nek is bejelentettük. Új, azaz 1982. óta bevezetett korlátozásnak tekinthető a gépipportok korlátozása. Néhány annak idején bevezetett korlátozás azonban a gépsektorra is vonatkozott.

Az itt ismertetett körülményekre hivatkozva javasolom, hogy az IMF-fel fogadtassuk el hogy:

Eltörünk minden kontingenst, helyre állítjuk az 1982. előtt bevezetett „automatikus engedélyezési rendszert”, fenntartjuk viszont a gépipportok, a fogyasztási cikkek és a közületi beruházások korlátozását, kontingensek formájában, úgyelve arra, hogy azok ne vonatkozzanak nagyobb forgalomra, mint a korábbi érvényben volt, most megszüntetett kontingensek.

A gépipport korlátozás egyik indokaként felhozható, hogy ez a hazai keresletszabályozás egyik átmenetileg szükséges eszközének tekinthető. A kontingens nagyságát meghatározhatjuk az 1983. évi tényleges behozatal szintjén, azzal, hogy azt évenként bizonyos összeggel hajlandók lennénk megemelni, amíg a kontingens teljes felszámolására nem lesz módunk. Szükséges, hogy vámtarifaszámok mélységéig meghatározzuk, hogy milyen cikkek esnek a kontingens alá, de a kontingens globális jellegét meg kell őriznünk, szabad kezét biztosítva egyes cikkekre vonatkozó importdöntéseknek. A kontingenst nem kívánatos származási országok szerint felosztani.

A fogyasztási importcikkeknel ugyanez az eljárás követendő azzal, hogy itt az eddigénél nagyobb összeget jelenthetünk be, úgy, hogy a fogyasztási keretben eddig fel nem tüntetett cikkeket (délgyümölcs, kávé, kakaó, stb.) idesoroljuk.

A közületi beszerzési kontingens is globális jellegű legyen. Itt nem szükséges vámtarifai szerinti bontás, megjelölhetők viszont azok az intézmények, amelyek ezen beszerzési kontingens címszűrei. Fontos feltétele ilyen kontingensek törvényesítésének, hogy az importált árut a címzett saját céljaira használja fel, azt nem értékesítheti a hazai piacon.

Genf, 1984. április 2.

Nyerges János

Jelzet: MOL XIX-G-3-c 27. doboz. Másolat, géppel írt levél.

Tájékoztató a Politikai Bizottság részére a Nemzetközi Valuta Alappal folyó tárgyalásokról - 1989. február 7.

MAGYAR SZOCIALISTA MUNKÁSPÁRT
KÖZPONTI BIZOTTSÁGA
Gazdaság- és Szociálpolitikai Osztály

SZIGORÚAN TITKOS!
Készült: 1 példányban
GSZO/00162/1989.
Látta:

TÁJÉKOZTATÓ
a Politikai Bizottságnak
a Nemzetközi Valuta Alappal folyó tárgyalások állásáról

A Nemzetközi Valuta Alappal (IMF) 1988. májusában ún. készenléti hitel-megállapodást kötöttünk fizetési mérleg-hiány gondjaink enyhítésére 360 millió dollár összegben. A programban - a reformfolyamat továbbvitele mellett - számszerű feltételek teljesítését is vállaltuk, összhangban az éves tervvel. A feltételeket 1988. szeptemberéig folyamatosan teljesítettük és 210 millió dollárt igénybe vettünk. Az utolsó negyedévben azonban felerősödtek az eltérések a számszaki előirányzatoktól: az állami költségvetés hiánya kb. 10 milliárd forinttal, a fizetési mérleg hiánya kb. 100 millió dollárral meghaladja a programban foglaltakat. Mivel a költségvetési hiány pontos teljesítése a további hitellehívás jogi feltétele, ezért - külön procedura keretében - felmentést kell kérnünk, amihez korrekciós intézkedéseket kell előterjesztenünk az elmaradás pótlására. Ugyanakkor a magasabb fizetési mérleg-hiány következményeként az IMF ügyvezetősége - egy váratlan, informális döntéssel - 1984. után ismét az ún. problematikus országok csoportjába sorolt bennünket, 1989. január közepén.

Az így kialakított helyzet jogilag egyértelmű, nem kifogásolható, egyúttal alkalmas arra, hogy „nyomást gyakoroljanak” ránk lépéseinket illetően. A január 23-29. között Washingtonban folytatott szakértői tárgyalások során az IMF-szakértők az Országgyűlés által jóváhagyott költségvetési hiányhoz képest 8 milliárd forint megtakarítását, valamint 10%-os forintleértékelést tartottak szükségesnek. A felhatalmazásnak megfelelően a magyar delegáció összesen 6 milliárd forint költségvetési intézkedést mutatott be. A költségvetési intézkedések és az árfolyam-politika kérdésében nem alakult ki egyetértés, de megállapodtak abban, hogy a pótlólagos intézkedések az Országgyűlés által jóváhagyott hiány mértékét nem érintik.

A február közepén, Budapesten folytatandó tárgyalásokon elsődleges feladat a jelenlegi készenléti hitel-megállapodás folyamatos teljesítésének fenntartása. Megállapodás hiányában nem kerülhet sor a február 15-ét követően esedékes hitelrészlet, illetve a Világbankkal fennálló ipari szerkezetátalakítási kölcsön keretében rendelkezésre álló hitelrészlet igénybevételére. A készenléti hitel lehívásának elmaradása vagy jelentősebb késése az ország nemzetközi hitelképességét azonnal és kedvezőtlenül befolyásolja. Az együttműködés megszakadása esetén meghiúsulnának tervezett jelentősebb külföldi hitelfelveteleink. Nem lehet kizárni devizatartalékaink 2-3 hónapon belül végbemenő 500-600 millió dolláros csökkenését, amely fizetőképességünk alapvető veszélyeztetésével járna. Kétoldalú alapon ugyan rendelkezésre állnak bizonyos, a jelenleg ki nem használt hitellehetőségek, ezek mozgósítása azonban időt vesz igénybe.

Az 1989. évi hatású költségvetési intézkedések tartalmi meghatározása a szakértői munka keretében megtörtént. A folyó fizetési mérleg 1988. IV. negyedében a szokásos többlettel szemben 60 millió dollár hiánnyal zárt, a folyó egyenleg az év első hónapjában mintegy 100 millió dollárral elmarad az egy évvel korábbitól, az MNB tartalékai a kritikus szint alá csökkentek. A liberalizált termékkörben dinamikus növekszik a behozatali kótásállomány, illetve folytatódóan jelentős devizakiadások merülnek fel az Ausztriába irányuló bevásárló turizmus miatt. Nem zárható ki, hogy a konvertibilis devizák iránti belföldi kereslet számottevő része a forintleértékeléssel kapcsolatos fokozódó várakozás miatt jelentkezik.

Alapvető érdekünk a folyamatos kapcsolattartás mellett egy középtávra - három évre - szóló készenléti hitel-megállapodás, amely szándékaink szerint a jelenlegi program 1989. májusi kifutását követően lépne érvénybe. Ennek alapvető elemei a következők: a konvertibilis folyó fizetési mérleg kiegyensúlyozása 1991-re, a költségvetési reform kiteljesítése (beleértve a támogatások leépítését és a társadalombiztosítási rendszer reformját), az ár-, bér- és importrendszer liberalizálása, a vállalati szervezeti rendszer reformja, a tőkepiac kifejlesztése, valamint a monetáris politika gyakorlatának és a bankrendszer intézményeinek továbbfejlesztése. A többéves megállapodás esélyei most jobbak, mint egy évvel korábban. A magyar reformkoncepció egyes elemei alapvetően elfogadhatóak az IMF számára (kivéve a társadalombiztosítási reform koncepcióját, amelyet kidolgozatlanak és elhibáztak tartanak). A reformintézkedésekre alapozott hitel-megállapodás létrehozását döntően az hátráltatja, hogy az általánosságban meglévő koncepció ellenére nem rendelkezünk a megkívánt részletességű végrehajtási programmal. A felkészülési és döntési folyamat a szükségleteknél jóval lassúbb. Ennek a Valuta Alap szakértői tudatában vannak, s a hosszabb távú megállapodás megkötését e körülményre hivatkozva késleltetik, szükséges tehát az előkészítő munka felgyorsítása. A többéves hitel-megállapodással kapcsolatos tárgyalásokat a világbanki szerkezetiigazítási kölcsön előkészítésével összhangban kell lebonyolítani. Amennyiben a jelenlegi megállapodás lejártá után a folyamatos átállás a többéves programra nem lehetséges, a jelenlegi megállapodást 1989. december 31-éig kell meghosszabbítani.

Budapest, 1989. február 1.

A Nemzetközi Valuta Alappal való együttműködésünk rövid áttekintése

Magyarország 1982. májusában csatlakozott a Nemzetközi Valuta Alaphoz (IMF). Felvételi kérelmünk 1981. novemberi benyújtását követően az akkori tagországok egyhangúan csatlakozásunk mellett szavaztak. A csatlakozási kérelemről való szavazás előkészítése közben mindvégig élveztük a vezető tőkés országok - elsősorban az USA - támogatását. Az alaptőkéhez való hozzájárulásunk (kvótánk) összege - amely a szervezeten belül szavazati arányunkat meghatározza - 690 millió dollár, a teljes alaptőke 0,6%-a. Viszonylag szerény tőkerészesedésünk miatt Magyarország Belgiummal, Ausztriával, Törökországgal és Luxemburggal közösen választ egy ügyvezető igazgatót, aki az Igazgatótanácsban az általa képviselt országok érdekeinek szószólója.

Az IMF-hez való csatlakozásunk időben egybeesett a jelenleg is tartó, világméretű nemzetközi adósságválság kialakulásával. 1981-82-ben több latin-amerikai, afrikai és európai ország vált fizetéseképtelenné és kérte adósságai átútemezését. Az egyes európai szocialista országok (Jugoszlávia, Lengyelország, Románia) fizetéseképtelenségének bekövetkeztét követően megdőlt az a korábbi feltételezés, hogy ilyen esetben a Szovjetunió garantálni fogja szövetségesei fizetőképességét. Ezzel szoros összefüggésben Magyarországgal szemben a hitelezők részéről bizalmi válság alakult ki, amelynek következtében 1981. során és 1982. I. negyedévében a nálunk elhelyezett külföldi betétek tömeges kiáramlására került sor. Ez a folyamat az IMF-hez való csatlakozásunkat követően lefékeződött. Új kereskedelmi banki hiteleket ebben az időszakban nem tudtunk felvenni, ezért az IMF által nyújtott hitel megnyitását megelőzően rövid lejáratú áthidaló hitelt vettünk a Nemzetközi Fizetések Bankjától (BIS) igénybe.

A kereskedelmi banki finanszírozások normális menetének fokozatos visszaállítására azonban csak azt követően kerülhetett sor, hogy az IMF számunkra készenléti hitelt nyújtott egy egyensúlyjavító gazdaságpolitikai program alapján. Helytálló az az értékelés, hogy az akkor kialakult helyzetben az ország fizetőképességének elvesztését egyedül a csatlakozás révén tudtuk elkerülni.

Az IMF által nyújtott hitelek igénybevétele 1982. decemberében vált lehetővé. Ekkor megállapodás jött létre egy egyéves készenléti hitelkeret megnyitásáról 520 millió dollár összegben. Ezzel egyidejűleg lehetővé vált 80 millió dollár hitel igénybevétele az Ún. kompenzációs finanszírozás keretében, amelynek célja a különböző exporttermékeinket sújtó árveszteségek enyhítése volt. 1984. januárjában újabb egyéves készenléti hitelkeret megnyitásáról jött létre megállapodás 450 millió dollár értékben.

A készenléti hitel alapjául szolgáló gazdaságpolitikai program megvalósítása mindkét évben sikerrel zárult. A külső egyensúly számottevően javult, a konvertibilis folyó fizetési mérleg mindkét évben enyhé többlettel zárt. A külgazdasági teljesítmény javulásának nyomán fokozatosan kedvezőbbé vált az országnak a külföldi hitelezők általi megbecsülése.

1984. végén az IMF-el új hitel-megállapodásról kezdtünk tárgyalásokat, amelyben a reformintézkedéseknek a korábbiaknál nagyobb szerepet szántunk. Az 1985. évi tervben azonban a vezetés olyan makrogazdasági politika mellett döntött, amelynek az adott teljesítményekhez képest túlzó elosztási céljai lehetetlenné tették az előző években elért külső egyensúlyi állapot fenntartását. Az IMF készen mutatkozott a gazdaságirányítás reformjának támogatására, a célul kitűzött elosztási koncepciót (a fogyasztás megalapozatlan növelését) azonban a gazdasági egyensúlyra gyakorolt hatása miatt nem fogadta el. Emiatt az 1985. évre szándékolt készenléti hitel-megállapodás nem jött létre.

Az 1985-86-os időszak gazdaságpolitikáját a belföldi felhasználás korlátozásának fellazulása, a reformfolyamat lefékeződése, a piaci típusú szabályozás helyett a szelektív gazdasági ösztönzők előtérbe kerülése jellemezte. A konvertibilis fizetési mérleg folyó egyenlege az előző két évben bekövetkezett kismértékű többletet követően 1985-ben 0,8 milliárd dollár, 1986-ban 1,5 milliárd dollár hiánnyal zárt. Ehhez hasonló arányban növekedett a költségvetési támogatás összege, illetve az állami költségvetés hiánya.

A romló külső egyensúlyi helyzet ellenére megtélésünk a külföldi pénz- és hitelpiacokon hosszabb ideig kedvező maradt. A nemzetközi hitelezők késleltetett reakciójában jelentős szerepe volt az IMF-el változatlanul fenntartott együttműködésnek. Az 1985. évi készenléti hitel-megállapodás meghiúsulása nem járt látványos szakítással. Bár a kétoldalú tárgyalásokon az IMF szakértői folyamatosan bírálták a magyar gazdaságpolitikát, az Igazgatótanács 1986. januári ülésén még viszonylag visszafogott kritika érvényesült.

Az ország hitelképessége 1986. utolsó hónapjaiban és az azt követő időszakban gyors ütemben romlott. A külföldi hitelforrások fokozódó mértékben beszűkültek, devizatartalékaink szintje 1987. során több mint 1 milliárd dollárral mérséklődött. Nemzetközi fizetési kötelezettségeink teljesítése ismét veszélybe került. Fizetőképességünk megőrzése csak alapvető gazdaságpolitikai váltás, átfogó reformprogram és egyensúlyjavító makrogazdasági program meghirdetésével volt lehetséges. Erről az MSZMP Központi Bizottsága 1987. júliusában hozott határozatot, az Országgyűlés pedig szeptemberben elfogadta a kormány hároméves stabilizációs és kibontakozási programját. A program meghirdetése és a végrehajtás megkezdése azonban nem bizonyult elegendőnek a szükségleteknek megfelelő külső finanszírozás megalapozásához. Az ország hitelképessége iránti megrendült bizalmat rövidtávon egyedül az IMF-el való új hitel-megállapodás létrehozása révén tudtuk helyreállítani, mivel banki hitelezőink ezt mintegy feltételül szabták saját hiteleik odaítéléséhez. 1987. októberében tárgyalásokat kezdeményeztünk egy olyan többéves hitel-megállapodásról, amelynek célja a stabilizációs program támogatása volt. A kormány programját elfogadták ugyan egy új hitel-megállapodás alapjául, de szakértői arra az álláspontra helyezkedtek, hogy többéves elkötelezettséget csak a teljes időszakra kiterjedő, részletesen kidolgozott, a konkrét döntések időrendjét is meghatározó gazdaságpolitikai program alapján tudnak vállalni. Tekintve, hogy ilyen programmal az adott helyzetben nem rendelkezünk, javasolták egy 1 évre szóló megállapodás megkötését úgy, hogy a program kifizetése az egy újabb megállapodással helyettesíthető legyen. 1988 januárjában megállapodás jött létre egy egyéves készenléti hitelprogramról. A hitelkeret összege 360 millió dollár, amelyet a gazdasági teljesítmény megfelelő alakulása esetén öt részletben vehetünk igénybe. A program fő célja a konvertibilis viszonylatú folyó fizetési mérleg hiányának 500 millió dollárra való csökkentése, elsősorban az állami költségvetés egyensúlyának javítása és a pénzmennyiség korlátozása révén. Egyidejűleg a program részét képezte az adóreform, az ár- és bérmechanizmus liberalizálása, a társasági törvény bevezetése és a bankrendszer továbbfejlesztése. A megállapodás érvénybe lépését néhány hónapig késleltette az a körülmény, hogy a tárgyalások során elkötelezettséget vállaltunk a forint kismértékű leértékelésére, ez azonban a vállalt időpontban nem következett be. Ezért áprilisban újabb tárgyalásokat kellett folytatni az árfolyamlépés elmaradását kompenzáló intézkedésekről. Végül a megállapodást májusban hagyta jóvá az IMF Igazgatótanácsa.

Jelzet: MOL M-KS 288. f. 5. cs. 1051. ö. e. Géppel írt másolat. -A PB 1987. február 7-ei ülésén tudomásul vette a tájékoztatót.

Előterjesztés a Politikai Bizottságnak hitel-megállapodás létesítésére a Valuta Alappal - 1989. február 23.

MAGYAR NEMZETI BANK
ELNÖK

Szigorúan bizalmas!

Előterjesztés
Felhatalmazás hitel-megállapodás létesítésére a Valuta Alappal

Fizetőképességünk megőrzése feltételezi meghirdetett stabilizációs célkitűzéseink megvalósítását és erre épülő IMF Készenléti megállapodás létrehozását, valamint korrekt teljesítését.

Bármely fenti elem elmaradása - különös tekintettel arra, hogy a politikai fejlemények hatására a piac növekvő tartózkodást mutat - megrendíti fizetőképességünket, ami a mi struktúránkban gazdasági anarchiához, átútemezéshez és tartós gazdasági válsághoz vezet. Ez mindenképpen elkerülendő, ezért szükséges

- az áprilisban lejáró IMF hitel-megállapodás meghosszabbítása az év végéig (korábbi szándékok, hogy azonnal egy hosszabb lejáratú megállapodásra térjünk át, nem realizálódott),
- a megállapodásban foglalt előirányzatok teljesítése,
- 1990-től belépő - lehetőség szerint egy hosszabb lejáratú - új megállapodás előkészítése.

1/ Az Alap delegációjával jelenleg tárgyalunk az érvényes hitel-megállapodás 1989. I. negyedévi teljesítmény-kritériumainak a meghatározásáról, az aktuális felülvizsgálatról, valamint a stand-by év végéig történő meghosszabbításáról. E három kérdés egyúttal kezelendő, mivel nem tudtuk elfogadtni, hogy most csak a jelenlegi stand-by I. negyedévi számaikat határozzuk meg A mellékletek az irattári anyagban nem voltak fellelhetők.

Következésképpen a hét végéig meg kell állapodnunk az aláírandó Szándéklevél szövegében és a pénzügyi program teljesítmény kritériumaiban. (A pénzügyi program számaikat a 2 sz. melléklet tartalmazza).

A pénzügyi programra vonatkozó tárgyalások lényegében technikai jellegűek (szezonalitás, belső arányok, monitoring, intézkedések specifikálása stb.), mivel a két kulcsszámban (költségvetés, folyó fizetési mérleg) determinál a jelenlegi stand-by és a waiver [mentesség] elintézéséhez kapcsolódó megállapodás.

Látni kell azonban, hogy a fő teljesítmény-kritériumok megvalósulásához az IMF az eddiginél több részmutatót és nagyon széles - gyakorlatilag teljes körű - megfigyelési (monitoring) bázist kíván hozzárendelni. Ennek oka egyrészt a növekvő bizalmatlanság, amit a szükséges intézkedések késlekedése és nem elégséges mértéke kelt, másrészt az Alap általános politikájának változása.

Mindezt figyelembe véve a Szándéklevél 450 M\$-os folyó fizetési mérlegre és a Parlament által jóváhagyott 20 Md Ft-os költségvetési deficitnek finanszírozás oldalról 10 Md Ft-tal való szigorítására épül. A szezonalitást figyelembe véve sikerült a fenti deficitet éven belüli képződésére egy kedvező negyedéves ütemezést elérni. (I. negyedév végén a költségvetési deficit már 16 Md Ft, a fizetési mérleg hiánya pedig már 400 M\$ lehet.)

2/ A Szándéklevelet elégséges március 15-éig aláírni, de végleges megállapodásra e héten kell jutni, ezért kérek írásban felhatalmazást a tárgyalások lezárására.

A felhatalmazást - a kötelezettség elvállalását - az alábbiak tudatában kell megtenni:

- a júliusi évközi felülvizsgálatnál sem lehet jobb fő paramétereket az év végére elérni,
- a pontosabb monitoring rendszer miatt a program nem teljesítése már az év közepén nyilvánvalóvá válhat,
- programunk nem teljesülése esetén az Alappal való további együttműködés legalábbis átmenetileg ellehetetlenül,
- jelenleg - további intézkedés nélkül - a költségvetési hiány 20-25 Md Ft-tal, a fizetési mérleg hiánya 500-600 M\$-ral lenne a program felett az év végén,
- február közepén a konvertibilis folyó fizetési egyenleg már 250 M\$-ral kedvezőtlenebb a tervezettnél és az elmúlt év hasonló időszakánál. (Ebben közrejátszik az év elején indokolt leértékelés elmaradása, így ma nem lehet megítélni, hogy a rosszabbodás milyen hányada vezethető vissza leértékelési várakozásokra, illetve tényleges kereslet növekedésre.)

A Szándéklevél március 15-éig való aláírását felelősséggel csak akkor tudom vállalni, ha addig

- kialakul a 20 Md Ft-nyi költségvetési intézkedési csomagnak legalább a körvonala,
- a monetáris és árfolyam eszközökkel érdemben nem befolyásolható magánimport radikális visszaszorítására intézkedések születnek,
- 10-12%-os mértékű árfolyam-intézkedés történik minimalizált jövedelem kompenzáció mellett.

Budapest, 1989. február 21.

Jelzet: MOL M-KS 288. f. 5. cs. 1053. ő. e. Eredeti, géppel írt előterjesztés. A PB tudomásul vette a hitel-megállapodással összefüggő kérdésekről szóló tájékoztatót.

Címkék:

[IMF](#) ^[3]

[KGST](#) ^[4]

[Világbank](#) ^[5]

[Magyar Nemzeti Bank](#) ^[6]

[MNB](#) ^[7]

[MSZMP KB](#) ^[8]

[Németh Miklós](#) ^[9]

Kiadás: 9. évfolyam (2009) 3. szám

Forrás webcím: https://www.archivnet.hu/gazdasag/magyarorszag_csatlakozasa_az_imfhez_es_a_vilagbankhoz_iii_resz.html

Hivatkozások

[1] https://www.archivnet.hu/gazdasag/magyarorszag_csatlakozasa_az_imfhez_es_a_vilagbankhoz_iii_resz.html

[2] <https://www.archivnet.hu/javascript%3A%20void%280%29%3B>

[3] <https://www.archivnet.hu/cimkek/imf>

[4] <https://www.archivnet.hu/cimkek/kgst>

[5] <https://www.archivnet.hu/cimkek/vilagbank>

[6] <https://www.archivnet.hu/cimkek/magyar-nemzeti-bank>

[7] <https://www.archivnet.hu/cimkek/mnb>

[8] <https://www.archivnet.hu/cimkek/mszmp-kb>

[9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/nemeth-miklos>